

MARTINSKÝ Evanjelik

2017/3-4

ROČNÍK 24

1.

Keď náš Pán a Majster hovorí: „Pokánie čiňte“ atď., tak chce, aby celý život Jeho veriacich na zemi bol ustavičným pokáním.

27.

Ludské rečičky kážu tí, čo tvrdia, že len čo groš vhoďený do truhlice zazvoní, duša vyletí z očistca.

28.

Isté je to, že len čo groš zazvoní v truhlici, narastá zisk a lakomstvo, avšak pomoc a príhovorná modlitba cirkvi závisí jedine od Božej dobrej vôle.

43.

Kresťanov treba poučovať, že ten, kto chudobnému dáva, núdznemu požičiava, lepšie robí, ako keby si kúpil odpustky.

44.

Lebo skutkami lásky rastie láska a človek sa stáva lepším. Odpustkami sa však nestáva lepším, ale len zbaveným trestov.

94.

Kresťanov treba napomínať, aby sa usilovali nasledovať svoju hlavu – Krista – aj cez kríž, smrť a peklo.

Z 95 TĚZ MARTINA LUTHERA

V Martine sa 10. septembra 2017 konalo významné jubilejné podujatie na počesť 500. výročia Lutherovej reformácie pod heslom *Slobodne a radostne*

(Sk 9, 31)

Hrad přepevný jest Pán Bůh náš

MARTIN LUTHER

Svým samojediným nápěvem

Hrad přepevný jest Pán Bůh náš,
 Zbroj výborná i síla;
 On nás chrání, když satanáš
 Proti nám své vysílá;
 Ten starý nepřítel
 Zkazít by nás chtěl;
 Moc a mnohá lest
 Hrozná zbroj jeho jest,
 Nemá v světě rovného.

2. Nástroj lidský jest v tom špatný,
 Snadníť jsme my k zmožení;
 Než hájí nás rek udatný,
 Ježž Bůh nám dal k spasení;
 Kdoby ten byl, nevíš?
 Jest Kristus Ježíš,
 Bůh a Pán všeho,
 A není jiného,
 Ten vítězství obdrží.

3. Byť svět plný i ďáblů byl,
 Chtějících nás shltiti,
 Však žádný by z nás nebyl:
 Musí se nám zdařiti!
 Kníže světa toho,
 Ač bouří mnoho,
 Co chce, nespraví,
 Moc Boží ho dává,
 Slovíčko jej porazí.

4. Každý odpor musí jistě
 Ustoupit slovu Jeho,
 Neb s námi jest v každém místě
 Pán s dary Ducha svého;
 Přijde-li na zmatek
 Čest, hrdlo, statek,
 Necht' sobě mají,
 Nic tím nezískají,
 Nebes nám však nechají.

Spoznávajme Martina Luthera

O veľkom reformátorovi jestvuje množstvo literatúry. V čase 500. výročia reformácie vyšli na Slovensku viaceré významné publikácie. Transocius na sklonku roka 2016 vydal knihu, bratislavské vydavateľstvo Porta Libri v predjarí roka 2017 vydalo monografiu R. Baintona Martin Luther, o ktorej sme publikovali prezentačnú stať v ostatnom dvojčíslu Martinského evanjelika, na jar vyšla v Transociu kniha slovenskej spisovateľky Daniely Faklovej-Hroncovej o rakúskom reformátorovi Konradovi Cordatusovi, v lete 2017 mala prezentáciu očakávaná kniha rešpektovaného nemeckého historika reformácie Heinza Schillinga pod názvom Martin Luther, ktorú vydalo vydavateľstvo ALEPH. Posledná z menovaných slávnostne zavítala aj do Martina, a to počas Seniorátneho dňa Turčianskeho seniorátu, ktorý sa uskutočnil s veľkým úspechom 10. septembra 2017. Knihu púta-vo predstavil v hodinovej prednáške v budove Evanjelického gymnázia v Martine jej slovenský prekladateľ Peter Balko. V knihe nás zaujali mnohé luterské témy. Rozhodli sme sa čitateľom reformačného dvojčísła Martinského evanjelika priblížiť Martina Luthera prostredníctvom niekoľkých ukážok z tejto knihy v dobrej nádeji, že vďačne prijmú viacero dôležitých charakteristík a prívlastkov, ktoré výstižne predstavujú život a dielo nezabudnuteľného reformátora.

Pravdaže, ide o zástupnú informáciu, ktorej cieľom je vyzvať našich čitateľov k čitateľskému dotyku so Schillingovou knihou. Sme presvedčení, že ukážky vzbudia vašu zvedavosť, siahnete za knihou, prečítate ju a presvedčíte sa o výnimočnosti osobnosti Martina Luthera ako reformátora kresťanskej cirkvi, profesora – doktora Písma svätého a zaslúžilého tvorca a inšpirátora modernej nemeckej a európskej kultúry.

V septembri 2017 Turčania navštívili pamätné miesta v Nemecku, kde spomínali na vystúpenie Martina Luthera, ktorý 31. októbra 1517 pribil na dvere zámokého kostola vo Wittenbergu 95 reformačných výpovedí

LUTHER A NEMČINA

„Nový“ Luther bol v prvom rade publicistom píšucim ľudovým jazykom. Do rokov 1517 – 1518 bol zoznam publikácií wittenberského profesora bibliatiky Luthera skromný, a to aj podľa vtedajších akademických štandardov. Ako autor bol takmer neznámy. V súlade s akademickými zvyklosťami písal najmä po latincky. Tých niekoľko nemeckých pasáží, ktoré pripojil v roku 1516 vo forme Predslovu k Nemeckej teológii (Theologie deutsch), ktorú redigoval, alebo na jar 1517 k svojmu výkladu žalmov o pokání – čo bola fakticky jeho prvá vlastná kniha – pôsobí neohrabane a už vôbec nie strhujúco. Svoje duševné starosti chápal ako výlučne osobný problém, ktorým sa musel zaoberať diskkrétne, ako to prikazovala západná tradícia mníšstva, a ktorý nepatril na verejnú. Svoj úrad profesora vzťahoval výlučne na svojich wittenberských študentov. Aj tézy o odpustkoch patria ešte do tejto úzkej tradície akademického písania, a preto neboli skutočnou publicistikou. Len čo sa k nemu doniesla správa, že sa rozšírili po celom Nemecku, objasnil, že je o nich ochotný diskutovať iba „s málo ľuďmi, ktorí bývajú pri nás a okolo nás“.

Keď však jeho tézy už raz opustili kruh akademického sveta a cirkevného úradu, nadobudli vlastnú publicistickú dynamiku, ku ktorej ich autor musel zaujímať stanovisko. Pre samotnú vec musel zmeniť svoje postavenie a to, čo mu ležalo na srdci, formuloval nielen pre kolegov a študentov, ale ako publicista aj pre verejnosť. Od tejto chvíle išlo – a to zodpovedá základnej črte jeho novej identity slobody – o pravdu nie v akademickom zmysle, ale „len a jedine“ pre ľud. Pre túto pravdu je teraz pripravený riskovať pokoru, ktorú si osvojil ako mních – síce nie v osobnej rovine, no očividne pri svojich rečiach a vystúpeniach na verejnosti: „Ak teda budem trúfalý, nestane sa moja pravda pre moju trúfalosť bezcennou... Ak predpokladáme, že pokora sama začína niečo nové, tak tí, ktorí majú iný názor, jej hneď budú vyčítať spupnosť“ – takto svoje vystupovanie obhajuje v pre neho typicky veľmi osobnom a otvorenom liste z 11. novembra 1517, ktorý napísal svojmu priateľovi Johannesovi Langovi v Erfurte. Nie náhodou ide o prvý list, ktorý podpísal ako Martinus Eleutherius. S celkom netypickou istotou sa v ňom ohradzuje proti akémukolvek zasahovaniu zo strany ľudí a Boha kladie za jediný princíp pravdy a svojho konania, ktoré sa riadi touto pravdou. „Nechcem, aby sa to, čo robím, dialo skrze usilovnosť a radu ľudskú, ale skrze Božiu. Ak je totiž skutok z Boha, kto mu zabráni? Ak nie je z Boha, kto ho dokáže podporiť?“ Už v týždni nasledujúcom po zverejnení téz o odpustkoch získal ono existenciálne ukotvenie pravdy, ako aj svojej osoby, s ktorým čelil výzvam cisára i pápeža, a tiež nepokojom vo vlastnom tábore, ktoré rozduchávali blúznivci, novokrstenci a búriaci sa sedliaci.

Luther sa cítil „nútený moje tézy dokázať argumentmi“ a s pravdou, ktorá je v nich vyjadrená, oboznámiť už nielen malé akademické a cirkevné kruhy, ale „vulgo“, teda ľud. Na rozdiel od humanistu Erazma, ktorý približne v tom istom čase prisahal na „populus christianus“ ako nadnárodné kresťanské spoločenstvo. Luther ním mienil predovšetkým ľud, ku ktorému patrilo on sám a ktorému bol poslaný ako prorok. Preto bol presvedčený, že bol povolán na to, aby písal po nemecky, konkrétne v sasko-hornonemeckom jazyku svojho rodného kraja. A musel písať takou formou, ktorá bola súca pre ľud, a teda úplne inak ako pri akademických tézach. Luther sa tejto úlohy, ktorú si sám uložil, zhostil v prvých mesiacoch roku 1518 a takpovediac bez prípravy ju zvládol s majstrovstvom, ktoré sa vzhľadom na jeho neskúsenosť ako autora javí aj pri spätnom pohľade takmer ako zázrak. Predovšetkým ho to však utvrdilo v tom, že skrze neho hovorí Boh. Už začiatkom marca ohlasoval „knížočku v nemeckom jazyku o hodnote odpustkov“, v ktorej chcel všetkým ľuďom objasniť „to, čo je v tézach úplne nejasné“. Mal tým zrejme na mysli nemeckú Kázeň o odpustkoch

a milosti (Sermon von Ablass und Gnade), ktorá bola publikovaná o čosi neskôr a v oveľa väčšej miere než samotné tézy o odpustkoch prispela k tomu, že Lutherova kritika odpustkov sa rozšírila medzi veriacimi. V tom čase bol zrejme do veľkej miery dokončený už aj text latinských Resolutions, t. j. vysvetlení k tézám o odpustkoch. Tento text bol však vydaný až v auguste 1518. Luthera totiž zdržiavalo povolenie na tlač od brandenburského biskupa, do diecézy ktorého Wittenberg patrila. Je príznačné, že v tom čase ho považoval ešte za dôležité.

LUTHEROVA POSTILLA / LUTHEROVI NEMCI

Problematika jazyka domácich viery – nemčiny – sa ukázala byť pre Luthera aktuálnou i pri zriaďovaní novej evanjelickej zborovej bohoslužby a bohoslužby s kázňou. Už v máji 1521 sa opätovne pustil do práce na postile, t. j. na zbierke vzorových kázní pre všetky nedele cirkevného roka. Pre každú bol predpísaný biblický text, ktorý Luther exemplárne vložil v zmysle evanjelia. Poskytol tak návod všetkým ostatným farárom – a bolo ich mnoho, ktorí neboli ešte dostatočne oboznámení s novým učením. Podnet na spisanie tejto postily vyšiel osobne od saského kurfirsta, a to už koncom roka 1519. V prvom rade mu išlo o zabezpečenie jednoty učenia v jeho saskodurinskej krajinskej cirkvi, ktorá práve prechádzala prevratnými zmenami. Je však možné, že mu išlo o to, aby pozornosť svojho exponovaného a bojovného profesora biblistiky odviezol od literárnych ruvaciiek s jeho odporcami. Keďže postila bola zamýšľaná ako príručka pre duchovných, prvá časť, dokončená ešte pred Lutherovým odchodom na ríšsky snem, vyšla v marci 1521 po latinsky. Na Wartburgu Luther pôvodný koncept ešte raz prehodnotil. Farárom novoorganizovanej evanjelickej cirkvi bolo treba dať k dispozícii nielen zásady evanjelickej teológie; mali sa tiež naučiť, ako z kazateľnice hovorí človek, ktorý sa „ľudu pozeral na papuľu“. Luther tak túto zbierku dokončil po nemecky a od leta 1521 dával jej jednotlivé časti tlačiť vo Wittenbergu.

To, že pri kázňach z postily Luther prešiel od latinčiny k nemčine, bolo principiálne rozhodnutie, ktorého význam ďaleko presahoval účel, že mala slúžiť ako pomôcka pre protestantských kazateľov. V neposlednom rade to bola reakcia na mnohé tisícky ľudí, ktoré Luthera radostne vítali na Rýne i počas jeho cesty cez Hessensko a Durínsko, a ktoré dychtivo načúvali jeho kázňam o Svätom písme. Pod vplyvom týchto dojmov sa na Wartburgu s konečnou platnosťou presadilo to, čoho náznaky bolo badať už v spisoch o šľachte a slobode z minulého roka. „Germanis meis natus sum, quibus et serviam“ vyznáva reformátor v liste z 15. novembra 1521 adresovanom Nikolausovi Gerbelovi v Štrasburgu. „Narodil som sa pre svojich Nemcov a im chcem slúžiť.“ ... Túto vetu nesmieme dezinterpretovať v zmysle národného povedomia národného socializmu z neskoršieho obdobia. Je skôr výrazom humanistického kultu staroeurópskych nationes, ich záujmov o to, že Francúzi sú potomkovia Galov, Nizozemčania Batavov, Švédi Gótov, Nemci Germánov a tak ďalej.

Vyznanie pre „svojich Nemcov“ je všetko iné, len nie nacionalistické. A s ním spojený obrat k nemeckému jazyku nie je ani nový, ani prekvapivý. Koncom 14. storočia a potom v ešte väčšej miere v 15. storočí sa v Európe – a to najprv v Nizozemsku, neskôr tiež v severnej a strednej časti Európy – rozvinula knižná zbožnosť a zbožnosť laikov a s ňou i zodpovedajúca produkcia textov v ľudovom jazyku. V neposlednom rade to bola zásluha devotio moderna, zbožnosti laického hnutia mešťanov v severozápadnej Európe, ktoré ovplyvnilo aj mladého Luthera. Ľudový jazyk už hral rolu aj v plánoch na cirkevnú reformu. Napríklad v Libellus ad Leonem X., čo bol veľkolepý projekt cirkevnej reformy. Ešte v roku 1513 ho vypracovali Paolo Giustiniani a Vincenzo Quirini, členovia rádu kamaldulov, reformnej vetvy benediktínov, a to pri príležitosti zasadnutia mediciovského pápeža na stolec. Z hľadiska

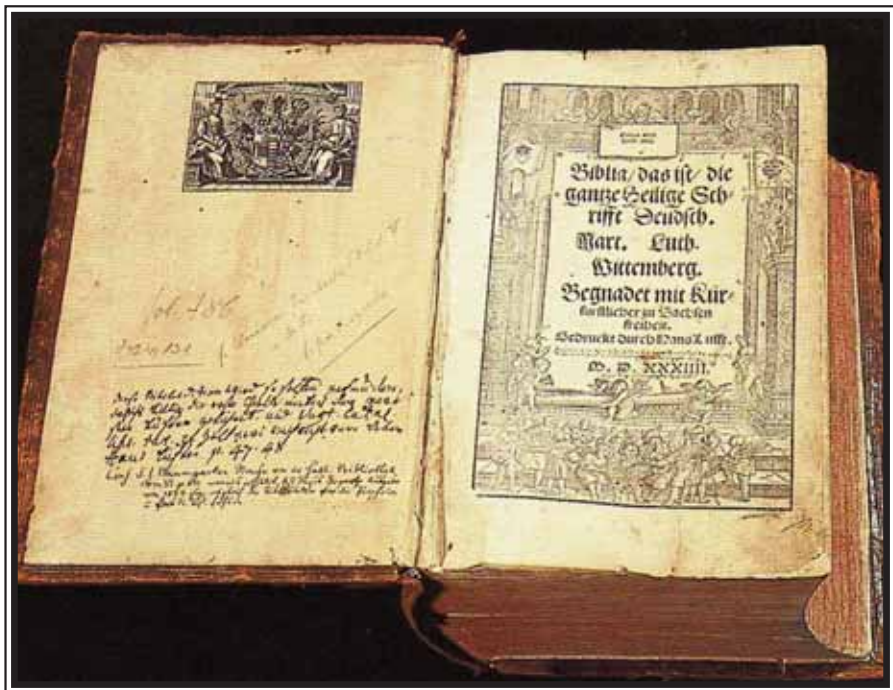
teologického prístupu sa nedal porovnávať s Lutherovými zmenami namierenými proti pápežovi, aj keď kritizoval luxus dvorného života a nekresťanskú mocenskú politiku pápežov. Rovnako ako Luther boli presvedčení, že je nevyhnutné preložiť Bibliu a počas bohoslužby používať materinský jazyk: „Aký je totiž úžitok z toho, že sa v kostole denne čítajú pasáže zo svätých evanjelií a z listov apoštolov po latinsky (latinčina predsa nie je biblickým jazykom) a tiež spievajú žalmy, keď tí, čo ich čítajú (t. j. kňazi), i tí, čo počávajú to, čo sa číta, tomu nerozumujú. Je v tom istá irónia svetových dejín, že tieto a podobné požiadavky rímskych reformistov v tom momente, keď ich o niečo neskôr predniesol aj Luther a v jeho podaní sa ako ozajstný požiar rozšírili po zaalpskom kresťanskom svete, stratili kredit a v dôsledku toho zostali v pápežskej cirkvi úplne bez účinku!

LUTHEROVA BIBLIA

Najznámejším plodom Lutherovho obrátenia sa na „svojich Nemcov“ sa stal preklad Novej zmluvy, na ktorom začal pracovať na sklonku svojho pobytu na Wartburgu. Bolo totiž úplne samozrejmé, že dôrazný obrat k nemeckému jazyku sa v prvom rade musel vzťahovať na samotnú Bibliu. Vyplynulo to zo základov Lutherovej obnovenej evanjelickej teológie; nezávisle od toho to však bolo tiež dôsledkom spomenutej neskorogotickej laickej a čitateľskej zbožnosti a jej knižnej kultúry v ľudovom jazyku. Ďalšiu dynamiku tomuto hnutiu poskytla knižnica, takže začiatkom reformácie existoval asi tucet Biblií v dialektoch hornej nemčiny a hŕstka v dialektoch dolnej nemčiny, respektíve neúplné preklady zahŕňajúce len niektoré jej časti. Podnetom pre Lutherovu prekladateľskú prácu, ktorú prvýkrát spomína vo dvoch listoch z 18. decembra 1521, tak nebol nedostatok, ale skôr prebytok a neprehľadnosť nemeckých textov Biblie. Podľa jednej z neskorších „rečí pri stole“ vyšiel popud príznačne od Melanchtona, ktorému sa tento neporiadok protivil. Keď sa Luther počas prvého decembrového týždňa v roku 1521 zase raz inkognito zdržiaval vo Wittenbergu a býval u svojho priateľa, ten ho vraj vyzval, aby preložil Novú zmluvu, lebo existujúcim prekladom podľa neho chýba jednotný duch. „Jeden človek preložil evanjelistu Matúša, druhý Lukáša. A tak (Melanchton) chcel, aby sa aj epištoly sv. Pavla, ktoré sa stali trochu temnými alebo nejasnými, opätovne osvetlili a naozaj dali do poriadku.“

Kruh wittenberských reformátorov tak pokladal za nevyhnutné, aby predložili nemeckú verziu Novej zmluvy preloženú v jednotnom protestantskom duchu – preto tá starosť o Pavlove listy! Veľkosť Lutherovho výkonu, ďaleko presahujúceho teologicko-cirkevno-politické plány, spočívala v tom, že prekladu, na ktorom začal pracovať hneď po návrate do horského exilu, dal nielen jednotnosť a protestantskú tvár, ale ním zároveň vytvoril veľké jazykovo-umelecké dielo. Lutherova Biblia, ktorá bola v kompletnej podobe, t. j. Stará aj Nová zmluva, vydaná prvýkrát v roku 1534, celé stáročia ovplyvňovala nemeckú kultúru z jazykovej i literárnej stránky. To platí predovšetkým, ale vôbec nie výlučne, pre protestantské oblasti. Bola to tiež v neposlednom rade Lutherova Biblia, vďaka ktorej získala nemčina v severnej a strednej časti východnej Európy prominentné postavenie a príťažlivosť. V Škandinávii ju o ňu pripravilo až barbarstvo nacistov a na východe ju pripravila až v dnešných časoch angličtina ako lingua franca globalizácie.

Luther bol na prekladateľskú prácu veľmi dobre pripravený – vďaka štúdiu gréčtiny a hebrejčiny, s ktorým začal vo Wittenbergu a v ktorom s novým zanietením pokračoval na Wartburgu. Predovšetkým však vďaka zrejmemu vrodennému jazykovému talentu na nemčinu, ktorý si vybrúsil vo veľkých polemických spisoch z roku 1520, a ešte viac v textoch kázni, ktoré pripravil do svojej postily.

S prekladom Novej zmluvy začal v polovici decembra 1521 a prácu na nej v tvorivom zápale dokončil v priebehu niekoľkých týždňov. Keď sa napokon začiatkom marca 1522 definitívne vrátil do Wittenbergu, priniesol aj dokončený rukopis. V lete toho istého roku ho vytlačil Melchior Lother a 21. septembra sa začal distribuovať pod titulom Neues Testament Deutzsch (Nová zmluva po nemecky) a čoskoro sa mu dostalo slávneho prijatia pod alternatívnym názvom Septembrová zmluva. V priebehu roka sa dočkal okrúhleho tucta dvadsiatich dotlačí. Až do Lutherovej smrti vyšlo viac ako 20 nových vydání. Od roku 1530 vychádzali v revidovanej verzii, ktorú medzi júnom a decembrom vypracovali Melanchton a Luther.

V roku 1522 sa Luther pustil do prekladu Starej zmluvy, no tentoraz na nej už nepracoval sám, ale bola to tímová práca biblickej komisie. Prvá verzia prekladu pochádzala spravidla od Lutera a potom ju v širšom kruhu revidovali filológovia – Melanchton za gréčtinu, Matthäus za hebrejčinu, často ešte aj Bugenhagen a príležitostne im radou v liste prispel aj Spalatin. S ohľadom na financie kupujúcich, ako aj na záujmy vydavateľov Stará zmluva vychádzala po zväzkoch – v júli 1523 Päť kníh Mojžišových vo wittenberskom vydavateľstve Melchior Lotther, v januári, respektíve v septembri nasledujúceho roka Historické knihy a Kniha žalmov u priateľa Cranacha, ktorý si s Christianom Döringom popri maliarskej dielni a lekární otvoril aj tlačiareň.

V Cranachovej maliarskej dielni sa navyše zhotovovali veľké i malé drevoryty, ktoré ilustrovali Lutherovu Bibliu a ktoré podstatným spôsobom prispeli k jej úspechu. Sám refor-

mátor, no najmä Melanchton radili umelcom ohľadne zobrazovaných teologických súvislostí. Dokonca nezriedka určovali konkrétnu podobu ilustrácií Biblie až do najmenšieho detailu. Na rozdiel od švajčiarskych stúpcov reformácie alebo radikálov vo vlastnom tábore wittenberskí teológovia obrazy vôbec neodmietali, ale cenili si ich ako prostriedky, pomocou ktorých možno ľuďom priblížiť Bibliu a jej reformačný výklad.

Keď v októbri 1523 vyšla u Cranacha tretia časť Starej zmluvy – Velpieseň a Kniha Jóbova, nemecký preklad Starej zmluvy bol z troch štvrtín dokončený. Pre iné naliehavé úlohy a tiež pre logistické problémy si však dokončenie zvyšku vyžiadalo desať rokov, pričom posledná štvrtina vychádzala len po malých častiach. V septembri 1534 sa na trh konečne dostala prvá úplná Wittenberská Biblia a trom zúčastneným vydavateľom Goltzemu, Vogelovi a Schrammovi, bolo udelené kurfírtské privilégium s neobmedzeným časom platnosti.

Tým sa však práca na nej neskončila. Už text Novej zmluvy bol neustále revidovaný. Preto bola zvolaná biblická komisia, ktorá už v roku 1531 rokovala niekoľkokrát týždenne. Popri hebraistovi a gréčtinárovi sa na jej zasadnutiach zúčastňovali aj Justus Jonas, Caspar Cruciger a príležitostne ďalší teológovia. Zapisovateľom bol Georg Rörer, ktorý od konca 20. rokov pôsobil ako Lutherov tajomník a osvedčil sa už svojimi písomnými záznamami kázaní a prednášok.

Nemecký preklad Svätého písma začali ľudia zakrátko volať Lutherova Biblia. Bolo to však kolektívne dielo a v skutočnosti by sa malo nazývať Bibliou wittenberských reformátorov.

Wittenberská Biblia sa stala vzorom pre preklady Biblie do ďalších ľudových jazykov – najprv do holandčiny, francúzštiny a angličtiny, ale aj do škandinávskych alebo do slovanských jazykov. Bez ohľadu na to, že na nej spolupracovali kolegovia z rôznych odborov a oblastí, titulný list uvádzal ako autora iba D. Mart. Luth. To mohlo byť oprávnené vzhľadom na značný vplyv jeho suverénneho ovládania jazyka, bez ktorého by vedecko-filologické úvahy špecialistov, vyznačujúce sa často značnou obťažnosťou, nikdy nevyústili do jednotného a plynulého jazyka.

LUTEROV MALÝ KATECHIZMUS

Najvplyvnejším nástrojom pri zakladaní a trvalom upevňovaní evanjelickej cirkvi bol malý katechizmus, akási vzorová kniha kresťanskej viery a kresťanského života. Len počas reformátorovho života – od roku 1529, keď bol zverejnený prvýkrát, vyšiel tento návod na evanjelické myslenie a život vo viac ako šesťdesiatich vydaniach. Okamžite bol preložený do latinčiny a mnohých ďalších európskych jazykov a používal sa celé stáročia. Podnetom na „zostavenie kresťanského učenia do takejto krátkej, prostej a jednoduchej formy“, ako Luther oznamuje v predslove, bol žalostný nedostatok takeého učenia, o ktorom sa presvedčil nedávno, keď bol aj vizitátorom. Luther v roku 1526 oznámil plán vykonať „sumu kresťanského myslenia“ do katalógu otázok a odpovedí, aby sa pomocou takejto „detskej hry“ to, o čom sa píše v knihách, vložilo do srdc.

Katechizmus chce do srdc detí zapustiť štyri základné piliere kresťanského myslenia života – Desať Božích prikázaní, Vieru všeobecnú kresťanskú, Otčenáš a sviatosti – Krst, Spoveď a Večeru Pánovu. Každá z týchto tém je spracovaná v podobe „hry“ otázok a vopred daných odpovedí. Na dôležitých miestach sú citáty z Biblie, uvedené otázkou „Kde je to napísané?“. Takto sa majú deti a s nimi dospelí, ktorí sú zodpovední za ich kresťanské vzdelávanie, prostým a jednoduchým spôsobom naučiť, čo znamená byť pokrstený, vyznávať vieru a modliť sa Otčenáš, aby už nežili ako „prostučký dobytok“. Deti sa to však mohli na-

učiť a zachovať si to iba vtedy, ak katechéti pri jednotlivých prvkoch viery vždy používali tie isté formulácie Desatora, Viery všeobecnej kresťanskej a Otčenáša, a nikdy nie odlišné verzie, čo bolo očividne bežné a rozšírené ešte aj po poldruha tisícročí existencie kresťanstva.

Tým, že v katechizme bolo pevne stanovené základné znenie textov kresťanstva, zároveň sa uskutočnilo ich normovanie, ktoré dovtedy chýbalo. Po učení, ktoré sa deje prostredníctvom opakovania a skúšania, však musí bezpodmienečne nasledovať porozumenie, ktoré farári, respektíve katechéti musia podporovať postupným, čo možno najjednoduchším vysvetľovaním jednotlivých článkov katechizmu. Zákony, ktoré stanovilo pápežstvo, sú jedom. Jediné poukázanie na úžitok a škody kresťanského, respektíve nekresťanského života má ľudí priviesť k poznaniu kresťanského učenia.

Za dobré vyučovanie katechizmu sú v prvom rade zodpovední farári, ale aj zbory. Predovšetkým však platí: „Lekciu svoju nauč sa naspamäť každý, tak bude v dome tvojom dobre navždy“, a tým sa povinnosť preniesla na kresťanský dom, konkrétne na pána domu a pani domu, ktorí sú jeho predstavení. Reformátor v otcovi domu vidí dokonca „episcopus et dominus pastor illorum constitutus“, biskupa a pastora domáceho spoločenstva. V jadre je teda ideálom Lutherovho cirkevného poriadku nielen zborová, ale aj rodinná cirkev! Je len pochopiteľné, že to boli skúsenosti z rodiny a z domu, a to ako otca a predstaveného veľkej domácnosti v bývalom Čiernom kláštore, čo umožnilo Lutherovi napísať z pedagogického i z teologického hľadiska geniálnu knižočku katechizmu.

LUTHEROVA RUŽA

Náš obraz o teológii Martina Luthera by bol neúplný a jednostranný, keby sme nakrátko nepozreli na tie prejavy jeho viery, ktoré hoci aj majú charakter protestantského vierovyznania, stoja mimo polemik a sporov. Azda najkrajším príkladom je teologický výklad jeho pečatného prsteňa, na ktorom je slávna Lutherova ruža s krížom na srdci. Napísal ho 8. júla 1530, uprostred tiesne dní strávených na Coburgu, a poslal ho norimberskému prvému mestskému písařovi a reformátorovi Lazarovi Spenglerovi:

„Táto pečať je znakom mojej teológie. Najprv je to čierny kríž v srdci, ktorý má svoju prirodzenú farbu, aby som sebe samému pripomínal, že viera v Ukrižovaného nám prináša blaženosť. Tým totiž, že veríme zo srdca, sa stretávame so spravodlivými. Hoci je to čierny kríž a má spôsobovať bolesť, (ale) neprináša skazu prirodzenosti, to znamená že nezabíja, ale udržuje nažive. Spravodlivý bude žiť z viery, skrze vieru v kríž. Srdce je uprostred bielej ruže, čo naznačuje, že viera dáva radosť, útechu a pokoj. (Ale) nie (tak) ako svet dáva pokoj a radosť, a preto má (byť) ruža biela, a nie červená, lebo je farbou duchov a všetkých anjelov. Táto biela ruža je v nebovomodrom poli, pretože takáto radosť v duchu a vo viere (je) počiatkom budúcej nebeskej radosti... A toto pole obopína zlatý kruh, pretože takáto blaženosť v nebi trvá večne a svojou drahocennosťou prevyšuje všetky radosti i majetky, tak ako zlato je najušľachtilejší, najdrahocenejší kov.“

Aj Lutherova ruža a jej teologický výklad hlboko ovplyvnili spiritualitu i mentalitu luteránstva. V dnešných časoch – keďže väčšina pozícií v jeho spisoch, ktoré napísal v rámci sporov vedených s cieľom kryštalizácie teologických rozdielov, je relevantná už iba z historického hľadiska – je táto biela ruža s červeným srdcom v strede a s čiernym krížom na ňom azda najzreteľnejšou vizuálnou reprezentáciou reformátora a jeho teológie Krista a teológie milosti.

LUTHEROVA ZBOŽNOSŤ ZAMERANÁ NA MÁRIU

Úplne osobná teológia a religiozita sa ukazuje aj na – u reformátora výraznej – zbožnosti zameranej na Máriu. Ortodoxia i liberálny protestantizmus zamľčovali význam, ktorý matka Božia mala pre Luthera po celý jeho život, ako skôr nepríjemný pozostatok katolicizmu. Neskôr sa to dôrazne využilo pre záujmy súčasného ekumenizmu. Až v rámci nedávneho bádania na poli dejín teológie sa tento rozmer Lutherovej zbožnosti postavil do jasnejšieho svetla. Kľúčovým textom je Magnifikat ponemčený a vyložený (Das Magnificat verdeutschet und ausgelegt), t. j. preklad a interpretácia Máriinho chválospevu v Lukášovom evanjeliu, prvá kapitola, verše 46 – 55. Táto modlitba, ktorú Mária tehotná s Vykupiteľom vyslovila ako odpoveď na blahoslavenie zo strany svojej príbuznej Alžbety a ktorá sa v texte Vulgáty (latinskej Biblie) začína slovom magnificat, bola v tých časoch jedným z najčastejšie čítaných alebo recitovaných textov Biblie. A veľkú pozornosť mu venovali aj teológovia. Tešil sa veľkej úcte, ktorú reformátor neskrýval a zároveň ju obraňoval: „Je tiež prírodným zvykom, že vo všetkých kostoloch sa spieva každý deň (...) počas nešporov.“

Luther sa Magnifikatu venoval na Wartburgu. Vo chvíľach neistoty a ostrých sporov, ktoré v tomto prípade mal s löwenským teológom Jacobom Latomusom, sa vysoko pohrúžil do piesne „vysoko ctenej panny Márie“, ktorý vôbec nie je vhodný ani na polemiku ani na spory. Aj tu však ostáva duchovným pastierom a reformátorom. Modlitbu matky Božej preložil do nemčiny a vyložil pre laikov, za ktorých útechu a blaženosť sa cítil zodpovedný. Tento spis venoval korunnému princovi Saského kurfirstva Jánovi Fridrichovi, ktorý práve dovŕšil osemnásť rokov, a to ako poďakovanie za ochranu jeho dynastiou, najmä však na náboženské utvrdenie a výchovu budúceho panovníka podľa vzoru Kniežacieho zrkadla (spis, v ktorom sa prezentuje ideál kniežata). Nežná matka Božia prináša – podľa Luthera – liečivý um a chvályhodný život, a „a preto vo večnom živote bude môcť chváliť a spievať ten večný Magnifikat.“

Reformátor si svoj pozitívny obraz Márie uchoval po celý život. Rozhodne sa postavil proti racionalistickým pokusom o vysvetlenie toho, ako panna mohla porodiť, ktoré sa začali objavovať už v Lutherovej dobe. Patrila medzi ne napríklad konštrukcia dvoch Márií – panny a matky. Druhého júla 1533, v „deň navštívenia Márie“, vyhlásil stručne a jasne: Nie, „panna a matka“ sú jedna osoba! Pre neho je Mária večná (...) a zostane večná blahoslavená matka.

Je síce pravda, že výklad Magnifikatu rovnako ako celkovo Lutherova zbožnosť zameraná na Máriu ukazujú nový, reformačný obraz Márie, ktorý matku Božiu už ne-velebí ako sprostredkovateľku spásy, ale chváli jej pokoru a oddanosť Bohu a robí z nej vzor bohumilého života. Znalý historikom teológie sa dokonca pri čítaní Lutherovho Magnifikatu môže „natískať názor, že Kantova etika jednoducho nemohla vzniknúť nikde inde než práve v recepcii epochálneho zlomu a nového vzostupu v dejinách západného kresťanstva, ktorý sa udial v Lutherovi.“ Tým sa však

prelomil biografický rámec. Lutherova zbožnosť zameraná na Máriu nebola plodom polemiky alebo kontroverznej teológie, ktorej cieľom by malo byť zvýraznenie rozdielov. Z matky Božej sa až po Lutherovej smrti stala postava konfesionálneho rozkolu a dokonca až nevraživosti, keď ju katolícke uctievanie pozdvihlo na vrchol barokového neba svätých a keď protestantská ortodoxia v reakcii na to v tejto svätej Márii objavila jeden zo svojich najobľúbenejších obrazov nepriateľa.

LUTHEROV DOM

Bolo celkom bežné, že profesori, akým bol Luther, zriaďovali a prevádzkovali malé študentské ubytovne. Na takýto program bol priamo predurčený wittenberský Čierny kláštor, ktorý bol prebudovaný na „Lutherov dom“. V podkroví totiž boli pripravené početné izby pre študentov. Lutherova manželka Katarína musela pri úpravách spraviť iba to, že spustnuté izby dala do poriadku. Na študentskej ubytovni, ktorú prevádzkovala, bola neobvyklá len jej veľkosť a úspech, čo u vtedajších ľudí vzbudzovalo závišť. Prístrešie v nej našlo desať až dvadsať študentov, z ktorých niektorí sa tam aj stravovali. V Lutherovom dome ešte aj dnes nachádzajú archeológovia stopy tohto obdobia – napríklad keramické nádrže na vodu, ktoré viseli v jednotlivých izbách pre potreby študentov. Sú na nich reliéfy reprezentujúce základy luteránskej teológie ako Zákon a milosť, Jediné viera a podobné témy, a to vo vizualizácii Cranachovho wittenberského ateliéru. Na rozdiel od obdobia, keď tam žili mnísi, boli

teraz študenti radi, že bývaljú v bývalom augustiniánskom kláštore. A to, prirodzene, vďaka reformátorovej vážnosti. Bývať s ním pod jednou strechou bolo nielen ctou, ale prospievalo to aj štúdiu a tiež neskoršej kariére v službách evanjelickej cirkvi, ktorá sa práve budovala. O študentov, ako aj o ostatných obyvateľov domu sa – rámci svojich obmedzených časových možností – staral i samotný Luther, a to predovšetkým počas rozhovorov pri stole, ktoré sa stali slávnymi. Všetky materiálne povinnosti však prevzala jeho žena, ktoré viedla skupinu až desiatich zamestnancov v domácnosti: kuchárka, slúžky, sluhovia, pastier a ďalší pomocníci...

Bol to skôr staroeurópsky „úplný“ dom ranomoderného meštianskeho profesora, v ktorom Luther býval a ktorý riadila jeho žena. Slúžil všetkým podstatným funkciám života v spoločnosti, a preto to bol „úplný dom“. Podľa dnešných kritérií bol súkromný a zároveň verejný – súkromný preto, lebo zabezpečoval zaopatrenie rodiny a hostí domu, verejný preto, lebo slúžil výučbe a štúdiu. V konečnom dôsledku to bol aj hospodársky podnik.

Kedže mladým manželom, Lutherovi a jeho Kataríne, spočiatku chýbali peniaze, zariadili sa v dome núdzovo a skromne. Až začiatkom tridsiatych rokov sa mohli pustiť do nevyhnutnej prestavby a ďalšej výstavby, aby vytvorili primerané priestory pre v tom čase už mnohopočetnú rodinu a osadenstvo domu. Na uskladnenie zásob vybudovali dve pivnice a jednu vínnu pivnicu. V západnej časti obytného domu postavili pivovar, kde Katarína varila pivo, ktoré bolo nenahraditeľné nielen v študentskej ubytovni, ale aj na vlastnom stole. Spoločne s rozšírenou kuchyňou umiestnenou v prístavbe na strane domu susediacej so záhradou, so stajňami pre kone, chlievmi, kurínom a prístreškami pre ostatné malé domáce zvieratá táto veľká domácnosť konečne disponovala nevyhnutnými hospodárskymi priestormi. V polovici tridsiatych rokov si manželia pre seba i svoje deti vybudovali pohodlné bývanie na prvom poschodí. Jeho súčasťou bola obývací izba – „Lutherova izba“ dnešného múzea, ďalších päť vykurovaných izieb a dve komôrky slúžiace zrejme na spanie. Konečne mali dosť peňazí aj na to, aby starú nepraktickú kúpeľňu, ktorú používali mnisi, nahradili kúpeľňou novou, prispôbenou potrebám rodiny.

Ako korunu na záver renovačných prác kamenári postavili nádherný neskorogotický portál s výklenkami na sedenie, ktorý slúžil ako vchod do domu zo severnej strany hlavného dvora. Návrh pochádzal od panej stavby i domu. Obe kamenné sedadlá umiestnené naľavo a napravo od dveri sú korunované Lutherovou ružou, bielou ružou s červeným srdcom a čiernym Kristovým krížom, ktorá je oddávna symbolom jeho odvahy a jeho teológie Krista. Tieto nákladné a drahé dvere darovala v roku 1540 svojmu mužovi k narodeninám. Doktor – tak ho ľudia zvyčajne oslovovali, a často ho tak oslovovala aj jeho žena – dostal vo veku 57 rokov reprezentatívny vchod do svojich reprezentatívnych študijných priestorov.

LUTHEROVE REČI (ROZHOVORY) PRI STOLE

Večer pri stole určoval tón domáci pán. Jeho slová zaznamenávali horliví zapisovatelia a pre nasledujúce generácie sa dochovali ako Reči pri stole (Tischreden). Výsledky práce domácej panej, bez ktorých by to všetko nebolo možné, porovnateľným spôsobom zdokumentované neboli. Bádajúci ich objavili až neskôr v účtovných knihách alebo v rámci nedávno uskutočneného archeologického výskumu Lutherovho domu. Náležite ocenené boli až v moderných sociálnych dejinách a v dejinách pohľavi.

Rozhovory vedené po latinsky alebo po nemecky sa odohrávali sčasti počas jedenia, sčasti po jedle v užšom kruhu v obývacej izbe. Jedlo sa podávalo v bývalom refektári v prízemí, ktorý bol dostatočne veľký na to, aby sa doň ako „spolustolovníci“ pri dlhom stole zmestili

všetci členovia domácnosti – spolu so študentmi to bolo niekedy tridsaťpäť až päťdesiat ľudí – a tiež kolegovia a priatelia z mesta. Za vrchstolom sedával domáci pán a domáca pani. V obývacej izbe bývala potom Lutherova manželka Katarína jedinou ženou. Vždy sa zúčastňovala na rozhovoroch, a to aj vtedy, keď sa viedli po latinsky. Nebola však veľmi nadšená tým, že sa tieto reči pri jej stole zapisovali.

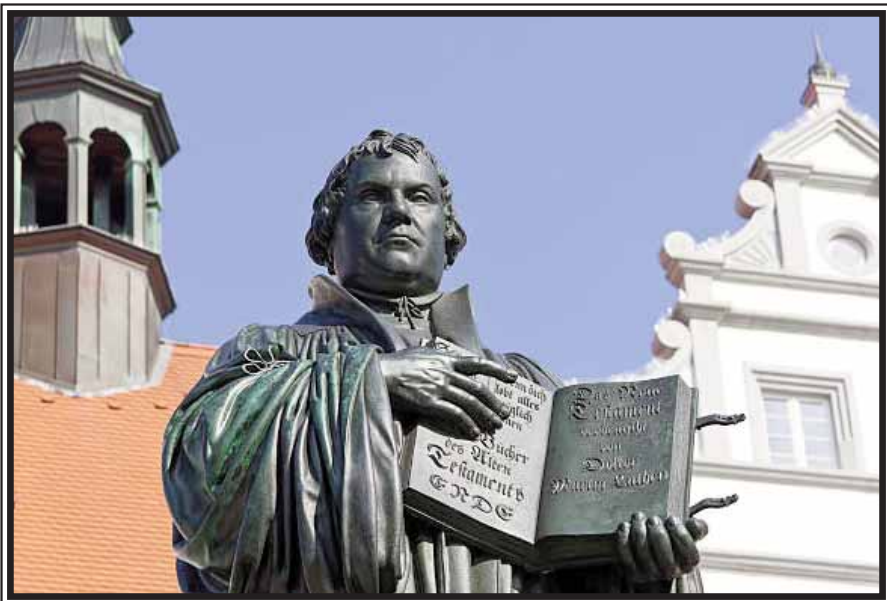
Dochované texty – v modernom historicko-kritickom weimarskom vydaní šesť objemných zväzkov – sú Lutherove slová, ktoré však prefilterovali a akcentovali zapisovatelia. Tí si zrejme robili iba poznámky a potom dodatočne spamäti sformulovali konečný text. Nemusíme sa však obávať prekrúcania alebo dokonca falšovania jeho slov – jednak mali ľudia v 16. storočí veľmi dobrú pamäť a jednak bolo väčšinou súčasne vyhotovených niekoľko zápisov, vďaka čomu má historik možnosť kriticky ich porovnať. Hneď prvá edícia, ktorú v roku 1566 vydal v nemeckom jazyku reformátorov posledný asistent Johannes Aurifaber, vyniesla Rečiam pri stole veľký úspech. Urobíme však dobre, keď autoritatívny alebo poučný a povznášajúci dojem, ktorý v nás mnohé reformátorove slová a výroky zachytené v týchto záznamoch vyvolávajú vďaka spôsobu, ako sa nám dochovali, nebudeme prenášať na situáciu pôvodného rozhovoru v refektári alebo v obývacej izbe Lutherovho domu.

Tam pokračovalo spoločné večerné posedenie – na akých sa podľa správy poľského vyslanca Dantiscusa zvykol Luther zúčastňovať ešte ako mních, a to často viackrát do týždňa, na ktorom sa schádzal diskusný kruh wittenberských kolegov a priateľov na čele

s Melanchtonom, Bugenhagenom, Justusom Jonasom, Casparom Crucigerom; k nim sa niekedy pridávali príslušníci kurfírtského dvora alebo hostia z cudziny. Úloha týchto ľudí v žiadnom prípade nespočívala iba v tom, že by svojimi poznámkami len podnecovali výstupy „veľkého majstra“. Boli to rovnocenní partneri do rozhovoru a do diskusie, ktorých názory domáci pán považoval za dôležité. Ako referuje Johannes Mathesius, ktorý v štyridsiatych rokoch patrila k osadenstvu domu a neskôr bol prvým reformátorovým životopiscom, nezriedka sa stávalo, že keď Luther prerušil rozrobenú prácu a prišiel k stolu, bol ponorený do svojich myšlienok a hovoril len málo. Príležitostne sa podľa starého kláštorného zvyku počas celého stolovania zachovávalo mlčanie. Až keď všetci dojedli, začal domáci pán rozhovor, a to napríklad otázkou: Čo nového počuť? Ako prví hovorili kolegovia alebo hostia z cudziny, až po nich mladí zúčastnení. Keď domáci pán alebo jeden zo starších hostí určil smer rozhovoru, koncentrovali sa na jednotlivé témy a problémy teológie, cirkevnej, ríšskej alebo teritoriálnej politiky, na otázky týkajúce sa hospodárstva, školstva alebo manželstva. Posledné slovo, ktorým sa zvyčajne zhrnul celý rozhovor, mával spravidla domáci pán. Zodpovedalo to zvyklostiam alebo kultúre rozhovorov tých čias, náležalo mu to však tiež vďaka jeho vážnosti a prorockému sebedomiu.

Nerozprávali sa iba o vážnych témach, ale aj o veciach každodenného života, o novinkách zo Saska i zo sveta, o duchoch, bosorkách, o narodení znetvorených detí a prírodných úkazoch, príležitostne prebrali aj klebety. Skutočnosť, že rozhovory sa neustále stáčali k životnej púti domáceho pána a k histórii jeho reformátorských činov, bola dôsledkom sčasti jeho vlastného sebedomia, sčasti prirodzenej zvedavosti predovšetkým mladších účastníkov, ale aj cudzincov. V posledných rokoch však táto prirodzená dominancia domáceho pána nezriedka nadobudla monumentálny charakter. Vtedy hovorieval pre nasledujúce generácie priam ako svoj vlastný pamätník.

MARTIN RÁZUS

Vidiny (1517 – 1917)

Na štyristoročnú pamiatku reformácie

...Nik! sám sa ubieram, zvuk krokov na dláždení,
len moje kroky sú: som pútnik opozdený,
spod Tatier prichodím i s chválou, lež i s mukou
v tíš skvostnej svätynie, v skrýš prevelikých duchov,
tmy hľadia do okien, len kahan v ruke bliká,
preds' isto kráčam dnes, hoc i bez kostolníka,
zvuk krokov zapadá kams' v prázdno lodných vnútíer,
až stanem... oltár! A u nôh spí Martin Luther.
Tu veniec položíam a dumám - - - - -

- - - - - V duši zbolí,
či všetok rmut svoj znieš, čo krája srdce v poly,
či vyliat' žaloby, keď štyristo liet klope,
že kraj môj halí noc, noc hustá na Európe
i zemi celej - oh!? Tak váham - - - - -
- - - - - kahan bliká,
jas vrhnúc na kameň, jas mdlý z rúk učeníka,
a mizne hrob i chrám - hľa, kláštor vanie chladom,
v ňom cela... mladý mních, jak predpísané rádom,
sa modlí, križuje, ba mučí, týra pôsty,
až dušu ukojí hlas: Otec milosti!
a tvár sa zaskveje - - - - -
- - - - - Ja zrúc to - neodolám:
- Ó neteš, neteš sa, hľad' - sveta hriešnym zvlôlam
ciest nelžã zasekať! Tys' okúsil slasť mieru,
a svet? Jak skutky ver' tak zneužil i vieru:
na milosť pamätá, lež nie na tvoje trudy...
oh, beda! - - - - -

- - - Hradný chrám... pred bránou množstvo ľudí
sa zhaňa... profesor už chýrny v mníchú chudom -
hľa, výtky pribíja, tie výtky proti - bludom,
a trnú zvedavci, kým on sa vzdiali skromne,
jak kto sa odhodlal - - - - -
- - - - - Či na to svet dnes spomnie?!

Oj, spomnie - kdeby nie! Však, majstre, čujže kázne,
čuj - piesne, modlitby - však, mocne znejú, rázne,
v nich rod tvoj s inými i Boha v zájmy priaaha,
ha, chápeš? zrušenou i cirkev drahá:

tu mátie litera – tam podlé ľudské cieľe,
blud na blud... lásky niet a mravy zdivočelé,
ten starý nepriateľ sa hýbe v chcení jaršom,
kým hymn tvoj nádherný sa bitevným stal maršom,
a Písmo? číta sa – no oči neotvára –

oh, beda!! - - - - -

oh, beda!! - - - - -

- - - Dvorana! Mních stane pred cisára

na zraky tisícim a vierou posilnený

len jedno môže riecť, vo svätom presvedčení

na Boha spoľahnúc v tej súre – viac na nikom,

už nedbá, ak ho i vyhlásia heretikom,

jak Husa – upália! veď jeho vec tá istá,

ku nebu vzhliadne, jak keď duša v boj sa chystá

na smrť a na život - - - - -

- - - - - Ja, zrúc to, zvolám v žase:

Pod, Majstre, nechaj snem a vystúp v časy naše,

si veľmi potrebný, hľad' vókol, hneďš' na čistom,

jak mnohý i z tvojich sa vodí s Antikristom,

a mnohý zvlieka šat a mnohý svätuškári,

tu zas kýš' Herostat pre pletku seje sváry,

vznet tvoj už zhasína a pravdu vyznať? kto by??

veď treba pozor dať, či mocných nenazlobí...

oh, beda!!! - - - - -

- - - Luther, pod'!!! - - - - -

- - - - - Ach, unikáš?!

Hrob! na ňom

sa veľké meno skvie tým mojím slabým plamom...

nik!... v chráme sám som, sám, či lepšie –

s trpkou mukou...

ó, kto mi ulahčí?? - - - - -

- - - - - Jas zrinie sa spod oblúkov,

a lustre zjagajúc – hľa, kúpu stĺpy, steny

i erby staleté...dokorán otvorený

vchod... hrnú veriaci, viac bedač – však i králi,

hej, hrnú bez konca, len keby miesta mali,

priestory zaplnia, chrám slávnostný spev schveje,

čím? vďakou? – hrdosťou za veľkolepé deje!

kňaz vkročí pred oltár, kde umučenie Pána,

dva hroby u nôh zrieť – len kvet a palma samá

sem padá pohľadov z tých skvostných, plných vnútier,

sem práve - - - - -

- - Cítiš ich? vstaň, ó – vstaň, prevrav, Luther,

jaks' niekdy horlieval – i dneska zahrn v slove,

rec, čo ťa viedlo v boj, čo hnieťlo ku obnove,

a tým, čo oslavou hrob venčia za ten výkon,
 zjav - ó, zjav, žes' bol tiež len skromným služobníkom
 tam Toho na kríži, a nič viac! povedz svetu,
 nech slepci nevdojak ťa s Pánom nepopletú,
 vstaň, Luther, hymn tvoj znie, len vlnot parinakším,
 ó, vystúp, vzrástol hriech, dnes kázať - kárať načim,
 a slabých posmeliť a spiacich vzbudíť trdom
 a znova pribiť vzkaz na dvere proti bludom
 a znova ustať tam, kde čujú všetky stavy
 s tým: Ináč nemôžem, nech kto chce, čo chce spraviť!
 vstaň, Luther, vstaň - oh, vstaň!!! - - - -
 - - - - No, márne moje vzlyky,
 ač v hrobe hrdina, však - kameň preveliký.
 Jas! Lustre lejú jas, kým v očiach mojich mrká...
 hah, cítim: tkla sa ma kás' tajná - chladná ruka?
 a čujem vravu, hoc vrie organ, zvučí chorál:
 - Si kňazom, úkol tvoj! Nač si ma z mŕtvych volal?
 káž v pravde!!!... Zmlkne spev... Vrav!!!...

Kolená sa trasú...

Tíš! Rád by si zakričať - no, nepopadám hlasu,
 a rád by vyložiť verš ktorejs' kapitoly
 no, nikde Bible... čos' myseľ pokomolí,
 bo údom neviem hnúť, jak kamenel by - zrejme -
 cit dusnej úzkosti hrud' do základov prejme...
 - Mriem?? Pot ma zalieva - oh!!! - -
 - - - - - Prezriem - ani zniku
 po všetkom... v lenoške si sedím pri stolíku
 a oči pretieram a nechcem veriť čare,
 že som to doma - tu, na tichej našej fare.

31. 10. 1917

Zo zbierky Hoj, zem drahá

Modlitba pre malých i veľkých

Vďaka Ti, Bože, za stmievania
 i za príjemné svetlo rána,
 za oddych, jedlo, lásku, za sny,
 za všetko, čím je náš deň krásny.
 Usmerni, prosím, naše činy,
 nech láskaví sme, dobrí k iným.
 Pri práci či hre plnej šťastia,
 nech denne naša láska vzrastá. Amen.

SLOVENSKÉ ŽENY REFORMÁCIE

Priblížilo sa 500. výročie Lutherovej reformácie. V tejto súvislosti sa vo svete i na Slovensku predpokladá celý rad podujatí, ktoré by mali poukázať na jej mimoriadny historický prínos v kresťanstve, v civilizácii, a to v najrozličnejších oblastiach života. Niet pochýb o tom, že reformácia presadila jedno z najdôležitejších – autentických a originálnych biblických práv i povinností kresťana: počúvať a čítať Božie slovo v zrozumiteľnom jazyku, prijímať ho a zachovávať na základe posolstiev Biblie svätej. Sola Scriptura – Jedine Písmo! zdôrazňovala a zdôrazňuje reformácia. Na základe Písma obnovila a podčiarkuje ďalšiu biblickú zásadu: Jedine vierou môže Božiu Milosť dosiahnuť spravodlivý: Sola Fide! Aj preto sa v reformáčnom kresťanstve presadzovala a presadzuje otázka: aká je tvoja viera, milý brat – milá sestra? Má tvoja viera pevný základ, hľadá čisté srdce? Vyhýba sa nečistote a bahnu? Túži za náručou Milosti Božej – Sola Gratia? Táto kľúčová otázka by mala v kresťanskom srdci odznievať dennodenne, posilňovať vzťah k evanjeliu a k jeho učiteľovi, Ježišovi Kristovi. Kladú si ju mnohí mužovia i mnohé ženy. Sami sebe i navzájom. V minulosti i dnes. A kladú si ju rozličným spôsobom.

Taká otázka so špeciálnym zameraním na vieru ženy prekvapila pred časom aj mňa. Končilo sa druhé tisícročie po Kristovi. Na historickom martinskom námroví, nazývanom Memorandové námestie, ktorým vedie cesta do tolerančného evanjelického chrámu, „vyhliadla“ si ma kamera Slovenskej televízie. Réžisér Fedor Bartko, ktorý sprevádzal kameramana, položil otázku: Aká viera je vrúcnejšia – viera mužov alebo viera žien? Otázka ma zaskočila, ale nevyviedla ma z konceptu: oddávna som si uvedomoval, keď som veriace ženy pozoroval, že ženský prejav viery je v istom slova zmysle vrúcnejší a aj činnejší, ako bývajú mužské vyznania. Do pamäti som si síce nikdy zámerne neukladal príklady a argumenty pre takéto pre-

svedenie, no postupne predsa rástlo a v mojom vedomí sa presadzovalo nielen zoči-voči konkrétnym prejavom viery, ale aj príležitostným štúdiom postavenia ženy v kresťanstve, osobitne v mojom rodnom kraji – na dávnom i nedávnom Slovensku.

Preto som do kamery s istým ostychom, no bez rozpakov či okolkov odpovedal: viera ženy býva vrúcnejšia, spontánnejšia, žena „verí srdcom“, jej viera je materinská – tá „spod Kríža“. Tým som, pravda, nechcel akokoľvek ponižiť – nerešpektovať silu a mohutnosť viery, ktorú vo svete rozdali v dobrých bojoch viery mužskí poslovia evanjelia. Ani prehliadnuť dôstojnosť, mučeníctvo, statočnosť a odhodlanosť, ktorým sa v uplynulom päťstoročí od Lutherovej reformácie vyznačili a do dejín zapísali mužovia s hradom viery prepevným – s Hospodinom v srdci.

Neskôr som často rozmýšľal nad nečakanou otázkou, ktorú som dostal v televíznej ankete, a kládol som si otázku, či som ozaj správne a dobre odpovedal: veď som reagoval bez akejkoľvek prípravy a rozvažovania. A rozmýšľal som i nad tým, či otázka „kamery“ bola legitímna: či vôbec možno rozlišovať vieru mužov a žien. Postupne som však všetky otázky a odpovede v diskusií so sebou samým doložil celým radom argumentov. Vynárali sa postupne: mesto Martin, v ktorom žijem viac ako sedemdesiatpäť rokov, ponúklo mi celý rad príležitostí a príkladov. Jeden z nich sa viaže na obdobie mojej adolescencie – konfirmačné roky – a spája sa s účinkovaním v tom čase mladej kapláanky, neskôr váženej ev. a. v. farárky **Zlatice Oravcovej**, poetky sviežej duchovnej poézie, ktorá ma spolu s princípálom Ľudovítom Vajdičkom v martinskom evanjelickom zbore konfirmovala. Boli to jej mladé piesne a verše, ktoré sprevádzali konfirmačné vyučovanie, ale bol to aj čas, v ktorom v Slovenskej evanjelickej cirkvi a. v. po rozličných sporoch a obmedzeniach ženy právoplatne vstúpili do pastorácie. Nejasne, no predsa sa pamätám, ako sa v martinskom

Zlatica Oravcová

zboze i v rodinách diskutovalo o tom, či žene patrí alebo nepatrí luterák, či žene „pristane“ vystúpiť na kazateľnicu. Túto otázku – z dnešného hľadiska pravdepodobne do značnej miery prekonanú – si museli vyriešiť nielen vysokí či nižší predstavitelia „mužského“ duchovného stavu, ale i prostí veriaci. Zlatica Oravcová ju pomohla riešiť: som si istý, že to bola vrúcnosť jej viery, ktorú duchovná pastierka rozdávala na viacerých miestach Slovenska a zanechala nám ju vo vzácných veršoch evanjelickej duchovnej poézie.

Martinský čas Zlatice Oravcovej, polovica 50. rokov 20. storočia, bol ťažkým časom kresťanského života na Slovensku. Jedným z najťažších. Štátny ateizmus sa valil do škôl, pyšne i posmešne sa „rozvaľoval“ v médiách, okupoval výklady v obchodoch i celé námestia. Obyvatelia Československa dostali povinnú úlohu: vyrovnat sa s náboženskou otázkou. To znamenalo zanechať vieru, opustiť chrám, zbaviť sa dedičstva otcov. Mali vyznať neveru. Pamätám sa z tých čias na ťažko nemocnú učiteľku a poetku **Máriu Rázusovú-Martákovú**. V dôsledku krutej reumatickej choroby stratila schopnosť samostatne kráčať: bez pomoci neurobila ani krok. A práve tento výjav sa mi vynoril v myslí práve vtedy, keď som rozmýšľal o vrúcnosti viery ženy a žien. Veď aj ona bola na spisovateľských stretnutiach vyzvaná, aby začala rozmýšľať

Mária Rázusová-Martáková

a písať v duchu „vedeckého ateizmu“: Boha jednoducho nebolo a niet ho! – masírovala spisovateľský svet štátna ideológia. Mnohí z mužov – spisovateľov, ktorí vyrástli v evanjelických rodinách a hlásili sa ku kresťanskej viere, podľahli. No Mária Rázusová-Martáková, a to aj v spore s pochybnosťami, ktoré ju v mladosti prekvapovali: hrozili jej, že sa zmocnia jej viery – predsa svoj zápas o vierovyznanie vybojovala. Slovenským kresťanským dejinám viery zanechala o tom jedinečné svedectvo v básni Nepoznanému s refrénom: Teba vraj niet! Vrcholom básne je záverečné poetkino vyznanie viery, jedno z najsilnejších, ktoré sa kedy zrodili:

A predsa všetka vtač, všetky tvory zeme,
Každý kvet, strom a byl, každý plod i semä
A všetok vzduch sa skvie veľkou slávou
Toho,
Čo skrytý, tajomný, nepoznaný mohol
Stvorit' ten div, ten čarovný svet!
Teba vraj niet!

Tak nech Ťa niet!

Ale ja dušu v sebe cítim,
Že neskončím život týmto žitím,
Že musím dosiahnuť svojich meŕ!
Preto sa bijem... A neustúpim z boja,
Kým s Tebou nesplynie smutná duša moja,

Ty, Bože, pravdy večný stred.

Naživo som nemal časť stretnúť **Ludmilu Riznerovú-Podjavorinskú**. Bol som dieťa, no pamätám sa, nejasne síce, ale predsa na jej pohreb – na čarovné verše, ktoré som poznal a ktoré ma vo chvíľach jej odchodu na večnosť objali. Neskôr, keď som spoznával rodinu Riznerovcov, najmä bibliografa Ľudovíta Vladimíra Riznera, pochopil som, koľko odvahy muselo byť v dávnej tete Ludmile, keď dokázala prijať pozvanie svojho strýka Ľudovíta Vladimíra a navštívila – postupne navštevovala konventy trenčianskeho seniorátu. Priekopníčka! Veď konventy, keď na ne začala prichádzať, boli čisto mužskou záležitosťou. To ona, Ludmila Podjavorinská, pomohla slovenským ženám prejavíť na pôde evanjelickej a. v. cirkvi nielen právo verejnosti, ktoré v jej časoch nebývalo ani obvyklým, ani všeobecne požadovaným. No ona úšla, predsa bola silnou. To ona sa na konventoch naučila, ako vystupovať v rozhodujúcich chvíľach na verejnosti v historických momentoch. Keď slovenskí vedúci mužovia prijímali v Martine historickú Martinskú deklaráciu o zániku Uhorska a zrode Česko-Slovenska – stalo sa tak bez prítomnosti jedinej ženy, bola to ona, ktorá slovenskej mužskej reprezentácii v Slovenskej národnej rade adresovala výzvu: *V porobe a v utrpení žena pospolitá práve tak ako žena inteligentná s tým istým horúcim precítením čo i muž prežíva ťažké momenty... s tou istou hotovosťou ku svätej obeti, s tou istou páľčivou túžbou po vymanení sa z poroby...* Podjavorinská právom predpokladala, že česko-slovenský štát, ktorý vznikol ako útvar demokratický a ktorému neskôr výtka nejednu chybu v česko-slovenských vzťahoch, nepochybne dá i žene tie isté práva, občianske i politické, čo mužovi. No nechcela na udelenie práv pasívne čakať. Preto rázne zvolala: *My, ženy, chceme byť už pri kladení uholného kameňa česko-slovenského štátu! Prosíme, dovoľte nám zasadať medzi vás, byť členmi Národnej rady! Sme verné dcéry slovutných otcov a hrdé matky hrdinských*

synov – sme hodné zasadať medzi vami! Prosíme, dovoľte nám... byť členmi Národnej rady! Tieto slová patria medzi kľúčové k osobnosti Ludmily Podjavorinskej, ženy veriacej. Vanie z nich stvoriteľský duch dejín, ktorý národom prisluguje rovnosť, spravodlivosť a slobodu. A v národoch rovnosť ženám, a rovnako ako mužom, i ženám rovný diel spravodlivosti a slobody.

Teta Ludmila Podjavorinská bola nielen ženou slovenskej ženskej emancipácie, ktorá sa usilovala o všeobecnú rovnosť žien, a to aj na pôde cirkvi, ale i ženou – a predovšetkým ženou vyznávačského kresťanstva: jej výnimočné diela, jedno básnické – *Labutia pieseň*, a jedno prozaické – *Baránok Boží*, patria ku skvostom slovenskej umeleckej literatúry. *Labutia pieseň* predstavuje Máriu Magdalénu, tú, ktorá povstala z bahna jeruzalemských rozkoší, uverila Ježišovi a stala sa mu vernou nad všetky vernosti. Ženou vrúcnej viery. *Baránok Boží* predstavuje sirotu – Ondrejka, ktorého ľudia nespoznali, pretože ho poznať nechceli: obchádzali ho, raneného spôsobmi nevšímavého, egoistického sveta. Medzi nami kresťanmi sa nenašiel jediný Samaritán, ktorý by Ondrejka bol obviazal a postaral sa o jeho liečbu srdčným náručím.

Áká je naša viera? Sme schopní, kresťania, žiť evanjelium Kristovo? – To je otázka, ktorú i našim časom zanechala Ludmila Podjavorinská, žena vrúcnej viery.

Tok mojich úvah o vrúcnej veriacej žene nemôže vynechať **Elenu Maróthy-Soltésiovú**. Bola mladuškou devou ešte, sirotou, keď musela v rodine na svoje plecía prevziať úlohy zosnulej matky. Vidíme ju, v Luboreči, ako v nevednom dopoludní sedí pred tamajším chrámom. Na kazateľnici sa pospolitému ľudu prihovára otec Daniel a ona jeho kázeň počúva: duša zahľbená v kázní a v ruke dielo – práca, ktorú musí – musela nevyhnutne vykonať. Výjav vskutku nezabudnuteľný, ktorý Elena Maróthy-Soltésiová pre nás všetkých zachovala v próze Sedemdesiat rokov života.

Ludmila Riznerová-Podjavorinská

Áno, viera je pracujúca, pretože aj práca je modlitba: tak sa hovorievalo u nás za starých čias. A Elena Maróthy-Šoltéssová toto dávne dedičstvo prijala: modlila sa a pracovala. Desaťročia viedla Živenu, ktorá bola v jej časoch Slovensku všetkým. Všetkým mohla byť preto, lebo Elena Maróthy-Šoltéssová ako vedúca predstaviteľka slovenského spolku žien vystúpila nebojácne na rozbité hradby slovenského života a bránila ich tak mužne, že to vzbudilo rešpekt a úctu slovenského mužského sveta. V tomto postavení ju uvidela celá vtedajšia Európa. Nečudo, že bola pozvaná, aby práve ona predstavila Slovensko celému svetu v knihe *Vedúce ženy Európy – Führende Frauen Europas. A jej príspevok vo Führende Frauen Europas?* – pýtal sa nad knihou biskup Samuel Štefan Osuský: *Jak ona prostý, úprimný, jednoduchý... ale po hlase Björnsona, Scotusa Viatora, po zbrani legionárov tým mohutnejšie – lebo je ženský – otvára ženskému svetu Európy oči, čo trpela slovenská žena... Až žhavým bôlom zobúdzia svedomie žien, ona: štyridsaťročná predsedkyňa Živeny, keď na jej zhromaždeniach musela sa vykážať činnosť a činnosť nebolo možné, nebolo dovolené rozvinúť.*

No Elena Maróthy-Šoltéssová ani v najťažších slovenských desaťročiach nestrácala vieru. Dôverovala Hospodinovi. Aj preto prá-

Elena Maróthy-Šoltéssová

ve ona mohla po desaťročiach útlaku prijímať Božie dary: slobodu národného života predovšetkým, rodinné a sociálne školy Živenine, ktoré s pomocou Božou vybudovala a viedla na martinskej „akropole“.

Budova Štefánikovho ústavu, v ktorej Šoltésovej školy pôsobili, patrí k najvýznamnejším pamätníkom novodobého Slovenska. Postavený bol na pevných základoch – zrodil sa z vrúcnej kresťanskej viery slovenskej ženy, ktorá ju nestratila ani v najťažších chvíľach života: obe deti, Ivana i Elenku, jej prišlo vyprevať na večnosť. – A matka? Svoj údel pochopila ako zvláštnu príležitosť na vyznanie viery. Slovensku ho zanechala v podobe svetoznámej knihy *Moje deti*.

Moje deti nielen na Slovensku, ale i v zahraničí naozaj vzbudili mimoriadny ohlas. V mnohých rodinách sa ocitli na rodinnom stole spolu s Bibliou. A neraz sa aj čítali ako kniha biblická. Jiří Mahen, moravský spisovateľ, o tejto knihe doslova napísal: *...tam za horami psala matka svoje prosté poznámky o deťoch, radovala sa a plakala s nimi, v obyčajné svätenci vybudovala celý svet, celý Nazaret a celou Golgotu – ajakým spôsobom! ... Kniha, ktorá človeka rozdrť a pak mu pomáha vstať ze země! Tak je takle slovenská kniha silná...!* Pri inej príležitosti Mahen (v liste adresovanom Šoltésovej 16. 2. 1935) k povedanému pridal: *Jsem*

lovcom dojmů, které posvěcují život. K těm nejsilnějším dojmům čítám četbu Vašich dvou knih. Plakal jsem, když jsem se v nich dostal k oněm obzorům, za kterými teprve rozkvetlo úplně matčino srdce. Říká se, že literatura konec konců je v nejryzejším útvaru monolog s Nejvyšším. A ten monolog se utváří tak, že nemluvíme a jsme unášeni.

Čas Eleny Maróthy-Šoltésovej sprevádzali v dejinách slovenskej veriacej ženy dve sestry, vážene poetky – hymnologičky, **Kristína a Mária Royové**, dcéry evanjelického a. v. farára Pavla Roya, ktoré našej krajine a kresťanstvu v nej položili – opäť s veľkou naliehavosťou otázku: Aká je vaša viera, kresťania? Veríte celým srdcom, z úprimnosti duše? A obe zanechali kresťanstvu nezmazateľné dedičstvo, celý rad činných prejavov viery. A vyspievali ju nezabudnuteľným spôsobom. Ich piesne sa stali legitímnou súčasťou piesňového fondu evanjelických kresťanov: Smieť žiť pre Krista!

Pieseň Smieť žiť pre Krista je dnes jednou z najznámejších evanjelických duchovných piesní. Má podmanivú melódiu, spieva srdcom: jej mohutnosť i jej srdečnosť možno azda najlepšie pochopiť na takých miestach, na ktorých sa bojovalo o Krista a Jeho evanjelium životom: napríklad v Betlehemskej kaplnke v Prahe v piesni tam spievanej zjaví sa Jan Hus a jeho horiace srdce, ktoré žilo pre Krista a mrelo v Kristovi: Ó, to je blaho, nad ktoré niet!

Mohli by sme pokračovať, nachádzať a dokladať stopy veriaceho srdca slovenskej ženy na rozličných miestach slovenských evanjelických dejín. Hoci Martin Luther, keď vyprevádzal Malý katechizmus na dejinnú púť, zdôrazňoval rolu mužov – otcov: *Desatero príkázání, kterak je otec čelední čeládce své prosto předkládati má* – zdôrazňovali staré katechizmy, predsa sa tejto roly ujmali staré mamy a mamy, milujúce ženy – piliere svojich rodín. Stará mama superintendenta Samuela Hruškoviča napríklad. Budúci vý-

znamný tvorca evanjelickej piesne a obranca evanjelického kresťanstva, Samuel Hruškovič, v jedinečnom Vlastnom životopise – Vita Samuelis Hruscowitz s nadšením spomína, ako sa v útlom predškolskom veku – štvorročný – naspamäť naučil celé pasáže z Lutherovho Malého katechizmu, pretože ich pravidelne počúval, keď ich jeho stará mama čítala rodine – čeladi s rešpektom a úctou voči odkazu Martina Luthera.

Koľko bolo starých mám a koľko bolo matiek, ktoré doslova rozsievali duchovné hodnoty kresťanstva v útlých srdciach najmenších. Cez ne sa prihováral a dodnes prihovára Ježiš Kristus známymi slovami: Nechajte maličkých prichádzať ku mne!

A synovia mnohí – mnohí zo synov zanechali o tom jedinečné svedectvá:

Veriacu matku Hviezdoslavovu by sme našli na prahu mnohých jeho malebných básnických obrazov. Pristavili sa pri nich, podobne ako ja, mnohí básnikovi čitatelia i literárni historici, ktorí s dojatím počúvali matkin spev starých nábožných piesní evanjelických. Jaroslav Vlček bol jedným z takých veršov fascinovaný: v matkinej duchovnej piesni, ako napísal, žiarila rosa života, ona otvárala básnikove pramene poézie. Podčiarknime prekrásne verše, písané srdcom Hviezdoslavovej matky: *Nono, Pavolko, mój synček, keď tak vonku smutno je, až žiaľ je srdcu, duši otupne... vezmi spevník sem a nájdi pieseň, čo sa spieva v jeseni, na nápev jednej z pôstnych, „Smutný čas nynější“!*

Veriacu matku nájdeme i v milovaných, často citovaných i recitovaných veršoch Ivana Kraska: vidíme ju, ustarostenú matičku básnikovu, ako opäť, v nedelu čo nedelu, samotná sedí pri starom stole: kostnatou rukou podopiera čelo vráskami zryté – starostí tiene vždy sedia na ňom: tak ju vídal od mala svojho – – Tranoscius mala pootvorený-mosadzné sponky, hladené hmatom pradedo ešte, matno sa lisnú v prípozdnom svetle – – *Den nedělní se skonává...* Súmrak padol na kraj, z ktorého srdce Kraskovej matičky vysielalo pieseň k nebesiam.

I Fedor Ruppeldt, veľký biskup slovenských evanjelikov, milovník slovenského života a jeho dejov a dejín, tiež tak písal zosnulej matke Klementíne: „Keď z cudzieho sveta navracajúc sa k nej som padol do náručia; keď v boji so zlobou sveta Tebe som sa vyžaloval a Ty si ma upokojila, hladiac hlavu moju; keď hrešiac padol som k nohám Tvojim a Ty si mi odpustila; keď zápasil som s Bohom a Ty si sa modlila za mňa sťa svätica.“

Pozoruhodný je osud tohto dôstojného slovenského biskupa: ako žilinský kňaz konfirmoval mladú devu **Darinu Bancíkovú**, ktorá začas žila v Martine, neskôr v Žiline a na iných miestach Slovenska. Keď bol biskupom, Slovenská evanjelická cirkev a. v. otvorila brány ženám, ktoré mohli vstúpiť do pastorácie, kázať, prisluhovať Večeru Pánovu, vyučovať, postupne viesť zbory ako zborové farárky a zastávať cirkevné hodnosti. To bolo nepochybne dôležité, v mnohom ohlade kľúčové v odpovedi na otázku: Aká je vaša viera, slovenské kresťanky – evanjelicky? No ešte dôležitejšie boli listy Fedora Ruppeldta, ktoré proskribovaný biskup zo svojho súkromia – ústrania pisaval mladej farárke Darinke, a v nich jej plným priehŕstím rozdával skúsené rady, ako viesť zbor, kázať, učiť, a radoval sa z jej úspechov. Ale azda najdôležitejšie bolo, ako obaja – dôstojný biskup a činorodá farárka – dokázali spoločne predstúpiť pred súd, v ktorom ich súdil pyšný slovenský ateizmus. A obom uštedril väzenský osud, pretože vyznali Krista. Obaja dokázali, aká bola ich viera: bola vernou až po väzenské okovy.

Nedávny čas komunizmu mal niektoré rysy podobné s časmi protireformácie: útlak, väzenia, rozličné prenasledovania. Literatúra kresťanských väzňov o tom svedčí pozoruhodným spôsobom: písali ju známi muži – svedkovia viery, Pavel Uhorskai, Július Madarász, Jozef Juráš i mnohí ďalší – a s nimi i Darina Bancíková. Jej väzenské pamäti Divné sú cesty Božie, ktoré nazvala podľa dávneho, nemenej osudového spisu Štefana

Pilárika Divný povoz Boží, svedčia o viere slovenskej ženy v hraničných situáciách a v mnohom pripomínajú slovenskú galejnú literatúru, ktorú napísali mužovia – väzni, ktorí vpísali do slovenských dejín nezmazateľné svedectvo o tom, aká je ich viera. Život ich postavil do situácie, v ktorej mali možnosť voľiť a nepodvoliť sa, nepokoriť pred hrozbou smrti. Neodvolali, a v tom sa podobali Janovi Husovi: len zhodou okolností dostali „milosť“, totiž: galejnú putá. Ale Hospodin ich oslávil, Slovensku darovali vynikajúce diela: galejné cestopisy. Písali ich Tobiáš Masnicius, ktorý Slovensku daroval i spis Zpráva pisma slovenského – ako správne a umne po slovensky písať, Ján Simonides, ktorý napísal vzrušujúce katechizmové dielo Vysvetlenie kresťanského učenia, Juraj Láni, ktorý učenosť slovenských mužov preslávil v kolíske reformácie – v Nemecku.

Málokto vie, že o návrat týchto mužov z galejnej púte na Slovensko sa zaslúžili významné evanjelické ženy tých čias, ktoré sa postavali o ich živobytie, uvedenie do kňazských úradov, o vydanie ich diel, ale i o zaujímavé projekty, ktoré ukazovali, ako si má počínať prenasledovaná cirkev: nepodľahnúť, žiť a pracovať, rásť vo viere. Boli to vzácne ženy rodu Révai v Turci, ktoré nosili v srdci otázku: Aká je moja, aká je tvoja, aká je naša viera? Tieto šľachtické ženy otvárali hradné brány a kaplnky, aby sa na tamojších bohoslužbách v artikulárnych podmienkach mohli zúčastňovať poddaní, podporovali školy, udržiavali „nad vodou“ existenciu evanjelických zborov, postavili sa na čelo takých projektov, akým bol prvý preklad Biblie svätej.

O týchto ženách reformácie, vzácnych ženách viery i málo známych dcérach a nevestách rodu Révai v Turci na Slovensku, rozpráva kniha Vzácne ženy Révai: pri príležitosti 500. výročia reformácie ju venujeme ich známosti a ctihodnej pamiatke.

Vezmite ju a čítajte!

MILOŠ KOVAČKA

V súvislosti s prebiehajúcim jubileom Lutherovej reformácie sa vyznamenali najmä slovenské evanjelické ženy – vyšivačky, ktoré na základe ideového návrhu Jany Kepplovej a výtvarného návrhu profesorky Janky Krivošovej vyšili pätnásť metrov dlhý gobelín, ktorý mal premiéru na každom zastavení v rámci programu Oslobodení Božou milosťou, ktoré sa uskutočnili vo všetkých slovenských evanjelických seniorátoch. Významnú rolu v súvislosti s celoslovenskou organizáciou projektu i samotným vyšívaním zohrala skvelá vyšivačka Milka Fojtíková z Lazov pod Makytú, ktorá vynaložila veľa úsilia a obrovskú energiu na to, aby sa dielo podarilo. Možno povedať, že slovenské ženy pripravili najvýznamnejší a najpamätnejší dar 500. výročiu Lutherovej reformácie, a to nielen v domácom, ale i medzinárodnom ohľade. Na vyšívaných obrazoch možno vidieť nasledujúce obrazy z dejín slovenského reformačného života:

HISTORICKÉ KAPITOLY SLOVENSKEJ REFORMÁCIE

ALEBO ČO PREDSTAVUJE GOBELÍNOVÝ CYKLUS SLOVENSKÝCH EVANJELICKÝCH ŽIEN JANKA KRIVOŠOVÁ

Príchod reformácie na Slovensko

Počas stredoveku sa kresťanská cirkev v mnohom odklonila od Biblie. Keďže veriaci – ľud, ale i väčšina šľachty – boli negramotní, latinčina dovoľovala kňazom voľný výklad biblických textov. Vznikla hierarchická mocenská organizácia, ktorá sa stala v podstate najmocnejším a najbohatším štátom Európy. Na začiatku 16. storočia sa veľmi rozšíril výber peňazí na stavbu nového Chrámu sv. Petra v Ríme predávaním odpustkov.

Bytostne veriaci augustinánsky mních Dr. Martin Luther, žijúci v Nemecku, horlivo študujúci Písmo sväté, nemohol ináč, iba radikálne vystúpiť proti spôsobu predaja odpustkov a následne aj proti vtedajšiemu stavu v cirkvi. Územie Uhorského kráľovstva bolo po bitke pri Moháči čiastočne obsadené víťaznými Turkami, ale územie dnešného Slovenska ostalo neobsadené. Šľachta i poddaní na Slovensku však boli smädni po úprimnej viere a vernosti Biblii, preto sa reformácia rýchlo šírila aj vďaka nemeckej menšine, ktorá mala čulé styky s pôvodnou vlasťou. Na obranu svojho vyznania preto významné mestá spísali svoje vyznania viery: päť šaríšských miest *Confessio Pentapolitana* (1549, spísal Leonard Stöckel), sedem

banských miest stredného Slovenska *Confessio Montana* (1559) a 24 spišských miest *Confessio Scepusiana* (1569, zostavili Valentin Megander-Grossman a Cyriak Obsopaeus Koch).

Viedenský mier

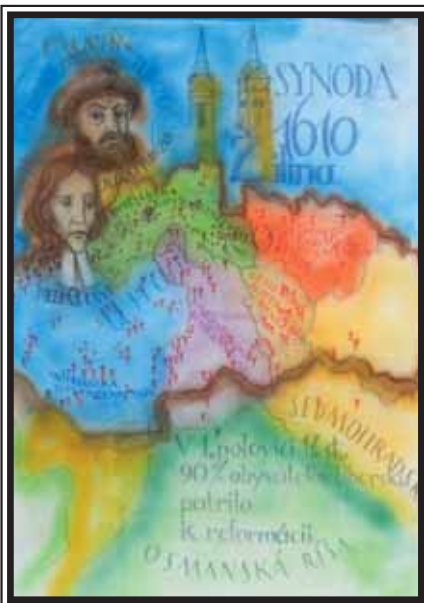
Na území Uhorska sa celé cirkevné zbory na čele s farármi pridali k reformácii, pri Večeri Pánovej prijímali chlieb a víno, začali používať bibličinu ako liturgickú reč a kázeň sa stala centrom služieb Božích.

Po Tridentskom koncile, ktorý určil metódy na boj s reformáciou, sa začali útoky proti protestantom – odoberaním kostolov a vyhánaním evanjelických farárov. V Košiciach na sviatok Troch kráľov v r. 1606 generál Belgioso postavil delá pred dóm, plný košických evanjelikov. Zamknutí veriaci sa nakoniec dohodli a aby zachránili vzácnu stavbu, otvorili kostol a odovzdali ho. To bolo podnetom, aby proti náboženskej neslobode povstal Štefan Bočkaj. Prvé konfesionálne povstanie ukončili cisár Rudolf II. a Š. Bočkaj podpísaním Viedenského mieru (1606), ktorý evanjelickým stavom dovoľoval vyznávať vieru bez prekážok.

Žilinská synoda

Začiatkom 17. stor. sa k evanjelickej cirkvi hlásilo už okolo 90 % obyvateľov Slovenska a dozrel čas na zriadenie evanjelickej cirkvi. Pokoj a mier dovolili, aby kráľovský miestodržiteľ palatín Juraj Turzo spolu so svojim kňazom Eliášom Lánim mohli zorganizovať v r. 1610 v Žiline synodu, na ktorej sa utvorila organizácia evanjelickej cirkvi v Uhorsku. Ustanovili tri superintendencie: Bytčiansku na čele so superintendentom Eliášom Lánim, Nitriansku, ktorú viedol superintendent Izák Abrahamides, a Brezniansku pod vedením superintendenta Samuela Melíka. Krátko nato sa vytvorila aj Gemerská superintendencia a na Spišskopodhradskej synode Spišsko-šarišská superintendencia (Spiš, Šariš, Zemplín) a Superintendencia slobodných kráľovských miest (Košice, Prešov, Sabinov, Bardejov, Levoča).

Povstania za slobodu vierovyznania

Odoberanie kostolov a vyhánanie evanjelických farárov zo zborov neprestalo. Preto vypuklo povstanie pod vedením Gabriela Betlena, ktorý prešiel s vojskom Horné Uhorsko. V Mikulove na Morave v r. 1621 podpísal s cisárom Ferdinandom II. Habsburským mier. Mikulovský mier potvrdil slobodu viery podľa článkov Viedenského mieru.

Krátke utíšenie medzi dvoma povstaniami prinieslo pre evanjelikov veľké požehnanie v Jurajovi Tranovskom, ktorý počas svojho krátkeho pôsobenia i života – umrel vo veku 46 rokov – zostavil a vydal kancionál *Cithara sanctorum* (1636), evanjelický spevník, ktorý sa až do 20. stor. neustále dopĺňal a vydával.

Keďže prenasledovanie pokračovalo, nasledovalo povstanie sedmohradského veľmoža Juraja Rákociho, ktorého voje a pluky znova prešli cez Horné Uhorsko, aby nakoniec v r. 1645 prinútili Ferdi-

nanda III. Habsburského podpísať v rakúskom Linci náboženskú slobodu pre všetkých obyvateľov krajiny, teda aj pre evanjelikov a reformovaných.

Prešporské súdy

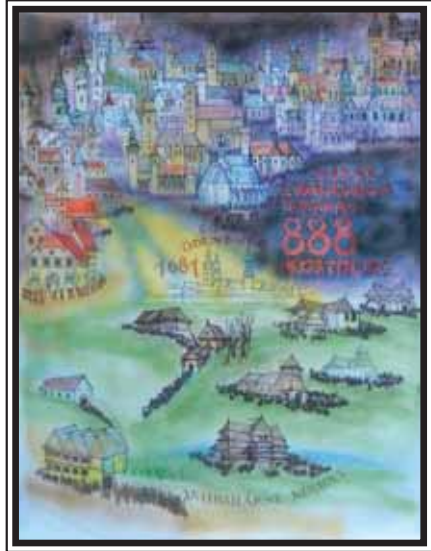
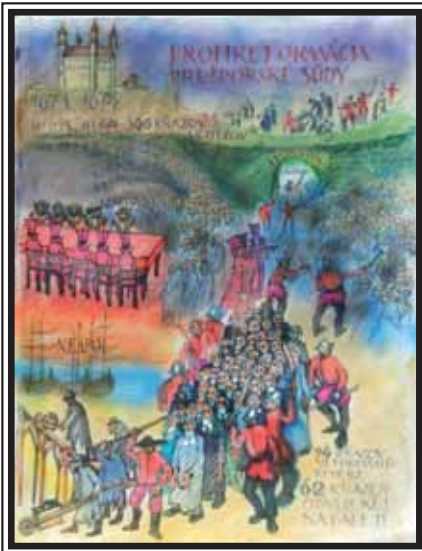
V polovici 17. stor. na 50 rokov nastúpil na trón Leopold I. Habsburský, ktorý vyhlásil protestantom neľútostný boj, pretože ich považoval za strojcov odporu – povstania. Ostrihomský arcibiskup Selepcění mal na prenasledovanie voľnú ruku. Predpokladal, že ak zbory prídu o farárov, s ľudom si už poradi. Preto v r. 1672 najskôr na súd do Trnavy povolal asi 300 významných osobností z Prešporoka – farárov a mešťanov; po väznení, krutom zaobchádzaní a hrozbe popráv farárov súdne vyhnal a kostoly odobral. Do Prešporoka v r. 1673 predvolal najskôr 30 a o rok neskôr – posmelený úspechom – až 700 farárov a učiteľov, z ktorých sa pred súd dostavilo 340. Po vypočúvaní a krutom väznení väčšina učiteľov a farárov podpísala reverz, ale nezlomených ostalo 94 kňazov a učiteľov – osobnosti ako Štefan Pilárik, Tobiáš

Masnicius, Juraj Láni, Ján Simonides a ďalší, z ktorých 62 bolo odsúdených na galeje do Neapola. Mnohí cestou zomreli, ale niekolkí utiekli a podali písomné svedectvo o krutom zaobchádzaní. Posledných 24 galejníkov, ktorí zostali nažive, vykúpil holandský admirál Michal Adrian de Ruyter.

Odoberanie evanjelických kostolov a artikulárne kostoly

Krajina stíchla. Významné centrá reformácie a ich kostoly v celom Uhorsku už patrili rímskokatolíckej cirkvi. Stöckelov Kostol sv. Egídia v Bardejove, Kostol sv. Jakuba v Levoči, sabinovský, prešovský, košický, ďalej kostol v Lipt. Sv. Mikuláši, v ktorom pôsobil J. Tranovský, i kostol v Kremnici, kde pôsobil C. Cordatus, Turzova kaplnka na Oravskom hrade, kostol v Žiline, kde vznikla organizácia evanjelickej cirkvi, kostol v Bytči, v ktorom pôsobil E. Láni, kostol v Trenčíne, kde pôsobil Š. Iľešházi, až po dva prešporské kostoly – všetko už patrilo katolíkom. Spolu 888 kostolov.

Zbory ostali bez kostolov a bez svojich farárov a učiteľov.

Šopronský snem (1681) bol reakciou na tzv. kurucké povstanie Š. Tököliho. Zrušil rozhodnutia bratislavského súdu a proklamoval slobodu vyznania. Artikuly snemu dovoľovali evanjelikom a kalvínom postaviť po dva kostoly v každej župe a kráľovskom meste. Podľa artikulov, ktoré určovali podmienky stavby, tieto kostoly dostali meno artikulárne. Z tých prvých drevených kostolov sa dodnes zachovalo päť: na Orave v Leštínach a Istebnom, v Liptove kostol, pôvodne postavený vo Veľkej Paludzi, prenesený do Sv. Kríža, vo Zvolenskej župe Hronsek a v Spiši Kežmarok. Artikulárne kostoly v Levoči, Hybiach, Prietrži a Bratislave boli po Tolerančnom patente prestavané.

Prešovské popravy

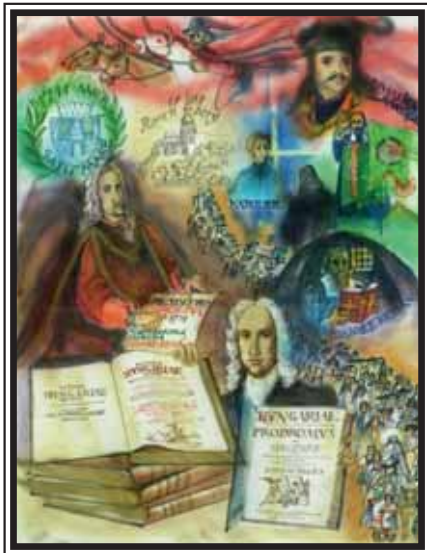
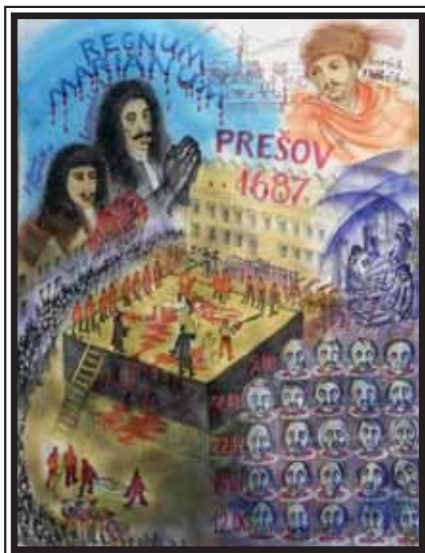
Vrcholom protireformácie boli Prešovské jatky, ako krutá odpoveď na Tököliho povstanie. Na námestí pred Evanjelickým kolégiom v Prešove dal cisársky splnomocnenec generál Antonio Caraffa postaviť veľké popraviisko, na ktorom 30 katov, povolaných z okolitých miest, postupne sťalo a rozštvrtilo

najväzenejších občanov – evanjelikov z Prešova a zo širokého okolia. Popravy sa konali v piatich termínoch od marca do septembra 1687. Na každej sťali po piatich odsúdených, spolu 24, lebo v prvom termíne boli odsúdení štyria. Ich rozštvrtené telá vyvesili na mestské brány v Prešove a ich majetky skonfiškovali. Ani prosby a veľké dary neobmäkčili Caraffu. Popravy zastavilo až cisárske odvolanie.

Daniela Krman – Matej Bel

Začiatkom 18. storočia vypuklo ešte jedno konfesiónálne povstanie pod vedením Františka II. Rákociho. Jeho kuruci na čas ovládli Horné Uhorsko, ale na rozhodujúce víťazstvo nemali sily. Mier, nazývaný satmársky, bol nakoniec podpísaný r. 1711 v Satu Mare.

Evanjelikom veľmi záležalo na vzdelaní. Aby sa prešovské kolégium mohlo premeniť na vysokú školu na pozdvihnutie evanjelickej cirkvi, s prosbou k švédskemu kráľovi Karolovi XII. sa vybral superintendent Daniel Krman. Aj jeho cesta a jeho nezlomnosť boli príčinou, že ho uvrhli do väzenia prešovské-

ho hradu až do konca života. Nariadenie Karola VI. Habsburského – Resolutio Carolina – potvrdzovalo uznesenia Šopronského snemu, ale znemožnilo evanjelikom vykonávať verejné funkcie tým, že žiadalo katolícku prisahu a zúčastňovanie sa na katolíckom cirkevnom živote. I preto počas jeho vlády odišlo na Dolnú zem mnoho evanjelických rodín a usadili sa v Srbsku, Rumunsku a na juhu dnešného Maďarska.

Súčasníkom Karola VI. bol Matej Bel, označovaný ako Magnum decus Hungariae – Veľká ozdoba Uhorska, prešporský farár, vedec, vydavateľ prvých novín v Prešporuku, člen mnohých svetových vedeckých spoločností, rektor bratislavského lýcea a predovšetkým autor prvej encyklopédie Notitia Hungariae novae historico-geographica.

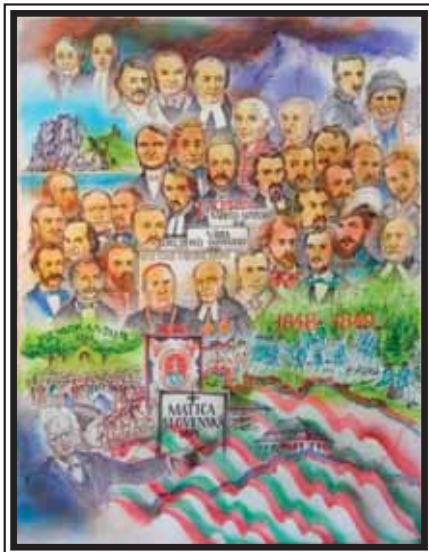
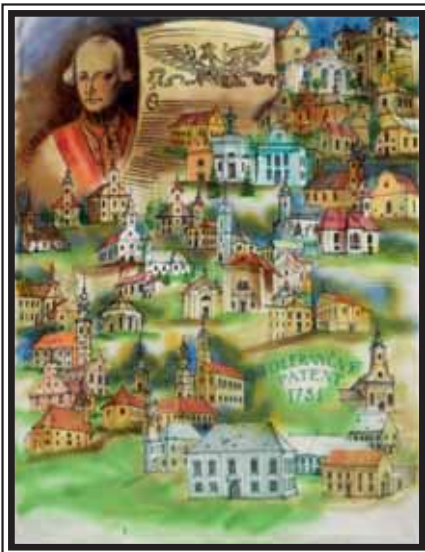
Tolerančný patent a tolerančné kostoly

Josef II. Habsburský bol panovníkom s osvieteniským nadhľadom, ktorý si prial pokoj a mier vo svojej ríši, k čomu patrila aspoň čiastočná sloboda – i sloboda náboženská. Preto na počiatku svojho panovania zrušil nevoľníctvo a – akoby na 100. výročie Šo-

pronského snemu – v r. 1781 daroval národom monarchie Tolerančný patent. Na základe neho sa dovoľovalo aj nekatolíkom stavať kostoly – síce za obcou, bez veže a zvonov. Po storočí prenasledovania mohli zbory podať žiadosť na stavbu kostola, ak ju podpísalo aspoň 100 rodín. A tak sa v krátkom čase zhromaždilo vyše 150 žiadostí. Kostoly postavili v novom klasicistickom slohu. Na gobelínovom obraze s touto témou sú zobrazené kostoly od východu – od Bardejova a Košíc – cez stredné Slovensko až po Bratislavu.

Národní buditeľia

19. storočie prinieslo nové výzvy: národné uvedomenie európskych národov a princípy prirodzeného práva pre každý národ vírili aj v dušiach evanjelických vzdelancov, ktorí si intenzívne uvedomovali práva a nároky slovenského národa, lebo na svojich štúdiách spoznali možnosti iných národov. Dobre videli ujarmenie svojho národa v Uhorsku i jeho duchovnú biedu a zdvihli hlasy za jeho slobodu. Od počiatku storočia to boli zväčša farári a učitelia, zároveň spisovatelia a básnici, ktorí dvíhali z prachu Slovákov. Štúr

a jeho družina si najintenzívnejšie uvedomili, že národ treba zachrániť pred zahynutím, že slová nestačia a treba činy. A tak odpoveďou na nesplnené žiadosti a prosby – takisto ako v celej nespokojnej Európe – bolo prijatie Žiadostí slovenského národa (1848). Nasledovalo rakúsko-uhorské vyrovnanie a pre Slovákov násilná maďarizácia. Slovákom sa odobral jazyk vyhlásením, že v Uhorsku žije iba jeden národ – maďarský. Útlak, utrpenie a poníženie slovenského národa do celého kultúrneho sveta vykričali nórsky spisovateľ a básnik Bjørnstjerne Bjørnson a anglický historik Scotus Viator, ktorí odhalili skutočnú tvár maďarskej národnostnej politiky.

Evanjelici v 20. storočí

20. storočie natoľko vyhrotilo boj o práva národov, že po 1. svetovej vojne sa uskutočnilo nové usporiadanie sveta. Výnimočnú úlohu v zápase o uznanie nového štátu Česko-Slovenska zohral Milan Rastislav Štefánik – vedec, politik, pilot, cestovateľ, astronóm a najmä organizátor česko-slovenských légii, aj vďaka ktorým víťazné mocnosti uznali naše právo na štát. Už počas vojny a aj v období prvej Československej republiky vyrástlo veľa významných evanjelických osobností z radov farárov, básnikov, politikov, vedcov, medzi nimi aj biskupi Jur Janoška, Fedor Ruppeltdt, Samuel Zoch, farári a spisovatelia Jozef Hollý, Martin Rázus, Emil Boleslav Lukáč, Július Barč-Ivan, spisovatelia a básnici Svetozár Hurban-Vajanský, Pavol Országh-Hviezdoslav, vedci Jur Hronec, Jozef Škultéty, Aurel Stodola, architekt Dušan Jurkovič, minister hospodárstva Peter Zatko, politik Milan Hodža a ďalší. Vždy mali široký záber, nikto nebol obmedzený na svoju základnú vyštudovanú profesiu a všetci boli vrúčne oddaní veci svojho ťažko skúšaného národa.

Potom prišlo obdobie 2. svetovej vojny, keď biskupi Pavel Čobrda a Samuel Osuský svojou autoritou, rozhodnosťou a čestnosťou previedli evanjelickú cirkev cez všetky

úskalía a nástrahy vojnovnej Slovenskej republiky. Oba sirotince – v Modre pod vedením farára Júliusa Déreera a v Liptovskom Mikuláši pod vedením farára Vladimíra Kunu – neohrozene zachraňovali židovské deti pred smrťou v koncentrákoch a pomáhali im prežiť ťažobu vojny a stratu rodičov.

Doba socializmu – doba ateizácie spoločnosti – zničila pozíciu a autoritu cirkvi. Mnohých kňazov vo vykonštruovaných procesoch potrestala väzením, napríklad Jozefa Juráša a skupinu KVAP – Kasanický, Velebný, Antal, Paulov. Prenasledovanie náboženskej viery výrazne prispelo k úpadku morálky. Na konci r. 1989 zamatová revolúcia kľúčmi odštrngala všetky zákazy a dovolila postaviť i dostavať mnohé nové kostoly. Bez zahraničnej finančnej pomoci by viaceré zbory takú úlohu nezvládli. Tu sa ukázala veľkorysá spolupráca cirkví, ktoré mali šťastnejšiu minulosť. Preto záver obrazu tvoria nové kostoly od západu na východ Slovenska: Bratislava-Petržalka, Nitra, Matúškovo, Tomášovce, Sliač, Svit, Michalovce a Vranov nad Topľou.

Významné evanjelické ženy

História nás presvedča, že hybnou silou dejín – aj reformačných – sú muži. Ich intelektuálnu a duchovnú stránku, ale i schopnosť realizácie však vždy podporovali ich manželky, sestry, mamy. Nebolo ich síce vidno, ale niektoré sa stali takými významnými osobnosťami, že vystúpili z tieňa. Obraz predstavuje ženy, ktoré sa výnimočne pričínili o rozvoj reformácie a pozdvihnutie ducha slovenského národa. Jednou z prvých bola Alžbeta Coborová, manželka Juraja Turza, niekoľko generácií turčianskych šľachtičných z rodu Révaiovcov, manželky i s deťmi farárov a učiteľov odsúdených na prešporských súdoch; pozostali matky a vdovy po evanjelikoch popravených v Prešovských jatkách, Anička Jurkovičová a jej sestry, Anna Zochová, zakladateľka diakonie, a rad diakonís, zakladateľka Živeny Anna Pivková, spisovateľka a členky Živeny Terézia Vansová a Elena Maróthy-Šoltésová, sestry Mária a Kristína Royové, sestry Textorisové, poetky Ludmila Podjavorinská, Mária Rázusová-Martáková, Maša Haľamová, spisovateľky Anna Lacková-Zora, Zuzka Zguriška, Božena Slančíková-Timrava, Margita Figuli, maliarka Želmíra Duchajová-Švehlová a vpredu dve fárarky ev. a. v. cirkvi – prvá ordinovaná Darina

Bancíková a poetka Zlatica Oravcová. Obraz, dokumentujúci príčinnivé ženy, vypovedá o výchove a vzdelaní v evanjelických rodinách. Hoci v minulosti nemali ženy rovnocenné postavenie s mužmi a možnosti vzdelávania, vlastným úsilím sa presadili ako významné osobnosti.

KORENE A KRÍDLA PETRA ĎURÍKA

Dňa 9. októbra 2017 sa dožil požehnaných sedemdesiat rokov významný slovenský grafik a knižný dizajnér Peter Ďurík, tvorca mnohých pamätných slovenských publikácií a víťaz súťaží o najkrajšiu knihu Slovenska. Dvadsaťštyri rokov sa ako dobrovoľník bez nároku na honorár podieľal na graphickej úprave Martinského evanjelika, dáva mu príslovečnú tvár a prítlačlivý výraz. Pri tejto príležitosti vyšla kniha zaujímavých textov o živote a diele Petra Ďuríka, ktorú pripravila na vydanie Slavomíra Očenášová-Štrbová. Redakčná rada časopisu v mene svätomartinského evanjelického zboru i čitateľov v Martine, na Slovensku i v zahraničí mu vyjadruje úprimné poďakovanie a žela mu do ďalších rokov Božie požehnanie.

Mnoho rokov, šťastných rokov, vážený majstre, milý Peter Ďurík!

Obálky (titulné listy) spisov O. Plachého a T. Masnicia

Turiec výnimočne prispel k známosti Martina Luthera

ONDREJ PLACHÝ, výnimočná osobnosť duchovných dejín Slovenska, prvý posttola-račný evanjelický farár v Turčianskom Svätom Martine, staviteľ vzácneho kostola na dnešnom Memorandovom námestí.

V Martine pôsobil v rokoch 1784 – 1804. Bol čínorodým mužom. Zanechal celý rad výborných diel, mnohé vydané tlačou, iné v rukopise.

Pamätihodným sa stal jeho spis o živote a diele reformátora: *Život blahoslavené památky Doktora Martina Luthera*, ktorý vydal v roku 1791 v Banskej Bystrici. Napísal ho na základe „hodnoverných“ historických prameňov, okrem iného na základe diela TOBIÁŠA MASNICIA *Vyvolena Boží vinice obnovena z roku 1682*, ktorá patrí k najstarším a najvýznamnejším slovenským dielam o dejinách reformácie a živote a diele Martina Luthera. Masniciovo dielo vzniklo v rokoch jeho nemeckého exilu a jeho zrod a vydanie významne podporila fautorkyňa Katarína Sidónia Révaiová, vydatá Ostrožičová, pani Blatnického hradu v Turci.

OSLOBODENÍ BOŽOU MILOŠTŮU

Seniorátne stretnutie Turčianskeho seniorátu ECAV na Slovensku k 500. výročiu reformácie v rámci celoslovenského misijného podujatia „Oslobodení Božou milosťou“ sa konalo na 5. nedeľu po Veľkej noci (Rogate – Modlite sa) 21. mája 2017 v Žiline. Slávnostné služby Božie v Evanjelickom chráme Božom v Žiline na Námestí Žilinskej synody sa začali už o 9.00 hodine. Veriacich privítal senior Turčianskeho seniorátu Marián Kaňuch, domáci zborový farár, v naplnenom chráme Božom, ktorý bol posvätený pred viac 80 rokmi v čase, keď v Žiline ako duchovný pastier pôsobil Fedor Ruppeldt: „Okolie chrámu bolo v časech stavby nazývané druhým Jeruzalemom, lebo sa mu podobalo prostredím i architektúrou. Aká krásna symbolika! Do starozmluvného Jeruzalema prichádzali ľudia z celej krajiny, aby sa potešili, povzbudili, ale aj napomenuli vo viere – a dnes sme sem prišli tiež z viacerých končín, lebo si v tomto pre našu cirkve významnom roku v rámci stretnutí Oslobodení Božou milosťou pripomíname 500. výročie reformácie.“

Slávnostným kazateľom slova Božieho bol synodný senior Českobratskej cirkvi evanjelickej v Českej republike Daniel Ženatý. Kázal na text verša z Listu Galatským 5, 1, ktorý bol určený pre Turčiansky seniorát: *Kristus nás oslobodil k slobode. Stojte teda a nedajte sa zapriaľnúť zase do jarma otroctva!*

Tu svobodu nám vydobyl Kristus. Stújte proto pevně a nedejte si na sebe znovu vložit otrocké jho!

Gal 5, 1

Sestry a bratři v Kristu, vážim si pozvání na tuto slavnost vaší cirkve, jsem moc rád na Slovensku, mám zde mnoho přátel, jsem hrdý na to, že dvě cirkve i dva národy dokáží žít spolu v přátelství a lásce.

Reformace klade důraz na Písmo a na slovo. Text napsaný kdysi se moci Ducha Svátého stává živým i dnes.

Tenkrát byli lidé ve sborech v Galátii znejistěti. Jak to je? Věříme dobře? Nebo špatně? Stačí nám ke spáse Kristus sám, jak to kázal Pavel? Nebo musíme ještě něco přidat? Máme se nechat obřezat jako naši bratři, křesťané ze Židů? Máme dodržovat – dnes bychom řekli – starozákonní předpisy?

Pavel říkal, že nemusíme. Ale jsou autority, které tvrdí, že musíme. Tak jak to je? Mám svoje spasení nějak pro jistotu podepřít, pojistit?

Tyto pochybnosti jsou na jednu stranu pochopitelné. Když nám na něčem velmi zá-

leží, tak raději uděláme víc, než je třeba, pro jistotu, jen aby byl úspěch zaručen.

Ale zároveň to je nebezpečné. Vytváří to nejistotu, zda to mé spasení přece jen není závislé na něčem, co ani netuším, a proto, raději budu dělat mnoho náboženských úkonů, a jeden z nich přece důležitý být musí. To by bylo, aby to nevyšlo. Na jednom z nich záleží... Ale na kterém?

Pavel, Martin Luther, naši otcové, naše matky, ti všichni připomínají: to naše křesťanská víra nepotřebuje. Spasení zcela a postačitelně garantuje Kristus. Netřeba dělat něco pro jistotu navíc, obracet se k někomu, doufat v někoho, co když. Kristus stačí – a jako vzkříšeného a přítomného Pána jej jistě mrzí a uráží, když hledáme pomoc, pro jistotu, jinde.

Pavel je nešťastný, povzbuzuje křesťany v Galátii a píše: Proč zase strkáte hlavu do jha, proč chcete otročit zákonu, předpisům, pravidlům, proč chcete kontrolovat vlastní spravedlnost před Bohem tím, kolik dob-

rých skutků jste učinili? Stejně to bude vždycky málo, stejně nakonec pomyslná ručička ukáže, že neobstojíte. Tak toho nechte, tudy práce cesta nevede. Uklidněte se a žijte, ať vám čas života neutíká pod rukama. Kristus je jediný spasitel. On stačí sám na záchranu našeho života. Přinesl úplné a celé spasení. Nemusíme ho ničím doplňovat, nemusíme nic přidávat.

Nenechte se zotročit – jinými slovy – jste svobodní od všech věcí a všech pánů, jedině patříte Kristu, jste Jeho. Být Jeho a patřit jen Jemu je velkolepá svoboda. Nemusíte být závislí na jiných silách, nemusíte z nich mít strach.

Jak se to projeví v obyčejném životě?

Smíme být svobodní od jiných sil a moci, které si na nás dělají nárok, nemusíme držet krok s módou, technikou, můžeme jít svým tempem.

Jsme svobodní od tlaků okolí, které od nás něco čeká, má na nás své nároky. Smíme okolí brát vážně, ale naším pánem je Kristus a jemu se zodpovídáme za to, jací jsme.

Jsme svobodní od představ druhých – dobrá matka musí dělat to a to, dobrý lékař by měl dělat tohle, dobrý syn se má chovat takhle. Pokud nás takové představy tlačí jako hromada kamení, berou nám dech a radost a spánek a úsměv, pak se smíme narovnat a být vůči nim svobodní.

Pavel píše a Luther pro nás tu krásu znovu objevuje: Tu svobodu vám vydobyl Kristus, stůjte proto pevně a nedejte si na sebe znovu vložit otrocké jho. Rozhodující je víra, která se uplatňuje láskou! Držme se toho a nebude to špatně!

V šestém verši je ukotvení té svobody. Ne omezení – ukotvení. *V Kristu Ježíši nezáleží na tom, je-li někdo obřezán, nebo ne; rozhodující je víra, která se uplatňuje láskou.*

Ta víra se uplatňuje láskou. A začíná u mne, u vás, u každého osobně. Dává důstojnost, naplňuje láskou, zbavuje komplexů méněcenností. Proměňuje mne tak, že

nemusím druhého umenšovat, abych skryl svou malost. V Kristu jsem celý, netřeba více ani méně. Kristus mne naplňuje tak, že mám rád život, jsem vděčný za každé probuzení do nového jitra i za pokojné usínání. Jsem rád s lidmi kolem sebe. Touha být spolu převáží nad touhou rozdělovat. Kristova svoboda otevře pro druhé prostor, oči, srdce, mysl.

Cítím, sestry a bratři, kolika směry se radost a síla ze svobody v Kristu rozbíhá. Jednak se nás týká osobně. V Kristu jsem někdo, kdo zná svou hodnotu, a proto mohu druhé přijímat a hledat, jak pomoci, hledat, co spojuje.

A také se týká společnosti, Čech, Slovanska, Evropy. Jsme v Kristu někým, kdo může a má hledat, jak pomoci a jak být spolu.

Skončím Lutherovými slovy: „Křesťanská podstata spočívá pouze v těchto dvou věcech: ve víře a v lásce.“

Duchu Svatý, postřikuj nás k víře v Krista ukřižovaného a vzkříšeného, proměňuj nás, abychom lásku štědrě dávali a nebáli se, že jí máme málo. Kristus jí nabízí dost a po všechny věky.

DANIEL ŽENATÝ, SYNODNÝ SENIOR
ČESKOBRATSKÁ CIRKEV EVANJELICKÁ,
PRAHA

V nedeľu 10. 9. 2017 sme sa zišli v Martine ako jedna veľká rodina zo všetkých cirkevných zborov Turčianskeho seniorátu na seniorátnom dni 2017.

Seniorátny deň sme začali všetci spoločne službami Božími na Memorandovom námestí v Martine. Bolo pekné vidieť pohromade toľko bratov a sestier z cirkevných zborov, ktorí spoločne oslavovali spevom a modlitbami Pána Boha. Služby Božie sa konali na Memorandovom námestí pod holým nebom. Kázňou slova Božieho nám poslužil brat senior Marián Kaňuch. Po kázni zaspieval spevokol CZ Martin. Po skončení služieb Božích nasledovala prestávka na občerstvenie a rozhovory.

Následne sa konali semináre. A bolo veru z čoho vyberať. Rôzne témy, rôzni prednášajúci – mohli ste si zvoliť, čo vás najviac zaujíma.

Aby sa na seminároch mohli zúčastniť aj rodičia, ktorí prišli s deťmi, v tom istom čase sa konala detská besiedka, ktorú viedli bratia a sestry z CZ Háj. Ľudia, ktorí prichádzali zo seminárov, boli nadšení. Bolo to skutočne obohacujúce.

Spoločný obed sme si mohli vychutnať v krásnej zrekonštruovanej jedálni Evanjelickej spojenej školy v Martine.

Po obede nasledoval popoludňajší program, ktorý bol tiež pestrý. Mohli ste si vybrať, na čo ste mali chuť. Buď prehliadka Národného cintorína v Martine s odborným výkladom, divadelné predstavenie študentov evanjelického gymnázia o Martinovi Lutherovi, futbalový zápas ordinovaní proti neordinovaným alebo iné.

Zaujímavosťou bolo, že počas tohto popoludnia bola možnosť prísť do chrámu Božieho a osobne sa spovedať v prítomnosti evanjelického kňaza. Teší ma, že ľudia sa toho nezľakli, a predsa len nejakí prišli.

Na záver sme sa všetky skupinky zišli v chráme Božom, aby sme zhodnotili seniorátny deň ako celok, aby sme sa podakovali predovšetkým nášmu láskavému Pánovi, že sme z Jeho milosti mohli spolu prežiť vzácnu nedeľu. Úprimné poďakovanie patrí aj organizátorom, prednášateľom, vedúcim seminárov, všetkým, ktorí nám počas dňa akokoľvek poslužili. Vďaka!

V nedeľný podvečer, na záver seniorátného dňa, sa ešte konalo predstavenie novej opery Hrad prepevný, ktorú skomponoval Viňazoslav Kubička. Opera je o Martinovi Lutherovi a diele reformácie. Bola predstavená a s nadšením prijatá v evanjelickom kostole v Necpaloch.

Celý seniorátny deň TUS 2017 vnímame ako veľmi vydarený. Sme šťastní, že sme aj my mohli byť súčasťou veľkého spoločenstva ľudí, ktorí milujú Pána Boha. Tešíme sa na stretnutie opäť o rok.

MGR. ZUZANA LIPOVSKÁ,
ZBOROVÁ KAPLÁNKA CZ ECAV HÁJ

Seniorátny deň Turčianskeho seniorátu 10. 9. 2017 – 13. nedeľa po Svätej Trojici

Martin, Memorandové námestie (evanjelický dvor) 9. 00 h

Slobodne a radostne

Sk 9, 31

Obnov nás, Hospodine, Bože mocností, a rozjasni svoju tvár, aby sme boli spasení.

Ž 80, 20

A tak cirkev po celom Judsku i v Galilei i v Samárii mala pokoj, budovala sa, chodila v bázni Pánovej a rozhojňovala sa potešením Ducha Svätého.

Sk 9, 31

Milé sestry, milí bratia!

Je zaujímavé vidieť, čo sa dialo, po obrátení jedného z najväčších prenasledovateľov kresťanstva – muža meno Saul, ktorý sa stal apoštolom Pavlom. Cirkev prežívala vzácný čas. Pán zastavil etapu prenasledovania kresťanskej cirkvi, a tak mali dočasný pokoj! Zmena spoločenských pomerov priniesla pozhnanie. Kiež by tak bolo vždy!

A ako využili prvotní kresťania čas slobody? Keď cirkev v Judsku, Galilei a Samárii mala pokoj, keď nebolo prenasledovanie, tak čas naozaj využívali vzácnym spôsobom. Biblický text nám naznačuje, čo sa dialo: A tak cirkev po celom Judsku i v Galilei i v Samárii mala pokoj, budovala sa, chodila v bázni Pánovej a rozhojňovala sa potešením Ducha Svätého. – Judsko, Galilea a Samária predstavujú cirkev, ako ju vtedajší svet poznal. Na celom území mala pokoj!

Pokoj, žiaľ, v tomto svete nie je trvalá komo-

data. Sloboda tu nie je vždy! A ak je, zvyčajne je draho zaplatená! Spomeňme SNP, 21. august. 17. november. Sloboda krajiny prináša veľké obete.

Ježiš Kristus svojou obetou, utrpením, smrťou a vzkriesením priniesol nám trvalú vnútornú slobodu! od hriechov, diabla a smrti! M. Luther to definoval: Verím, že Ježiš Kristus, pravý Boh pred vekmi od Otca splodený a pravý človek z Márie Panny narodený, je mojím Pánom, ktorý mňa, zlorečeného a zatrateného človeka vykúpil, privlastnil si a vyslobodil od všetkých hriechov, od smrti večnej a moci diabolskej; nie zlatom ani striebrom, ale svojou svätou a drahou krvou a svojím nevinným umučením a smrťou; aby som bol Jeho vlastným a žil pod Ním v Jeho kráľovstve a slúžil Mu v ustavičnej spravodlivosti, nevinnosti a blaženosti; tak ako On vstal z mŕtvych, žije a kráľuje naveky.

Ale keď bol pokoj a dočasná sloboda, tak

v ranej kresťanskej cirkvi sa ukazovali veci, po ktorých je aj súčasná cirkev hladná a smädná: budovanie sa – bázeň pred Pánom Bohom – Božie posilňovanie – rast veriacich zástupov. My si ranú cirkev neidealizujeme, ale učíme sa aj od nej. Vzácné veci sa vtedy diali. Obraz života cirkvi, ktorý je hodný skúmania.

My máme na území našej krajiny, v našom senioráte, v celej cirkvi pokoj v týchto časoch. Už dvadsaťosem rokov! Na čo dnešná cirkev využíva slobodu?

Žiaľ, menej počujeme v médiách, čo vzácné sa deje v cirkvi, čím cirkev prispieva k nádeji, životu, sviežosti. Viac počujeme o bolestiach v cirkvi. A zdá sa, že čím ďalej, tým viac. Svetské a, žiaľ, aj cirkevné médiá nás zasobujú bolesťou. Zameriavame sa viac na bolesť ako na nádej. Viac hovoríme o zlom ako tom, čo nás dvíha, čo prináša požehnanie. Čoraz viac čítame o tom, že nevieme diskutovať, stretnúť sa! Ale vieme si ubližovať, zraňovať sa. Samozrejme, pravda sa nemá skrývať, ale pravda s láskou, milosťou, citlivosťou dokáže robiť zázraky.

Viac vieme tlačiť svoju agendu, menej sa v modlitbe pýtať Pána Boha, čo si praje On. Namiesto slobodne a radostne, bolestivo a ťažkopádne!

Radšej chcem čítať v médiách o tom, že:

evanjelická škola v Martine otvorila ďalšie nové triedy, novú jedáleň, spevokol z Príbovice vystupoval a vydal nové CD, na Lazoch robia mnohé aktivity, napríklad reformačný gobelín, mnohé misijné akcie sa dejú na pôde TUS, fungujú obe diakonické strediská v našom senioráte, spolupracujeme s obcami, mestami, kde pôsobíme, že sa otvárajú nové možnosti života a služby, naši duchovní pastieri idú príkladom svojim životom, postojmi cirkevné zbory sú obsadené duchovnými pastiermi – sme vďační Pánu Bohu, že všetky CZ sú teraz naplnené, teologické fakulty praskajú vo švíkoch a nie, že len 4 teológovia idú do služby pre celú cirkev, veď vďaka Bohu aj za týchto, ale viac nie je? Kedy naposledy aspoň 10 ľudí vošlo do spoločenstva cirkvi! Nie je to odrazom niečoho?

Chcem čítať o osobnostiach nielen z minulosti, keď si pripomíname tento rok 450 rokov od narodenia Juraja Turza a 200 rokov od narodenia Jozefa M. Hurbanu, ale aj o našich osobnostiach v týchto časoch, ktoré pozitívnym a pozhnaným spôsobom formujú verejnú mienku okolo nás. Hurban bol duchovný pastier, Turzo predstaviteľom neordinovaných. Obaja boli mohutné osobnosti. Potrebujeme sa všetci navzájom. Jedni druhých. Farári aj neordinovaní. Všetci sme na jednom diele, na jednej vinici Pánovej, máme rôzne služby, úlohy, ale spoločné dielo! Osobnosti súčasnosti. Otcovia, mamy, ktorí ešte dokážu vychovávať svoje deti. Jednoduchí a poctiví služobníci v cirkevných zboroch. Verní a poctiví duchovní pastieri. Chcem čítať o tom, že cirkvi robia nové odvažné kroky, aby oslovili ľudí evanjeliom, priniesli dobrú zvesť na všetky tieto miesta: Kedy naposledy si robil niečo prvýkrát? Využime tento čas pokoja, ktorý má cirkev už dvadsaťosem rokov. Nepremárnime ho. Nevieme, dokedy bude. Niekedy má človek dojem, že cirkev prospieva, keď je pod vonkajším tlakom, lebo vonkajšiu slobodu nevieme zvládať. Chcem krátko pripomenúť niekoľko vecí, čo môžeme robiť v časoch pokoja, ako môžeme využiť tento čas podľa vzoru ranej cirkvi, ako ho zaznamenáva pisateľ Skutkov, evanjelista Lukáš.

Môžeme ich konať vo svojich cirkevných zboroch, ale aj vo svojich osobných životoch.

Aké? Biblický text ich naznačuje:

Ad 1) Budovať sa vnútri aj navonok „oikodomeo“ – rástli vo viere, čo je pasívny tvar slova, ktorý hovorí, že sa tu dialo Božie dielo, lebo Boh buduje svoju cirkev! Boh buduje cirkev, lebo je Jeho! „Oikodomeo“ má však viacero významov: obnova národa, eschatológia, apoštolská budovateľská činnosť Pavlova, kristocentrické budovanie Ef 4, 15: ale aby sme, verní pravde, v láske rástli v každom ohľade v Toho, ktorý je Hlava, v Krista. Budovať sa duchovne, stavať dom, cirkev, budovať sa ako jednotlivec – duchovne rásť, napredovať – sú významy. Roháček to prekladá:

vzdelávajúc sa. Cirkve sa vzdelávala. Sme na pôde CZ Martin, kde existuje výborná škola, kresťanské vzdelávanie. Reformácia sa začala na univerzite. Vzdelávanie je dôležitá vec. Školstvo je dôležité. Je rok reformácie, návrat k Písmu! Čítaš Božie slovo? Aj dnes nás semináre môžu a budú inšpirovať ku daniu. Písmo nás vedie ku Kristovi, kde sa začína naša osobná reformácia. Ježiš Kristus a viera v Neho je náš život.

Ad 2) Chodiť v bázni – ctíli si Boha, mali pred Ním rešpekt a úctu. Mali rešpekt pred Jeho slovom. Neprekrúcali ho. Práve naopak, Boha a Jeho slovo si ctíli! Vždy je zlé, keď človek a ľudstvo stratí bázeň pred Pánom Bohom. Nevytratila sa bázeň z našich životov pred Bohom? Nevytratil sa rešpekt ľudí pred ľuďmi? Bázeň a rešpekt zaväzujú.

Úcta a bázeň sú slová, ktoré nás majú sprevádzať v našich životoch.

Ad 3) Potešenie Ducha Svätého – Duch Svätý ich posilňoval, povzbudzoval. Duch Svätý ich potešoval. To je hlboké a posilňujúce povzbudenie. Dával im nádej. Dvíhal ich životy. On je našim Utešiteľom. Povzbudzovateľom na ceste viery. On je ten, ktorý dvíha svoj ľud nahor. Kiež by platili slová Žalmu 92, 5: Lebo si ma potešil, Hospodine, svojimi činmi; nad skutkami Tvojich rúk plesám. Božie potešenie je dvíhajúce. Poznáme to, ak nás niekto poteší, povzbudí, posilní, človek rastie, dvíha sa jeho život.

Ak sa toto deje, tak potom my potešujeme druhých 2K 1, 3 – 4: Požehnaný Boh a Otec nášho Pána Ježiša Krista, Otec milosrdenstva a Boh každého potešenia, ktorý nás potešuje v každom našom súžení, aby sme potešením, ktorým nás potešuje Boh, mohli potešovať tých, čo sú v akomkoľvek súžení.

Keď Boh potešuje, to nás vedie k tomu, aby sme potešovali tých, ktorí sú v problémoch. Táto nedeľa má tému „môj blížny“, samaritán, Boh nás vedie ku skloneniu sa k tým, ktorí sú dole. To je cirkev, ktorá sa zamotáva v sebe. Nezamýšľaj sa len nad tým, kedy a ako „zdúchneme“ z tohto sveta do neba, ale slúži a zároveň očakáva príchod Pána! Modlitba

cirkvi, nie je: Vezmi ma odtiaľto, Pane, ale príď, Pane! To je veľký rozdiel.

Kde je potešenie, tam je radosť! Vonkajšia radosť pramení z vnútornej slobody.

Ad 4) Cirkev rástla v počtoch, „rozhojňovala sa“ – evanjelický preklad to nemá tak jasne napísané, ani Roháček, ale napr. ekumenický to má a verš znie takto: „Cirkev mala pokoj v celom Judsku, Galilei a Samárii. Vnútorne i navonok rástla, žila v bázni pred Pánom a povzbudzovaná Svätým Duchom vzrastala počtom.“

Má to byť niečo prirodzené, keď v cirkvi živame rast. Ak je niečo, zdravé, prirodzené, tak rastie. Posúva sa. Dvíha sa. Napreduje. Nestagnuje. Je v poriadku, keď rastieme. Zvláštne je, keď sa to nedeje!

Ale rast dáva Pán Boh, je to Jeho dielo – cirkev sa rozhojňovala kvôli Jeho konaniu. A tak je to správne, ale všetci sme povolani konať, slúžiť ku Božej cti a chvále. Ako Pavol hovorí v 1K 3, 6 – 7: „Ja som zasadil, Apollo polial, ale Boh dal vzrast; takže ani ten, čo sadi, ani ten, čo polieva, nič nie je, ale Boh, ktorý dáva vzrast.“ Pasivita sa vylučuje, ale vzrast je Božie dielo! Vedie nás to k pokore a zastavuje pred tým, aby sme si privlastňovali slávu.

Tieto obrazy môžeme vidieť v živote prvej cirkvi! Naplňujú nás radosťou!

Sen o cirkvi, ktorá rastie, povzbudzuje, buďuje, je citlivá k biede sveta, je možný! Aby cirkev bola cirkvou, potrebujeme sa nanovo ponoriť do hĺbky Božieho slova, do vzťahu s Kristom, kde Duch Svätý nás premieňa, očisťuje a uzdravuje. Jednotlivcov aj cirkevné zbory, keď žijeme a slúžime slobodne a radostne.

Neboli by sme tu dnes na tomto slávnom námestí, keby domáci svätomartinský evanjelický cirkevný zbor spolu so svojou školou nepovedal, že sa k tomu prizná. Vďaka za to!

Tak žime svoju vieru aj v tomto reformačnom roku slobodne a radostne na miestach, kde nás Pán postavil. Amen.

V NECPALOCH UVIEDLI NOVÚ DUCHOVNÚ OPERU VÍTAZOSLAVA KUBIČKU

Hrad prepevný

Slovenský hudobný skladateľ Vítazoslav Kubička skomponoval k 500. výročiu reformácie novú duchovnú operu s názvom Hrad prepevný, venovanú osobnosti Martina Luthera s akcentom na Kristovo poslanstvo ľudstvu. Prvé predstavenia sa konali v piatok 7. júla 2017 v Drevenom evanjelickom artikulórnom kostole v Kežmarku a 9. júla 2017 v rámci 20. Dištriktuálneho dňa Východného dištriktu ECAV na Slovensku – v Mestskej športovej hale v Prešove. Následne toto dielo uviedli 25. júla v nemeckom evanjelickom kostole v Modre a 10. septembra v evanjelickom kostole v Necpaloch. Slávnostná premiéra opery Hrad prepevný sa uskutoční 31. októbra 2017 v historickej budove Slovenského národného divadla v Bratislave – v deň výročia reformácie.

Slovenský hudobný skladateľ Vítazoslav Kubička (1953) žije a tvorí v Bratislave. Kompozíciu študoval u Juraja Pospíšila na Konzervatóriu v Bratislave a u Jána Cikkera na VŠMU, ako aj súkromne u Ilju Zeljenku. Okrem skladateľskej činnosti pôsobil ako redaktor a súčasne dramaturg Experimentálneho štúdia v hlavnej redakcii hudobného vysielania Československého rozhlasu v Bratislave, neskôr aj ako pedagóg skladby na Cirkevnom konzervatóriu v Bratislave. Vítazoslav Kubička, ktorý je v súčasnosti umelcom v slobodnom povolani, je autorom komorných, piesňových a symfonických diel, scénických hudieb pre divadlo, rozhlas, televíziu a film. Do širšieho povedomia slovenskej verejnosti sa zapísal i prostredníctvom svojich opier: Evanjelium podľa Lukáša, Znovuzrodenie, Martin Luther, Kristov dotyk, Betlehem, Marína Havranová, Genesis, Šavol, Evanjelium podľa Jána, Jakub Kray, Pieseň Piesní, Kráľovstvo le-sa, Evanjelium podľa Marka a Maliar a pes. V súčasnosti komponuje operu s názvom Michelangelo a Vittoria – premiéra sa podľa predbežných plánov uskutoční v roku 2020 v Drevenom evanjelickom artikulórnom kostole v Kežmarku.

LUDOVÍT VONGREJ

Lebo tak Boh miloval svet, že svojho jednorodeného Syna dal, aby nezahynul, ale večný život mal každý, kto verí v Neho.

J 3, 16

Končí sa veľký jubilejný rok reformácie, a tým aj dekáda spomínania na reformátora Martina Luthera.

Spomínali sme naňho ako na človeka, ktorý svetu zdôrazňoval dôležitosť viery v Ježiša Krista. Spravodlivý bude žiť z viery!, pripomínal kresťanom na každom kroku.

V 95 tézach obnovoil nevyhnutnosť dennodenne činiť pokánie.

Pokánie bolo a je azda najvýznamnejšou tézou z tých deväťdesiatich piatich, ktoré pribil na dvere wittenberského chrámu. Preto by malo byť kľúčom k známemu:

Cirkev má byť neustále reformovaná, a to s pokáním a v pokání.

Luthерово jubileum 2017 sa končí a približuje sa ďalšie, omnoho významnejšie.

Čoskoro – stane sa tak azda v nasledujúcom desaťročí – uplynie 2000 rokov od potupnej smrti Ježiša Krista na golgotskom kríži. Ale tiež od jeho osláveného Vzkriesenia.

Kresťanstvo by sa malo zhodnúť nielen v odpovedi na otázku, na ktorý rok pripadne toto výročie. Ale aj na čomsi omnoho dôležitejšom, a to na otváraní brán pre Kristov vstup do našich sŕdc a príbytkov. Pretože Golgota i Odvalený hrob svojím významom, hodnotou a posolstvom večného života prekonávajú vlastne všetko ostatné, čím boli obdarované kresťanstvo i civilizácia.

Podľa niektorých výpočtov sa Ježiš Kristus narodil sedem rokov pred našim letopočtom. Ďalší presadzujú iný časový údaj. Tak či onak, výročie sa rýchlo blíži. Aj keď sa o tom ešte vôbec nehovorí, ani nepíše, predsa by sme mali začať rozmýšľať kedy, čím a ako kresťanstvo Veľké jubileum objíme? Ako ho bude žiť. Čo si uvedomí (a uvedomí si vôbec) pri tejto výzve? Nesklame opäť?

A čo by si mala uvedomiť civilizácia? Nájde Ježiš Kristus, keď príde druhýkrát, ešte vieru na zemi?

Nie je nadchádzajúci medzník v istom zmysle hraničnou príležitosťou na novú, v pravom slova zmysle „kajúcu reformáciu“?

Nájde kresťanstvo odvahu a silu na obrodu a očistenie, na dostatok oleja v lampách na cestu k Ženíchovi?

Čím je pre Teba, vážený čitateľ, Kristov kríž? A čím je Jeho vzkriesenie?

Opýtal sa ich Ježiš: Čo hľadáte?

Milosť vám a pokoj od Boha, nášho Otca, a od nášho Pána a Spasiteľa, Ježiša Krista,
Amen!

Druhého dňa stál Ján (myslí sa Krstiteľ) zas i dvaja Jeho učeníci. A zahladel sa na Ježiša, ktorý prechádzal tade, a riekol: Ajhľa, Baránok Boží! Počuli tie slová oni dvaja učeníci a nasledovali Ježiša. Ako sa Ježiš obrátil a uvidel ich, že Ho nasledujú, riekol im: Čo hľadáte? Spýtali sa Ho: Rabbi, čo v preklade znamená: Majstre – kde bývaš?

Riekol im: Poďte a uvidíte. Išli teda a uvideli, kde býva. I zostali ten deň u Neho.

J 1, 35 - 39

Milí bratia, milé sestry, vážené slávnostné nábožné zhromaždenie, milí konfirmandi v Pánovi Ježišovi Kristovi!

V slovách, ktoré sme si prečítali z evanjelia Jánovho, práve apoštol Ján, opisuje svoje prvé stretnutie s Ježišom Kristom. Vtedy ešte učeník Jána Krstiteľa. Od tohto stretnutia uplynuli celé desaťročia. Keď písal toto evanjelium, mohol mať viac ako 80 rokov. Apoštol zostarol a zošedivel. Ale jeden veľký okamih, na ktorý nemôže zabudnúť vo svojom živote, sa ožýva v jeho duši neprestajne a nanovo. Akoby sa to odohralo len včera. Vždy sa rozochveje jeho srdce, keď si na túto chvíľu stretnutia spomenie.

Mám pred očami najmä vás starších, bratia a sestry, rodičov, ale najmä starých rodičov, keď mi pri návštevách a stretnutiach na fare takto začnete rozprávať o vašej konfirmácii. Áno, možno tie konfirmačné chvíle pre vás ani toľko neznamenali. Ale po čase, s pribúdajúcimi rokmi, znamenajú oveľa viac. Aj vám sa často srdce rozochveje, keď si na to spomínate. Keď mi mnohí spamäti aj odrecitujete svoj konfirmačný text a hovoríte mi o tej atmosfére, o bratovi farárovi, ktorý vás ku konfirmácii viedol.

Aká radostná a nádherná je táto chvíľa pre vás, milí mladí konfirmandi, dnes. Mnoho pekných chvíľ bolo zaiste vo vašom krátkom živote – štrnásťročnom. Prežité chvíle v rodine, v škole, s kamarátmi, najmä však s vašimi rodičmi zostanú ozaj najkrajšou dobou vášho života. Ale táto dnešná chvíľa nám hovorí omnoho viac ako to, čo sme doteraz prežili. Je to svätá chvíľa, vážna udalosť, ktorá sa má nezmazateľným perom zapísať do vašich srdiec. Ako nikdy predtým. Nikdy nesmie vyblednúť, lebo jej význam ešte len máte spoznať a spoznávať. Najmä vtedy, keď vás budú trápiť pochybnosti alebo utrpenie, ktoré život prináša. Rôzne strádanie a bolesti. Vtedy si spomeňte, ako stála Božia blízkosť pri vás ozaj najbližšie. Ako mi Pán Boh žehnal. Ako som prvýkrát pokľakol k Večeri Pánovej. Ako nás to celú rodinu ozaj spojilo a dalo dokopy, možno ako nikdy predtým.

Takto si aj staručký apoštol Ján vybavuje prvé dôležité stretnutie s Pánom Ježišom. Čítali sme: „Na druhý deň stál Ján Krstiteľ a dvaja z jeho učeníkov. Zahladel sa na Ježiša, ktorý prechádzal, a riekol: Ajhľa, Baránok Boží.“ Oni veľmi dobre poznali Jána Krstiteľa. Boli Jeho učeníci, aj Ondrej aj Ján. Vedeli, ako učil, napomínal, potešoval, ale aj varoval pred hriechom. Ale keď sa objavil zrazu na scéne Pán Ježiš, ukázal im na Neho. Nie na seba, ale na Krista. Slová „Ajhľa, Baránok Boží!“ hovoria za všetko. Toto je ten, ktorý nám skutočne môže pomôcť, hovorí si učeníci Ján a Ondrej. A Ján Krstiteľ sa tomu vôbec nebráni. Naopak, posielal ich k Nemu, k Baránkovi, lebo vedia, že ak chcú byť spasení, tak musia ísť ku Kristovi.

Nič iné sme vám nechceli odovzdať ani my: rodičia, starí rodičia, cirkevný zbor a ani ja sám. Mám vás všetkých rád a snažil som sa, aby ste ani jeden nevypadli z mojej lásky. O tom sme

sa mohli presvedčať nielen na našich stretnutiach. Ale je jeden, ktorý vás má radšej ako ktokoľvek na svete. Na Toho sme vždy ukazovali a k Nemu sa približovali počas celej konfirmačnej prípravy. Aby ste boli Ježišovými učeníkmi, nie mojimi, ale Ježišovými. Videli sme Ho, ako sa prechádza medzi nami, keď sme čítali Božie slovo, keď sme sa modlili a učili chápať aj tie nudné veci o cirkevnej štruktúre a správe. Ale aj keď sme sa stretli na brigáde, pri upratovaní kostola, fary alebo pri iných činnostiach. Takto sa na nás obracia ako kedysi aj na učeníkov Ondreja a Jána. „Ako sa Ježiš obrátil a videl ich, že Ho nasledujú, riekol im: Čo hľadáte? Spýtali sa Ho: Rabbi, čo znamená Majstre, kde bývaš? Riekol im: Poďte a uvidíte.“

Čo hľadáte? – pýta sa Ježiš učeníkov, ktorí Ho nasledujú. Takto sa Ježiš dnes pýta aj vás: Čo hľadáte, keď ste dnes prišli na toto miesto? Čo ty, milý konfirmand, hľadáš, keď si sa vybral takto nasledovať Pána Ježiša? Čo si od toho sľubuješ? Akú máš predstavu o budúcnosti? Čo vlastne chceme, bratia a sestry, od Boha, keď Ho takto hľadáme? Kvôli čomu sa k Nemu utiekame? Najčastejšie je to preto, lebo v našom živote prestanú veci fungovať. Napríklad nás pritlačí choroba, rozpadá sa nám manželstvo, prídu skúšky a ťažkosti, a to je správne, že práve v takýchto chvíľach hľadáme Pána Boha. My máme Pána Boha hľadať najmä vtedy, keď nevieme ako ďalej. Ale Pán Ježiš chce od nás niečo viac, ako len prísť za Ním, keď to už nezvládame. Vždy Ho máme hľadať. Predstavte si, že by sme sa navzájom vyhľadávali len vtedy, keď je zle. Deti by prišli za nami, až keď im „prihára“. Manželia by sa začali o seba zaujímať, až keď jeden z nich ochorie na rakovinu a jeho život sa končí. Preto otázka Pána Ježiša „Čo hľadáte?“ má mimoriadny význam. Dnes sa Ježiš obracia aj k nám a pýta sa: „Čo hľadáte?“

S akým zámerom sme dnes prišli na toto miesto? To je oveľa vážnejšia otázka, milí konfirmandi, ako tie, ktoré sme sa pýtali včera večer na konfirmačnej skúške, ktorú ste, vďaka Bohu, vašim blízkym i všetkým ostatným zvládli. Preto keď sa nás Pán Ježiš takto opýta, odpovedzme: Hľadáme Tvoju lásku. Tvoje otcovské srdce. Jednoducho, hľadáme Teba, Pane. Nie to, aby som bol zdravý alebo aby som zvládol skúšku. Ale hľadáme Teba, nič viac. Aby sme mohli byť s Tebou, ako to vyznávame v jednej našej obľúbenej piesni: „Kde si môj milý Ježiši Kriste? Kde Ťa hľadať mám, na ktorom mieste? Zaskvej sa v temnote, veď si jasný, bez Teba žiť nechcem, veď si krásny.“

Bratia a sestry, učeníci odpovedajú na Ježišovu otázku otázkou: Kde bývaš, Majstre? Kde bývaš? To je presne to, čo potrebujeme my všetci. Nielen mať názor na cirkev, na Pána Boha, na Krista. Nielen mať pár informácií, nielen mať zaplatenú cirkevnú daň alebo byť konfirmovaný. Ale s Kristom bývať, žiť, deliť sa, byť u Neho a byť s Ním. Naši konfirmandi dnes svojím vyznaním viery pred nami staršími a pred Pánom Bohom hovoria Kristovi: „Aj my chceme s Tebou bývať, Pane. Aj my Ti chceme slúžiť, mať miesto pri Tebe.“ Ale my vieme aj to, že to nebude pre nich vôbec jednoduché. A niektorí sa párkrát aj stratia a zatúlajú, ale vždy budú vedieť, kde Pán Ježiš býva. A to je dôležité, vedieť – obrazne povedané, kde Pán Ježiš býva. Bude si to vyzadovať aj veľa podpory od nás všetkých, starších, modlitebný zápas od vás rodičov.

Pýtali sa raz jedného mladého človeka, ktorú časť služieb Božích mal najradšej, keď bol malý. Viete, čo odpovedal? Oznamy. A dodal: „Pretože som vedel, že už sa končia.“ A dnes pôsobí ako farár v ozbrojených silách Slovenskej republiky v Sýrii a je úžasnou oporou pre našich vojakov práve na službách Božích.

Modlime sa za našich konfirmandov, aby keď zošedivejú a zostarnú ako učeník Ján, na svoje stretnutia s Kristom spomínali s veľkou vážnosťou, vďačnosťou, ale aj s radosťou. Amen.

MILAN KUBÍK,
ZBOROVÝ FARÁR

N a š i k o n f i r m a n d i 2 0 1 7

*Bojuj dobrý boj viery, dosahuj večný život, do ktorého si povolajú
a pred mnohými svedkami vyznal si dobré vyznanie.*

1Tim 6, 12

VLADIMÍR BAČÉ
NINA BAČÍKOVÁ
PETER BANÁŠ
FILIP BELLA
NINA BOHÁČIKOVÁ
ALEXANDRA BAŘINKOVÁ
SARAH BRISUDOVÁ
MIRIAM BULOVSÁ
ZUZANA ČANALOŠIOVÁ
ZORA ČILJAKOVÁ
VIKTÓRIA DIBDIAKOVÁ
MAXIMILIANA GONTKOVÁ
MARTIN GRAUZEL
ADAM HORNÍK
TADĚAŠ HRABOVSKÝ
MICHAELA IVAŠKOVÁ
PATRIK JANIČKOVIČ

MAROŠ JIRKOVSKÝ
JAKUB JOKEL
BARBORA JONÁŠOVÁ
VANESSA KHÜEBACHOVÁ
KLÁRA KOŠÍKOVÁ
ZUZANA KOVÁČIKOVÁ
RADOVAN MATULA
LUCIA MELIŠIKOVÁ
KLAUDIA MORGOŠOVÁ
JESSICA ROSENBERGOVÁ
VLADIMÍRA ROŠTEKOVÁ
LAURA ŠTEFANIDESOVÁ
MAREK ONDREJ VALČO
SABINA ZAJACOVÁ
LUCIA ZIGOVÁ
MICHAL ZIMEL

Božiu milosť potrebujeme ako každodenný chlieb.

J 6, 34 - 40

Kázeň na 4. pôstnu nedeľu LAETARE

Milí bratia, milé sestry, milí naši veriaci, Celá táto kapitola má 71 veršov, my sme si z nich teraz prečítali 6. Prečítali sme si teda iba časť príbehu, ktorý sa začína nasýtením päťtisícového zástupu, pokračuje Ježišovou vysvetľujúcou rečou a končí sa Petrovým vyznaním: „Pane, my ťa nechceme opustiť – pretože ku komu pôjdeme? Ty máš slová večného života a my sme uverili, že ty si Kristus, syn Boha živého.“

Je to krásna kapitola, ktorá sa začína skutkom nasýtenia – mohli by sme povedať priam zázrakom–, pokračuje Ježišovou rečou, teda poukázaním na to, čo je skutočný pokrm, a končí sa vyznaním viery jedného z apoštolov, ktorý uveril tomu, že *Kristus má niečo, čo nenájde nikde a u nikoho* – slová večného života.

Príbeh o nasýtení päťtisícového zástupu patrí k veľmi častým a známym biblickým príbehom. Tento týždeň som ho učila aj deti v škôlke – dokonca sme si ho aj náorne pripomenuli. Zobrali sme chlieb a jedna pani učiteľka ho lámala a každé dieťa dostalo kúsok. Druhá pani učiteľka zase dala každému dieťaťu dve rybičky, ktoré kúpíte v obchode ako snack (alebo slaná masčku pre deti). Potom sme si povedali príbeh o Ježišovi, ktorý videl hladný zástup ľudí a postaral sa oň. Videl konkrétnu ľudskú potrebu – a dokázal ju naplniť. Videl hlad – a dal ľuďom chlieb.

Tí ľudia vtedy na tom vrchu, ktorí videli učeníkov lámať chlieb – a tých chlebov bolo iba päť, pričom hladných ľudí päťtisíc, videli, že je to zázrak – a navyše – najedli sa. Ježiš im dal presne to, čo potrebovali – každodenný chlieb. A ľuďom sa to páčilo. Zástup ľudí dokonca narástol, pretože o Ježišovom zázraku sa dozvedeli ďalší.

A niektorí Ho už vtedy chceli urobiť kráľom.

Lenže Ježiš odchádza. Stráca sa davu a prechádza na druhú stranu Tiberiadkeho mora. Ale aj tam si Ho ľudia nájdu.

Je zaujímavé pozorovať, z akých rôznych príčin ľudia vyhľadávajú Ježiša. A Ježiš to dobre vie. Neprekáža mu, keď ľudia prichádzajú, aj keď nie celkom rozumejú, o čo vlastne Ježišovi ide. Pretože mu to dáva príležitosť na rozhovor – na vyučovanie – na formovanie človeka.

Aj v dnešnej dobe ľudia prichádzajú do kostola z rôznych príčin. Možno ich niekto blízky pozve a je im hlúpe odmietnuť také milé pozvanie. Možno počuli, že v kostole káže sympatický a mladý pán farár a navyše – aj krásne spieva. Možno sa im v rodine narodilo dieťa a stará ich požiadala, aby ho dali pokrstiť. Možno chcú mať v kostole svadbu, možno prichádzajú iba preto, lebo ich dieťa bude v kostole vystupovať. Možno im kostol vytvára príležitosť niekoho stretnúť a možno sa chcú iba prejsť, vyjsť medzi ľudí, na bezpečné miesto, keď kvôli chorobe a starobe sú väčšinu týždňa zavretí doma. A možno sa do kostola naučili chodiť a je to ich rodinná tradícia. A možno veria, že v kostole dostanú odpovede na niektoré svoje myšlienky a otázky.

Aj ľudia, ktorí prichádzajú za Ježišom do Kafarnaumu, majú svoje rôzne dôvody. Niektorí napríklad nerozumejú, ako sa Ježiš do Kafarnaumu dostal, pretože Ho nevideli, ako nastúpil na loďku a preplavil sa na druhý breh. A keď Ho konečne nájdu, opýtajú sa ho: Učiteľ, ako si sa sem dostal?

A Ježiš im odpovedá: Prichádzate, pretože ste jedli z chlebov a nasýtili ste sa.

Ale neusilujte sa iba o pominuteľný pokrm, ale o pokrm, ktorý zostáva pre večný život a ktorý vám DÁ Syn človeka.

Ľudia majú rôzne otázky a chcú o Ježišovi zistiť rozličné veci. A Ježiš je veľmi dobrý učiteľ – nezahovára, neodpútaava ich pozornosť, ale upriamuje ju na podstatu veci, pretože im chce pomôcť, pretože vie, že každodenný chlieb je síce veľmi dôležitá vec, ale ľuďom pomôže iba dočasne. Iba dočasne uspokojí ich potreby, iba dočasne utíši ich hlad.

Aj my rodičia, ktorí máme deti – vlastne my ľudia, ktorí máme akúkoľvek rodinu a riešime potreby svojich blízkych – staráme sa o nich, aby mali čo jesť, aby im nič nechýbalo, mnohokrát to robíme veľmi krátkozrako. Dávame deťom chlieb, aby neboli hladné. Kupujeme im hračky, veci, počítače, autá, stavíme domy, platíme vysoké školy, pomáhame im prežiť v tomto svete. Časom ich naučíme postarať sa o seba a dúfame, že budú mať dobrý život. A tí, čo nás vidia, povedia: pozrite sa, akí sú to dobrí rodičia. Dokázali svoje deti zabezpečiť – dali im chlieb a naučili ich na svoj chlieb si aj zarobiť.

Ale to všetko raz pominie. Pretože bez Boha raz naozaj všetko pominie.

Môžeme dať svojim deťom chlieb a kým budeme žiť, bude nám záležať na tom, aby nikdy netrpeli hladom. *Ale to nestačí.* Pretože človek pre svoj život potrebuje ešte niečo – a potrebuje to tak isto ako každodenný chlieb, potrebuje Boha a na to, aby prežil, potrebuje predovšetkým BOŽIU milosť.

Každý jeden z nás potrebuje Božiu milosť tak ako každodenný chlieb. Dokonca ešte viac.

Potrebuje ju my a potrebujú ju aj naše deti. A preto si myslím, že múdri rodičia nerozmyšľajú IBA o dnešnom dni. Nevychovávajú deti IBA pre ten krátky okamih, ktorý prežijú na tomto svete. Nedávajú svojim deťom IBA pominuteľný chlieb. Nekupujú im IBA hračky, ktoré ich

o krátky čas prestanú baviť, alebo počítače, ktoré o pár rokov nahradia iné, lepšie. Nepripravujú deti IBA do tohto života, ale myslia aj na to, aby tento život prežili s Bohom a v Bohu mali aj budúcnosť.

A tak prinášajú svoje deti do kostola, aby ich dali pokrstiť, aby ich v krste zaplavila Božia milosť. Alebo prichádzajú v dospelosti, aby sa v krste stali Božimi deťmi a pred Božím ľudom vyznali svoju vieru.

A Boh je verný. *Krstná zmluva uzatvorená s Bohom platí naveky.* Každé pokrstené dieťa, každý pokrstený človek je Boží – patrí Bohu a spadá pod Božiu milosť. Bez toho, aby sa o to nejakým spôsobom pričínili. A z jedného jediného dôvodu: pretože Boh sa tak rozhodol a dal svetu chlieb, ktorým je jeho Syn – Ježiš Kristus.

Keď Ježiš rozpráva o pokrme, ktorý je večný, ľudia mu hovoria: Tak nám daj ten chlieb, vždy nám ho dávaj! Na čo Ježiš odpovedá: *JA SOM ten chlieb života.* Kto prichádza ku mne, nebude nikdy hladný.

A dodáva: Každého, kto prichádza ku mne – *neodoženiem.* Veď som nezostúpil z neba, aby som plnil svoju vôľu, ale vôľu toho, ktorý ma poslal. A vôľou toho, ktorý ma poslal, je, aby som *nestratil nikoho* z tých, čo mi dal, ale aby som ich *vzkriesil* v posledný deň. Veď to je vôľa môjho Otca, aby každý, kto vidí Syna a verí v Neho, mal večný život a *JA* ho *vzkriesim* v posledný deň.

Milí bratia, milé sestry,

Boh sa o nás dokonale postaral. Videl našu potrebu – náš hlad po Jeho blízkosti, našu neschopnosť uspieť. Pozná svoje deti – svoje stratené deti, pozná každého jedného z nás. Vie o našom celoživotnom hľadaní istôt – toho, čo nepominie, toho, čo nie je IBA dočasné.

Vlastne naša potreba byť a žiť s Bohom má oveľa hlbšie korene. *Boli sme stvorení pre vzťah s Bohom.* Boli sme stvorení na Boží obraz, ktorý je stále zakódovaný v na-

šej DNA. Boli sme stvorení s potrebou žiť v Božej blízkosti.

Každý deň tíšime *svoj hlad po Bohu*. A hľadáme niekoho, kto by sa nad nami zmiloval a túto našu potrebu naplnil.

A *Boh nám posielal Krista*. Kristus je ten chlieb života. Kristus je tá stelesnená milosť, ktorú nám Boh dáva. Kristus je tým dôvodom, pre ktorý nás Boh raz neodsúdi. Kristus je tým darom, pre ktorý už nikdy nikto z nás nemusí navždy zahnúť.

Pretože Božia milosť nie je závislá od ničoho, čo pochádza z nás. Je závislá iba od Krista, iba od toho, čo bol ochotný pre

nás urobiť. A On sa pre nás stal chlebom života. Božím synom, ktorý konal Otcovu vôľu až do úplného konca. A robil to preto, aby nikoho z nás nestratil, ale aby nás vzkriesil v posledný deň.

Božiu milosť potrebujeme – každý deň – ako ten každodenný chlieb. *Potrebujeme v nej spočinúť, aby sme sa nestratili v spleti svojich úvah a pocitov*. Aby sme sa sami nestratili, pretože Kristus nás nestratí. V tom je naša istota. V tom je naša záchrana. V tom je naše spasenie, že nás Kristus podrží – aj dnes, aj zajtra, až na veky. Amen.

NATÁLIA KACIANOVÁ

Nezjavené plody stromu poznania

VLADIMÍR KNOŠKO

Napriek objavom a napriek všetkým vedám
rėbus života sa celkom spoznať nedá.
O čom spieva vták a prečo ryba mlčí,
neviem vôbec nič, azda iba niečo tuším.

Prečo na svete je škaredosť i krása
a za dobré človek často zlým odpláca?
Prečo rastie burina na každom poli
a poznať celú pravdu niekedy sa bojím?

Prečo radosť a žiaľ vedno idú svetom,
vysvetlíť sa dá len ťažko jednou vetou.
A aj v pohode ma to vedomie ruší,
že na svet môžem prísť, no odísť z neho musím.

Neviem, prečo je náš život práve taký,
že nás občas vedie cez trne a mláky.
Prečo manželia sa prestanú mať radi
a ľudia umierajú zbytočne a mladí.

Kým však moja viera, Bože, v Teba trvá
a kým verím pravde Tvojho syna Slova,
dúfam, objasníš mi kód života ťažký
a raz odpovieš mi na moje otázky.

Boj o moc alebo iba Božia láska premôže ľudský strach

Kaifášovské rozhodnutia v našej krajine

K Á Z E Ň N A S M R T N Ū N E D E Ľ U 2 . 5 . 2 0 1 7

...lepšie bude pre vás, keď jeden človek umrie za ľud a nezahynie celý národ.

J 11, 45 - 53

Milé sestry, páni bratia!

V práve prečítaných pašiových textoch zaznel pamätný výrok veľkňaza Kaifáša: „Vy nič nevíete, ani neuvážite, že lepšie bude pre vás, keď jeden človek umrie za ľud a nezahynie celý národ.“ Týmto výrokom reagoval na paniku, ktorá vznikla na zasadnutí veľrady, keď sa dozvedeli, že Ježiš vzkriesil Lazara. „Čo robíš v tejto situácii, Ježiš je už teraz veľmi populárny, stačí ešte jedno podobné gesto, jeden burcujúci prejav, a celý národ povstane proti nenávideným rímskym okupantom. A to bude náš koniec. Rímsky cisár pošle vycvičených zabijakov a všetko nám tu zničí.“ Takto asi rozmýšľali židovskí predstavitelia. Báli sa budúcnosti, báli sa Ježišovej moci, ale viac sa báli Ríma a jeho légii. Všadeprítomný strach židovských politikov upokojuje ich „preceda“ Kaifáš už spomínanou vetou. Pragmaticky vlastnou hlavou zhodnotí situáciu a dilemu rozrieši v prospech menšieho zla: Je lepšie, keď zomrie jeden človek, ako keby mal zahynúť celý národ. Vlastne rozhodne o Ježišovej smrti, a preto sa táto nedela volá Smrtná.

Na prvý pohľad sa zdá, že Kaifáš ani nemal veľmi na výber. Na jednej strane Ježišov život, na druhej strane životy státisícov Židov padlých, zmračených vo vojnovom konflikte. Možno ako človeku mu bolo Ježiša ľúto, ale ako štátnik vyzerá, že nemal na výber. Počty nepustili, a tak musel voliť menšie zlo. Nuž takto to je fakt iba na prvý pohľad. V skutočnosti Kaifášovi nešlo až tak o blaho národa. Ten bol aj tak okupovaný Rimanmi a zdieraný na dvakrát aj Rimanmi aj vládnucimi Židmi vrátane Kaifáša. Kaifáš sa bál o svoje postavenie, o svoju pozíciu. Povstanie by pospolitému ľudu určite nepridalo, ale v prvom rade by zničilo Kaifáša a jeho vládnucu pozíciu. On a jemu podobní profitovali zo svojho postavenia. On bol Rímom schválený ako náboženský „šéf“. Takže morálna dilema nebola v skutočnosti taká, ako ju predstavil: Buď Ježiš, alebo státisíce Židov. Nie moji milí. Jeho morálna dilema bola omnoho osobnejšia: Buď Ježiš, alebo moje postavenie a moc. Takže v Kaifášovej hlave je to jasné: Ježiš musí zomrieť, aby som si ja udržal postavenie a moc. Rečičky o národe a jeho blahu, to je už štandardná populistická rétorika, ktorá skrýva osobné zisťné dôvody.

Kaifášovi šlo o jeho postavenie, o jeho moc. A vlastne aj o život, lebo ľudia tohto typu nemajú život mimo svojho postavenia a moci. Keď im beriete ich moc a ich ťažko nadobudnutú pozíciu, beriete im dych, zastavujete im srdce. Veď funkcia a moc – to je ich život. A aby si ju udržali, tak každý, kto sa ich opováži ohroziť, musí byť odstránený alebo aspoň zdiskreditovaný. A to nie je len prípad Kaifáša. Podobnú dilemu riešil na konci minulého tisícročia aj slovenský premiér Vladimír Mečiar. A podľa dostupných správ z vyšetrovania to vyzerá, že aj riešenie je podobné. Prezidentov syn bol násilne zavraždený a Róbert Remiáš, ako jeden zo svedkov, bol zavraždený. Akurát náš bývalý premiér omilostil tieto skutky amnestiou ešte pred ich úplným vyšetrením.

Vlastne na Slovensku už máme tradíciu takýchto kaifášovských rozhodnutí. Aj prezident Jozef Tiso so svojou ľudáckou nomenklatúrou vyhlasoval, že je lepšie, keď zomrie 70 000 židov, ale slovenský národ bude žiť. Aj dnes sa to stále a znovu predstavuje ako rozhodnutie menšieho zla, veď vlastne ten chudák prezident nemal ani na výber. Ak by neuzavrel pakt s Nemcami, tak by Slovensko a Slováci prestali existovať. V skutočnosti to ale tak nie je. Slováci by existovali aj bez samostatného štátu tak, ako existovali mnohé storočia predtým. No a ľudáckej mašinérii išlo v prvom rade o moc, postavenie a židovské majetky, ku ktorým sa mohli bezplatne dostať. Konečne

sme sa ako Slováci mohli podieľať na chode sveta. Konečne, síce ako lokaji, sme sa mohli fotiť s mocnými, konečne sme boli žiadani, náš hlas zaznel na najvyšších fórach. A to sme si nemohli dať ujsť dokonca ani za cenu smrti 70 000 spoluobčanov. Čo je to za štát, ktorý svojich občanov nechráni, ale posielal ich na smrť? Strach o národ znovu zakrýval strach o postavenie, moc a zmysel človečej existencie.

Milé sestry a páni bratia! Spomenuli sme najvypuklejšie rozhodnutia *ala* Kaifáš v našej toľ ne-dávnej histórii. Pri ich počúvaní nás asi všetkých tu zhromaždených napadlo, že ani my sami nie sme imúnni voči rozhodnutiam tohto typu. Kaifáš obetoval Ježiša, aby si zachoval mocenské postavenie. My často využijeme iných ľudí, aby sme dosiahli svoj kariérny cieľ, obetujeme dlhoročné priateľstvo a vzťah, aby sme sa vyhli nepríjemným otázkam, „zarežeme“ dôveru našich detí, len aby sme ostali neomylnými rodičmi. Tieto kaifášovské rozhodnutia, a je jedno na akej úrovni sa dejú, majú dve spoločné vlastnosti: 1. Iný človek musí byť obetovaný, aby som ja ostal sám sebou. 2. Ani obetovanie blízkeho neodstráni strach o moju existenciu, o moje postavenie. Mój strach o mňa je prítomný vo mne stále, bez ohľadu na to, koľko ľudí som využil či obetoval. Takže v konečnom dôsledku Kaifášov recept vlastne vôbec nepomáha, stále mám strach o seba a svoju budúcnosť, povesť a život a tie obete, či už morálne, environmentálne alebo nebudaj aj ľudské, ktoré som napáchal podľa vzoru Kaifáš, to ešte celé zhoršujú. Takže čo robiť, milé sestry a páni bratia?

Nuž na začiatok sa skúsme inšpirovať na vyšších miestach. Boh nekoná podľa vzoru Kaifáš. Práve naopak. Kým človek sa neštíti obetovať iných na zaistenie svojho postavenia, Boh obetuje seba samého, aby iným čiže nám, pontúkol to najvyššie postavenie. Tak „praví“ evanjelium, možno slovníkom starobylým, ale určite nie nezrozumiteľným: „Lebo tak Boh miloval svet, že dal svojho jedinorodeného syna, aby nikto nezahynul, ale mal večný život.“ Boh vo svojom synovi dáva, obetuje to najlepšie, čo má, vlastne všetko, čo má. Nešpekuluje, či by nestačilo aj niečo menšie, napríklad nejaký anjel či nejaký iný splnomocnenec. Nekalkuluje, nehľadá riešenie, ktoré by sa ho nedotklo, ktoré by mu nespôsobilu ujmu či stratu. Práve naopak, je zainteresovaný a ide naplno a so všetkým, čo má. A pozor, nie je za tým žiadna vypočítavosť. Motív je povedaný jasne a na plnú hubu – Boh nás má rád. Áno, iba láska je schopná takejto obete. Iba láska je ochotná priblížiť vlastného syna za kaifášovsky vypočítavé ľudstvo. Pretože láska nepozná strach o seba, pretože láska na sebe nezáleží, pretože láska si je istá sama sebou a nemusí si nič dokazovať. Nemá čo stratiť, pretože láska hlavne dáva.

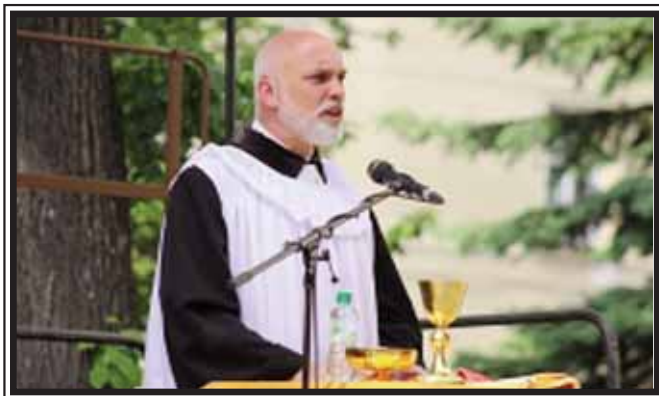
A tak vlastne Kaifáš nechtiac Ježišovým rozsudkom smrti vyriekol najdôležitejšiu pravdu sveta: Ježiš zomiera, aby sme my mohli žiť. Je to smrtná nedela nielen pre Ježiša, ale aj pre nás a náš strach. Pretože s vlastným strachom o seba a o svoju budúcnosť si my nedokážeme poradiť. Keď ho riešime ako Kaifáš, tak po nás ostáva veľa zbytočných hrobov. ale strachu sa aj tak nezbavíme. Náš vlastný strach musí zomrieť tak, ako zomrel Ježiš na kríži. A s týmto strachom zomiera aj človek, ktorý sa bojí o seba, o svoju budúcnosť, o svoj život. Iba keď zomrie strach, môže sa narodiť dôvera. Nový človek, to nie je adrenalínový hazardér, ktorý sa ničoho nebojí. Nový človek však nemá strach o seba a svoju budúcnosť, svoj život, pretože v tejto veci dôveruje Bohu. A má na to aj parádny dôvod. Veď Boh mu dal seba samého a tak dokázal svoju náklonnosť, svoju skutočnú lásku. Boh má moc premeniť naše bojzlivé srdcia na srdcia plné dôvery v Neho.

Milé sestry, páni bratia! Keď dôverujeme Bohu, tak potom si už nemusíme dokazovať svoje postavenie či pozíciu znevažovaním alebo obetovaním druhých ľudí. Práve naopak, namiesto využívania tým druhým ľuďom slúžime a pomáhame im. Hľadáme spôsob, ako im demonštrovať lásku, ktorá môže odstrániť aj ich strach. Keď o chvíľu budete prijímať obľátku a víno v daroch Večere Pánovej, pamätajte, že tak ako sa bude rozpúšťať obľátka a víno vo vašich ústach, tak sa rozpúšťa a mizne aj strach o náš život, strach pred smrťou, ktorá vládne všetkým nám Kaifášom. Boh nás tohto smrteľného strachu zbavuje, aby sme mohli žiť v dôvere v Jeho lásku a starostlivosť, ktorú ani strach ani smrť nemôžu zničiť.

Evanjelický víkend sme mali 3. a 4. júna 2017

3. júna bol Deň detí ESS s bohatým duchovným programom pre všetky vekové kategórie. Účastníci si pochutili na guláši a výbornej fazuľovej polievke. V nedeľu 4. júna sa na Memorandovom námestí konali rodinné služby Božie s bábkovým divadlom, vystúpením zborového spevokolu a Večerou Pánovou. Po službách Božích sme zotrvali na rozhovoroch pri domácom občerstvení.

Večerné letné kľakanie

MILAN RÚFUS

Rosničky holé vo večernej rose.
Z oblaku ako kapor z rybníčka
vyplával mesiac.
Jeho svetlo kosé
loviacim sovám hreje vajíčka.

Už stúplo všetko v náhlom užasnutí,
akoby Boh len teraz stvoril svet.
A duša chutí ako deťom chuti
chvíľa, keď majú na jazýčku med.

Tam hore pršia iskry Božej dielne.
Z nákovy, ktorá nevyrazí tón.
Pretože mlčí nevysloviteľné.

Aj ticho utíchne.
Až potom zaznie zvon
a začne hlbíť noc, už beztak hlbokú.

A rosou, ktorá padla na lúky,
život a smrť si idú po boku.
A ako milenci sa držia za ruky.

VITAJTE V „RÍMSKEJ“ LETNEJ BIBLICKEJ ŠKOLE!

Letná biblická škola, to je skvelá príležitosť, ktorú ponúka Biblická škola v Martine ako prežiť hodnotný voľný čas plný biblických príbehov, hier, kreatívnych dielní či športových aktivít s americkými lektormi a slovenskými animátormi.

Deväť skupín a v nich viac ako 180 detí – aj taká bola Letná biblická škola v roku 2017, ktorá prebiehala v týždni od 10. do 14. 7. 2017 po vedením tímu dobrovoľníkov z amerického cirkevného zboru Grace Lutheran Church v štáte Illinois. Témou tohto ročníka bolo prostredníctvom príbehu apoštola Pavla priblížiť deťom život prenasledovanej cirkvi v Ríme. Táto hlavná biblická myšlienka bola zakomponovaná do každej aktivity, aby si tak deti dokázali lepšie predstaviť a pochopiť biblický odkaz tohto obdobia. Predstavte si to ako obrovské puzzle, v ktorom každý dielik predstavuje dôležitú časť celého príbehu.

Každý deň sa začal spoločným ranným programom. Potom boli deti rozdelené do 9 skupiniek, v ktorých prebiehali tvorivé dielne, športové aktivity a biblické vyučovanie. Program každého dňa sa uzatváral zábavným spoločným programom, ktorý sa pre väčšinu detí, po chutnom obede, prirodzene prelial do spoločných popoludňajších aktivít s americkými a slovenskými animátormi. Vyvrcholením týždňových aktivít Letnej biblickej školy bol záverečný program tzv. Open House, určený pre rodičov a priateľov, ktorý sa konal na Memorandovom námestí. V rámci neho deti prezentovali, čo všetko sa počas týždňa naučili.

Letná biblická škola nie je len o 180 deťoch, ale aj o tíme 38 slovenských dobrovoľníkov, ktorí pomáhajú pri rôznych častiach jej realizácie. Jedným z nich je aj pätnásťročný študent Evanjelickej spojenej školy v Martine Jakub Kačka, ktorý už tretí rok pomáha s realizáciou divadelných scénok, ktoré sú súčasťou každodenného programu.

Na zhodnotenie aktuálneho ročníka Letnej biblickej školy sme sa opýtali Janky Mínekovej z kancelárie Biblickej školy, ktorá sa spolu s americkými partnermi podieľala na príprave a realizácii jej programu: *Aj keď je to už 16. ročník, prípravy si vyžadujú dlhšie obdobie. Prvé informácie s americkou stranou dolaďujeme už od januára cez skype a e-maily. Od apríla robíme nábor slovenských dobrovoľníkov, najmä na našom gymnáziu. Súčasne zverejňujeme prihlášky a prihlasovanie detí trvá asi do začiatku júna. Pred pár rokmi som si urobila dvojstranovú „mind map“, aby organizovanie cca 250 ľudí, materiálov a aktivít bolo vôbec možné. A samozrejme, nešlo by to bez dobrého tímu skvelých ľudí, ktorých tu máme. Prípravy sú náročné na čas, ale keď sa tábor začne a vidím radosť či počujem spev a ruch všetkých zúčastnených hmýriacich sa tu vo farebných tričkách, je to super. Navyše deti (a nielen oni) počujú evanjelium, že sú milovaní Bohom a môžu z toho čerpať vo svojom živote silu. Niečo také potešujúce sa z médií alebo v bežnom živote len tak nedozvedia. Najmä keď to ide ruka v ruke s láskavým prístupom lektorov k deťom a kus tohto prijatia a lásky tu môžu priamo prežiť. Ďakujem Bohu, že môžem byť súčasťou tohto vzácneho daru a projektu Biblickej školy už takmer 20 rokov.*

DUŠAN HAŠKO

Keď sme bicyklovali srdcom...

Evanjelická spojená škola v Martine venovala tohtoročný sociálny projekt Detskému domovu v Necpaloch. Šlo o pomoc deťom, či už materiálnu, finančnú alebo praktickú, ako napríklad dočovanie angličtiny.

Celý nápad cyklojazdy vznikol tak, že sme v škole pripravili lotériu pre žiakov a učiteľka mohli venovať cenu. Spolu s manželkou sme venovali cyklovýlet spojený s opekačkou. Veľa detí malo záujem vyhrať túto cenu a tak mi bolo ľúto, či by sa to nedalo spraviť tak, aby mohli ísť viacerí žiaci. To už nemalo ďaleko k myšlienke spojiť príjemné s užitočným a vybrať sa priamo za deťmi do Necpál na bicykloch.

Nie vždy všetko vyjde na prvýkrát. Ani nám sa nepodarilo uskutočniť výlet 7. mája, lebo predpo večer počasie bola nepriaznivá. Ale o týždeň neskôr bolo počasie v nedeľné popoludnie prekrásne – slnko svietilo a väčšinou fúkalo od chrbta.

Naša etapa do Necpál sa začala na Memorandovom námestí. Tam sme sa stretli na detských službách Božích, ktoré boli zhodou okolností venované matkám. Naše deti sú šťastné, poznajú svojich rodičov, ktorí sa o ne starajú. Deti v domove to majú komplikovanejšie a často pocitujú odmietnutie a nezáujem zo strany rodiny. Celé podujatie bolo venované predovšetkým deťom v domove a nerozmýšľal som, koľko nás z Martina pôjde. Bol som prekvapený, keď potom vyrazil 50-členný pelotón rodičov a detí, aj najmenších škôlkarov, na 12-kilometrovú pohodovú jazdu.

V areáli detského domova sme zaparkovali bicykle a vytvorili viaceré stanovišťa pre spoločné hry: futbal, vybíjanú, prehadzovanú a hry s farebným padákom. Dôležité bolo, aby sme hrali v zmiešaných tímoch, spájali nás spoločné dresy. Je smiešne vidieť 100-kilových chlapov, ako si obliekajú futbalové tričká veľkosti S alebo tí šťastnejší M. Potrápili sa, ale bolo to pre deti – a tak to má byť. Počas hier a zápasov všetci chápali, že cieľom nie je vyhrať, ale si spolu zahrať a tešiť sa z toho. Asi najkrajšie bolo, keď sme vi-

del fotky z opekačky. Tú sme plánovali až na večer po hrách, ale strata kalórií nás prinútila začať už takmer po príchode. Veľmi sa mi páčilo, ako sa so špekáčikmi a ostatnými pochutinami podelili všetci aj s deťmi z domova a nikto neriešil, čo je moje a čo tvoje.

Viacerí rodičia aj učiteľka si túto milú akciu pochvalovali. Nielen jej zmysluplnosť, ale aj organizáciu a celú atmosféru. A samozrejme pribudla i hrdosť na svojich najmenších, ktorí celú trasu a následné hry zvládli pri horúcich slnečných lúčoch. Priviezli sme so sebou aj tri bicykle, ktoré sme venovali Detskému domovu v Necpaloch. Ďalšie bicykle ešte hľadáme a opravujeme, aby sme na konci školského roka mohli vyraziť nielen do Necpál, ale aj ďalej spolu s deťmi a vychovávateľmi z domova. Pôjdeme do Havranova, dáme si kofolu, zahráme sa, zaspievame a radi medzi sebou privítame ďalších cyklistov, ktorí bicykľujú nielen nohami a hlavou, ale aj srdcom. Naším cieľom je urobiť radosť týmto deťom a zo skúsenosti už vieme, že táto radosť je nákazlivá.

Mgr. Ladislav Adamovič, riaditeľ Detského domova v Necpaloch, takto zhodnotil doterajšiu spoluprácu s Evanjelickou spojenou školou v Martine: „Stretnutie s ľuďmi, ktorí majú veľké srdce, je prínosom pre každého z nás. Bolo nádherné sledovať reakcie detí z nášho domova, ako rýchlo prijali medzi seba vaše deti, pedagógov a rodičov. Mal som pocit, ako keby boli priatelia roky, nielen chvíľu. Sledovať radosť, spontánnosť a uvoľnenosť počas hier, opekania a rozhovorov ma viedla ku vďake Pánu Bohu. Vďaka za vás, že sú ľudia, ktorí sú ochotní pomôcť, podeliť sa o radosť s tými, čo sú v núdzi. V mene Detského domova Necpaly vám ďakujem nielen za zorganizovanie tejto akcie, ale aj za dar z veľkonočného projektu, vďaka ktorému sme zrekonštruovali ihrisko pre naše deti. Ste vzácní ľudia. ĎAKUJEM. Už teraz sa tešíme na ďalšiu skvelú spoluprácu.“

LUBOŠ FROLO,
UČITEĽ EŠŠ A KOORDINÁTOR AKCIE

Študentka Evanjelického gymnázia v Martine sa presadila na univerzite v USA

JÚLIA OZANIAKOVÁ (18)

je študentkou maturitného ročníka nášho gymnázia, no už vyše roka študuje v USA, kde ju nedávno prijali na prestížnu vysokú školu Concordia College.

V krátkom rozhovore nám priblížila, čo všetko tomu predchádzalo a prečo sa v USA rozhodla ostať a pokračovať aj vo vysokoškolskom štúdiu.

Júlia, priblíž nám, kedy a za akých okolností si sa rozhodla pre štúdium v zahraničí?

Odmalička som zbožňovala cestovanie a spoznávanie nových kultúr, miest a predovšetkým ľudí a ich zvykov. O štúdiu v zahraničí som začala rozmýšľať v prvom ročníku gymnázia, potom čo sa moja angličtina rapídne zlepšila a ja som si uvedomila, že môj sen sa stal realnejším.

Študovanie v zahraničí však ani zďaleka nie je „iba“ o komplikovanom rozhodnutí opustiť všetko, čo človek doteraz poznal, a vybrať sa do neznáma. Štúdium v zahraničí vyžaduje obrovské množstvo práce, zodpovednosti a trpezlivosti. Keďže moja rodina si, podobne ako väčšina rodín žijúcich na Slovensku, moje štúdium v zahraničí nemohla dovoliť, musela som sa hlásiť na rôzne programy, ktoré ponúkajú štípendiá. Práve tomu som venovala takmer 3 roky, kým sa to nakoniec podarilo.

Ako na tvoje rozhodnutie reagovala rodina, priatelia, spolužiaci?

O tom, že som prijatá na školu v USA, som povedala rodičom až potom, čo som mala odklepnuté plné štípendium. Moji rodičia vždy vedeli, že ma cestovanie veľmi ťahá a že štúdium v zahraničí je mojím snom, no myslím si, že nikdy to nebrali extra vážne. Pre mojich rodičov bolo toto moje rozhodnutie asi najťažšie, keďže som ich jediné dieťa a predstava, že budem bývať na druhom kontinente, bola pre nich bolestivá. Vedeli však, že štúdium na americkej strednej škole je presne to, o čo som sa už dlho usilovala a že ma to v živote veľmi posunie.

Celkovo som sa stretla s viacerými názormi, ale musím povedať, že väčšina ľudí ma podporovala a tešili sa spolu so mnou.

Oak Grove Lutheran School in Fargo, na ktorej si začala svoje štúdium v USA, je partnerskou školou Evanjelickej spojenej školy v Martine. Ako si spomínaš na tvoje prvé dojmy v novej škole?

Pamätám si, že môj tamojší prvý týždeň bol veľmi rýchly a hlavne mäťúci. Hneď prvý deň sme v škole ostali celých osem hodín a na každej hodine sme dostali osnovu určitého predmetu na celý semester. Veľkým prekvapením boli štvorminútové prestávky, ktoré vyzerali ako z amerických filmov, ktoré tak dobre poznáme. V momente, ako zazvonilo, sa všetci študenti museli ponáhľať do svojich skriniek vymeniť si knihy a znovu sa vrátiť do ďalšej triedy. Potešilo ma, že školu navštevoval značný počet zahraničných študentov, a to až z jednástich krajín sveta, ktorí škole dodávali rozmanitosť. Všetci učители a študenti boli láskaví a nápomocní a aj napriek tomu, že väčšina nemala poňatia, kde sa Slovensko nachádza, vždy boli veľmi zvedaví a chceli sa dozvedieť viac. Takisto sa mi páčili školské zápasy v ame-

rickom futbale, basketbale, volejbale... Tribúny boli vždy plné jasajúcich a podporujúcich kamarátov, rodičov a učiteľov. Celkovo som si školu zamilovala hneď od začiatku.

A taktiež nám po školskom dvore voľne behali morky, zajace a veveričky.

Akú úlohu na tvojom úspechu v USA zohralo podľa teba štúdium na Evanjelickom gymnáziu v Martine?

Na gymnázium som prišla s piatimi naučenými anglickými vetami a chabou slovnou zásobou. Po necelých troch rokoch štúdia s učiteľmi z Ameriky a Anglicka a mesačným pobytom v Chicagu mi angličtina prestala robiť problémy a dokázala som ňou hovoriť plynulo, bez rozmýšľania. Takisto som strávila veľa času s americkými dobrovoľníkmi, ktorí sem každoročne prídu v početných skupinkách. Práve oni mi priblížili, ako to na americkej strednej škole vyzerá, a vždy mi zodpovedali všetky otázky a podporili ma.

Bežný Slovak má predstavu, že štúdium v USA je len pre milionárov. Je to podľa teba všetko o peniazoch, alebo má šancu každý, kto dokáže na sebe zapracovať?

Haha, financovanie a peniaze sú presne to, na čo sa ma ľudia pýtajú najviac. Ja som zástančička názoru, že keď sa chce, tak sa všetko dá. Financovanie štúdia v Amerike alebo takmer hocikde vo svete je pre bežného Slováka nemožné. Avšak ak je niekto o takomto štúdiu naozaj presvedčený a je odhodlaný na sebe pracovať a venovať tomu veľa času, je to možné. Ako som už spomenula, aj ja som si veľmi dobre uvedomovala, že zaplatiť pätnásťtisícové školné plus niekoľkotisícový poplatok hosťovskej rodine je pre moju rodinu nemožné, a preto som sa začala zaujímať o rôzne štipendiá, ktoré bývajú štedré. Samozrejme, predchádza im veľké množstvo času stráveného vyplňovaním prihlášok, písaním esejí, pohovorov a najmä trpezlivosti. Ako už viem z vlastnej skúsenosti, to všetko čosi stojí. Americké školy ponúkajú obrovské príležitosti a práve vďaka nim som za rok precestovala Guatemalu, Kanadu a 10 amerických štátov, a to všetko so štipendiami, grantmi alebo peniazmi za prácu v školskej kaviarni. V Amerike som tiež ukončila strednú školu, čiže som dostala aj americký diplom, ktorý mi otvoril obzory na tamojšie vysoké školy. Znovu to stálo veľa času, vyplňovania a písania rôznych papierov a interview, ale zase to stálo za to, keďže v auguste som nastúpila na Concordia College s takmer 150-tisícovým štipendiom.

Každému, kto rozmýšľa o štúdiu v zahraničí, by som to jednoznačne odporučila, pretože v dnešnom svete sa dá dokázať veľa aj bez peňazí. Všade naokolo sú organizácie a korporácie, ktoré priam vyhľadávajú perspektívnych študentov, ktorých by mohli sponzorovať. Treba „zamakať“, byť odvážny a trpezlivý – a výsledok sa raz určite dostaví.

V čom je podľa tvojej doterajšej skúsenosti zásadný rozdiel medzi slovenským a americkým školstvom a prístupom študentov ku vzdelaniu?

V americkom školstve funguje lepšia spolupráca medzi pedagógmi, žiakmi a rodičmi a od toho sa potom odvíja celé pôsobenie školstva na spoločnosť. Školský život sa tam nekončí po skončení poslednej hodiny. Študenti majú okrem povinných predmetov možnosť vybrať si voľiteľné, ktoré odzrkadľujú a rozvíjajú ich záujmy. To má za následok väčšiu motiváciu študentov, ktorým potom nerobí problém robiť domáce úlohy dve až tri hodiny denne, lebo sú všetky známované. Študenti sú často odmeňovaní za prospech, reprezentáciu školy a aktívne zapájanie v prospech školy rôznymi pamätnými oceneniami a štipendiami. To ich povzbudzuje k väčšej aktivite, a preto je úplne normálne, keď jeden študent „hrá“ dva športy a zároveň je v školskej rade a ďalších dvoch kluboch. Určite by som však povedala, že americký školský systém je náročnejší a na študentov má aj vyššie požiadavky.

Po úspešnom ukončení strednej školy sa ti podarilo dostať na prestížnu Concordia College. Čo konkrétne tam budeš študovať?

Takmer 90 % vysokých škôl v Amerike funguje tak, že ponúkajú všetky odbory a vysokoškólači si ich vyberajú zväčša až po dvoch rokoch študovania všeobecných predmetov, ktoré si však môžu prispôsobiť svojim záujmom. Ja mám v pláne študovať medzinárodný biznis, globálne štúdie a ekonomiku, ale ešte uvidím, kam ma moje záujmy, vedomosti a nová škola ďalej posunú.

Štúdium v zahraničí bolo mojim snom už veľmi dlho, takže fakt, že som v USA, si veľmi cením a snažím sa z neho vyťažiť čo najviac. Som vďačná Bohu a všetkým, ktorí mi akokoľvek pomohli k splneniu tohto môjho životného sna. Myslím na Vás a pozdravujem do Martina!

Držíme ti palce a prajeme veľa úspechov v pokračovaní tvojho amerického sna!

ROZHOVOR PRIPRAVIL DUŠAN HAŠKO

Kto by mal záujem podporiť štúdium talentovaných žiakov Evanjelickej spojenej školy v Martine, môže tak urobiť prostredníctvom webovej stránky

<https://ckvmartin.darujme.sk/1327/>

Za vaše dary v zastúpení podporených ďakujeme.

Podpredsedom Národného parlamentu mladých je študent Evanjelického gymnázia v Martine

Národný mládežnícky parlament združuje mestské mládežnícke parlamenty. Reprezentuje a zastupuje ich na celoslovenskej úrovni. V súčasnosti má 22 členských mestských mládežníckych parlamentov, v ktorých sa nachádza viac ako 300 mladých ľudí.

Historicky prvý snem Národného parlamentu mladých sa uskutočnil v Levoči 24. a 25. júna 2017. Na sneme sa zúčastnili delegáti našich členských mestských mládežníckych parlamentov. Delegáti snemu volili nové predsedníctvo a schválili novelizované stanovky a iné interné dokumenty.

JÁN DRAHOŠ, študent martinského evanjelického gymnázia a predseda martinského mládežníckeho parlamentu, bol delegátmi snemu zvolený do funkcie podpredsedu národného mládežníckeho parlamentu.

Pritomných študentov pozdravil prezident Slovenskej republiky Andrej Kiska, europoslanec Ivan Štefanec, štátny tajomník Ministerstva školstva SR Peter Krajňák a primátor Levoče Milan Majerský. A takto vníma svoje zvolenie Ján Drahoš: *Po úspešnom a produktívnom*

stretnutí s bývalým predsedom Národného parlamentu mladých (NPM) som bol ako delegát za martinský parlament oslovený ku kandidatúre na funkciu podpredsedu. Bral som to ako výzvu do nového školského roka. Keď ma v Levoči na prvom sneme NPM oficiálne zvolili do tejto funkcie, bol to pre mňa obrovský záväzok. Verím, že mi to pomôže v mojom životnom putovaní, naberiem množstvo nových skúseností a budem pre túto inštitúciu prínosom. Som vďačný za prejavení dôvery a za každý hlas, ktorý som dostal. Bude to dlhá a náročná púť, no zároveň jednoznačne veľmi obohacujúca a už teraz sa jej neviem dočkať.

Jankovi aj touto cestou gratulujeme a prajeme veľa úspechov v službe mladým ľuďom!

Darujte kvalitné vzdelanie a staňte sa patrónom Evanjelickej spojenej školy v Martine! Ak by ste mali záujem podporiť štúdiu talentovaných žiakov Evanjelickej spojenej školy, môžete tak urobiť na webovej stránke <https://ckvmartin.darujme.sk/1327/>

DUŠAN HAŠKO

NECH SA Z VOLIEB NESTANE SPOLOČNÉ BREMENO!

Nezabúdajme si klásť otázky: *Odkiaľ a kam ideme? Pre „čo“ žijeme a komu za to všetko môžeme byť vďační?* Sviatočný deň bol a je pre človeka výnimočným darom! Je to tak pre dobro človeka. Bol a je to výborný čas na budovanie vzťahu k Pánu Bohu. O tom niet pochyb. Otázne je však, ako sa dar použije. Podobným darom od Boha je aj naše zdravie, kvalita nášho života. Je to dar, o ktorý sa máme starať. Vzorom starostlivosti a príkladného života vo všetkých smeroch je Pán Ježiš. V Ježišovej dobe bolo príkazov napríklad len okolo soboty toľko, že zatienili podstatu tretieho Božieho prikázania. Čo však bolo ešte horšie, farizeji a zákonníci používali príkazy o sobote ako zbraň proti druhým, aby špehovali ich počinanie. Nebrali ohľad na situáciu, trvali na dodržiavaní litery za každých okolností. Z daru sa tak stalo bremeno.

V nedávnej minulosti boli veriaci ľudia takisto špehovaní a často aj stíhaní – za množstvo účelovo vytvorených zákonov. V súčasnosti síce nie je u nás nikto za svoju vieru v Boha prenasledovaný, ale máme aj teraz množstvo zákonov a legislatívnych opatrení, že sa vo všetkých už nevyznajú ani sami právnici, ani poslanci parlamentu – tvorcovia týchto zákonov. Vytvorili sa tak podmienky na klamstvo, podvody, nestúhateľné previnenia a trestné činy. Príčina je v tom, že ľudské zákony nerespektujú zákony Božie, medzi ktoré rozhodne patria aj tzv. prírodné zákony a ich porušovaním je ohrozený život budúcich generácií na zemi.

Ako je to však v našej cirkvi? Dajme si pozor, aby sme aj v našom kresťanskom živote nesklzli do podobného „poriadku“! Pamätajme na to, čo je podstatné. Tou je láska k Bohu a láska k blížnemu! Farizejom a zákonníkom v tomto prípade uniklo oboje. A to sa stalo a neustále deje i dnes, keď poslanci (zákonníci) a vláda (farizeji) nielen na Slovensku, ale všade vo svete zabudli na tieto najväčšie prikázania lásky. A zabudli aj na Desatoro. Práve ony majú byť pre nás „dopravnými predpismi“ na ceste ku kvalite života. Podobní sú aj:

sudcovia, lebo podplatený sudca nedokáže rozoznať pravdu ani spravodlivosť, ktorú nám ukázal Boh vo Svojom Synovi; On je pravda i život; On je cesta života, večná a nemenná;

policajti, ktorí často bránia tých, ktorí páchajú, zlo a svojou činnosťou (svojou „ochranou“) podporujú porušovanie prikázania lásky a nechrania ani podmienky kvality života, ale slúžia iba ľudským zákonom, postaveným proti spoločnému dobru;

učitelia spolu s rodičmi, ktorí sa nesnažia poznať pravdu a spravodlivosť darovanú nám Bohom a tak nevychovávajú svoje ratolesti, aby v pravde a láske rástli v Kristovi v každom smere;

lekári, z ktorých mnohí nepoznajú nádheru ľudského, zdravého organizmu a slúžia viac farmaceutickému priemyslu; miesto snahy vyliečiť udržiavajú, ba dokonca vytvárajú chorých, a to aj vtedy, keď spoznali, že tento priemysel je veľká finančná mafia a jej, aj ich pričinením zomiera zbytočne veľa ľudí. Aký je to obrovský rozdiel medzi ich činnosťou a uzdravovaním, ktoré robil a často aj dnes robí Pán Ježiš Kristus.

Takto by sa dalo pokračovať aj s mnohými ďalšími povolaniami alebo lepšie povedané zamestnaniami. Lebo povolanie človek robí najlepšie, ako vie, ako mu káže svedomie. Robí ho ako poslanie tam, kde ho poslal Boh. A toto povolanie koná s láskou, v súlade s prikázaniaми lásky! Naproti tomu zamestnanie človek obvykle vykonáva z nutnosti alebo z vlastnej túžby, z chamtivosti po bohatstve a po moci.

Rok 2018 v našej cirkvi bude rokom volieb nových predstaviteľov v cirkevných zboroch, aj vo vyšších organizačných celkoch ECAV a. v. na Slovensku (seniorátoch, dištriktoch aj do Synody). Cirkevný zbor, ako vieme, je (mal by byť) základnou organizačnou jednotkou v na-

šej cirkvi. Je Kristovým telom a jej hlavou je Ježiš Kristus, Syn Boží. On sa pred vyše 2000 rokmi stal pravým človekom, aby nám ukázal cestu pravdy, spravodlivosti, tú správnu cestu kvality života, života plného lásky k bližným a k svojmu i nášmu Otcovi, ktorý je Tvorcom všetkého viditeľného aj neviditeľného tu na zemi aj v celom vesmíre. Ak má naša cirkev byť pravým telom Kristovým, každý jej člen má byť účelne povolaným údom – efektívnym orgánom tohto tela. O to viac to platí o presbyteroch, členoch predsedníctva, funkcionároch a predstaviteľoch cirkevných zborov i celej kresťanskej cirkvi. Každý orgán v tele človeka vykonáva Stvoriteľom presne určené funkcie, plní ním určené poslanie...

Zamyslime sa v tejto súvislosti nad organizáciou nášho, ale aj ďalších cirkevných zborov. V našom aktualizovanom štatúte sme naznačili potrebu reštrukturalizácie aj nášho CZ. Platí to však aj o ostatných cirkevných zboroch ECAV na Slovensku. Práve táto reštrukturalizácia cirkevných zborov (základných COJ našej ECAV) by mala byť základom reštrukturalizácie celej ECAV a. v. na Slovensku. Žiaľ, už viac ako 12 rokov sa v našej cirkvi rieši štúdia o reštrukturalizácii, ale nedošlo sa v podstate k žiadnemu výsledku. Ani sa nemohlo! Veď ak sú cirkevné zbory základnými organizačnými jednotkami v našej ECAV, potom musíme začať s reštrukturalizáciou práve od nich. Aj v našom tele, ak je chorá bunka alebo niektorý orgán, musíme liečiť a vyliečiť tento orgán. V opačnom prípade sa choroba rozšíri po celom tele. Alebo od infekčného ochorenia sa môže nakaziť množstvo ďalších ľudí.

Zdá sa však, že v našej cirkvi stále nedôsledne uplatňujeme evanjeliá, ale skôr centralistické riadenie nie práve tými povolanými, ale zvolenými. A práve im sa dobrovoľne podriaďujeme. Stále prevláda aj v cirkvi centrálné riadenie. Ale kedy začneme s vlastným obrodením, ktoré bude aplikované na CZ aj na všetky oblasti nášho života? Kedy sa stane naša cirkev skutočne živou a nie mŕtvou, za akú ju už mnohí považujú? Kedy si budeme hovoriť pravdu a nezakryvať prešľapy a viny, ktorých sa všetci dopúšťame? Budú naše cirkevné zbory obrodene, alebo budeme zotrvať v chorobnom živote?

Pravdepodobne každý CZ ECAV na Slovensku uvádza, že hlavou CZ je Ježiš Kristus, Boží Syn, a CZ je Jeho telom. Prečo je rozdiel medzi záväzným sľubom uvádzaným v štatúte(och) a skutočnosťou? Prečo neaplikujeme do života to, čo podľa Božieho slova máme konať? Zdá sa, že ani odstrašujúce biblické príklady o živote zákonníkov a farizejov nie sú dosť alarmujúce pre náš spôsob života. Nemá byť práve naša reformovaná cirkev vzorom aj pre verejný život a aktívne naň vplývať?

V Martine máme všetky predpoklady na to, aby sme v úzkej spolupráci s EŠS, Bibličkou školou a Centrom kresťanského vzdelávania patrili medzi prvé CZ, ktoré budú kliesniť cestu skutočnej obrody. Veď nás k tomu zaväzuje aj história nášho CZ a mnohých evanjelických buditeľov a slovenských národovcov.

Urobme si ešte v predvolebnom roku pokornú, ale kritickú analýzu, resp. diagnózu nášho života, efektívnosti nášho CZ, plnenia si povinností predstaviteľov CZ. Začnime predsedníctvom a presbyterstvom. A navrhujeme účinné opatrenia na zlepšovanie. Veď viaceré z nich sme už naznačili aj v našom štatúte. K naplneniu posolania CZ je potrebné, nielen pre nás, ale aj pre po nás nasledujúcich funkcionárov a predstaviteľov vytvoriť riadiace predpisy, ako je organizačný poriadok CZ zahrňajúci okrem organizačnej schémy aj karty pracovných miest so špecifikáciou povinností, práv a kompetencií každého funkcionára a predstaviteľa CZ, prevádzkový poriadok, riadenie/manažerstvo financií, personalistika... Bud' sme skutočnou organizáciou s právnou subjektivitou, alebo neidentifikovateľným subjektom, ktorý nielen politici, ale aj verejnosť skôr či neskôr odčlení a prestane brať ako neoddeliteľnú súčasť pri zlepšovaní kvality života v našom meste a okolí. Veď neoddeliteľnou časťou kvality života je nielen telesné a duševné zdravie, ale aj zdravie duchovné. A práve to-

to duchovné zdravie je podstatou zlepšovania. Veď v súčasnosti v našom spotrebnom štýle života a podmienkach vytváraných zákonmi, legislatívnymi predpismi už abscentuje i samotná etika, empatia a ďalšie vlastnosti, ktoré sú neoddeliteľnou súčasťou lásky, komunikácie založenej na dôvere, cesty, ktorá je tou Pravou cestou. Pojmy, ako sú etika, kvalita života..., si každý dnes definuje svojvoľne, hoci ani samotná etika sa nedá oddeliť od systému morálnych princípov, od mravnosti a zákonov lásky.

Nechodíme do budúcoročných volieb s restami, bez správne navrhutej cesty obrodzenia. Nechodíme okolo problémov v našej cirkvi ako okolo horúcej kaše, ale začnime ich riešiť v súlade s Bibliou – nadčasovým smerovníkom, v súlade so životom nášho Pána Ježiša Krista, Hlavou cirkvi, Svetlom sveta a Solou zeme. V súlade s večnou biblickou pravdou. K takémuto kroku nás priamo vyzýva práve tento rok, rok, v ktorom si pripomíname 500. výročie reformácie.

DUŠAN KOMPIŠ,
PRESBYTER CZ

Čo ťa nepáli, nehas! (ZÁPAS O CHARAKTER CIRKVI)

Predpokladám, že každý, kto sleduje internet alebo cirkevnú tlač, zaregistroval napätú atmosféru v evanjelickej cirkvi. Už dlhší čas takmer každý mesiac sme svedkami reálnej či vymyslenej kauzy. Sympatie či antipatie v kombinácii s krivdami minulosti hrajú dôležitejšiu úlohu ako dôvera, prijatie, láska, odpustenie a zmierenie. Charakter (obraz) cirkvi sa postupne mení. Namiesto pravdivého „pohľadu do zrkadla“ sa hľadá vonkajší a vnútorný nepriateľ. Šíri sa strach a upodozrievanie. Vyčerpávame sa v osobných konfliktoch a na skutočné problémy a výzvy doby už neostáva toľko času. Viac nám záleží na vplyve a prestíži ako na pôsobení Božieho ducha. Aké poslanstvo potom ako evanjelici komunikujeme svojmu okoliu?

Ako sa dá tento stav zmeniť? Môžeme zaujať alibistický postoj a tvrdiť, že situácia je neprehľadná. Nevieme ju objektívne posúdiť ani ovplyvniť. Priamo sa nás netýka, tak ju neriešime alebo ignorujeme. Môže sa nám však stať, že krivda sa stane aj nám a nikto sa nás nezastane. Neprijemné problémy a témy, ktoré dnes vytesňujeme, nás môžu neskôr dobehnúť a nájsť nepripravených.

Preto si myslím, že obraz cirkvi, ktorý som opísal, je aj našim obrazom. Nesieme zaň svoj diel zodpovednosti. Zaujmime jasný postoj a zasadzujme sa za spravodlivosť! Práve vtedy sa preverí naša viera, odvaha a statočnosť. Potrebujeme sa pokoriť, urobiť „inventúru“ našich motívov, vzťahov a spôsobov fungovania. Boh sa k nám prizná a začne veci meniť, ak sa mu otvoríme. Verím, že sa to dá. Zažil som to v martinskom evanjelickom zbore. A tiež pri rozličných misijných projektoch. Dá sa spolupracovať v úcte a rešpekte, rásť v láske a prinášať dobré ovocie. „On spája a celé telo drží pospolu všetkými navzájom sa podporujúcimi kĺbmi. On dáva každej časti primerane pôsobiť, aby telo rástlo v láske.“ (Ef 4, 16, ekumenický preklad)

TOMÁŠ MICHALÍK,
PÍSANÉ PRE EVANJELICKÝ VÝCHOD

Pri 110. výročí narodenia Jozefa Bučka publikujeme jeho kážeň z príležitosti 80. výročia Memorandového zhromaždenia 31. mája 1941

Thedy ukázal se mu anděl Hospodinův v plameni ohně z prostředku kře. I viděl, a aj keď hořel ohněm, avšak nezhořel. I řekl: Nepřistupuj sem, szuj obuv svou s noh svých; nebo místo, na kterém ty stojíš, země svatá jest.

2M 3, 2, 5

Nábožné kresťanské zhromaždenie!

Každý národ má vo svojej zemi miesta, ktoré sú spojené s jeho najväčšími túžbami, víťazstvami alebo pokorením, a tie miesta sú posvätné. S nimi je spojený jeho jasot alebo vzdych bolesti; tam povstal, alebo padol.

Celé evanjelictvo s pietou spomína na svoj Wittenberg, katolicizmus so zbožnou úctou vyslovuje meno Rím, mohamedánovi zažiarí zrak pri spomienke Mekky a Izraelita sa obráti k Jeruzalemu, keď sa prihovára k Bohu. V nich sa zrodili nábožensky alebo národne, v nich sa posilňovali alebo hynuli. Slovák len s úctou spomenie Bradlo a Srb len s bolesťou vysloví Kosovo.

I náš národ mal a má takéto miesta, kam chodil čerpať posilu, keď bolo zle, a nadšenie, keď mal tvoriť niečo veľké pre národ. Keď Kollár pozrel na svoj rod, na jeho vrchy a údolia, vydral sa mu z duše výkrik: Stúť, noho, posvätná miesta jsou... Jeho milujúce-mu srdcu všetko bolo posvätné, kde pracovala ruka jeho rodu, všetko milé, drahé, túžbami, znojom, borbou vykupované a posvätené. To bola reč vlastenca, ktorému je celá vlasť posvätná. A predsa aj v nej vyčnievajú miesta, ktoré zvlášť spievajú pieseň života, borby, lásky a na prvom mieste právom možno hovoriť o Turčianskom Svätom Martine. Nevychádzame tu z lokál-patriotizmu, ale zo spravodlivých zásluh minulosti. Prítomný čas môže umele vzdvíhnúť to či ono miesto, no históriu nemôžno odsunúť. I terajšie slávnosti hovoria

o posvätnosti Martina, veď ho tak často označujú slovenskou Mekkou. Keď aj nie jeho prítomnosť politického rázu, no iste jeho minulosť, jeho význam, jeho slovenskosť oprávňuje nás menovať ho na prvom mieste posvätným miestom slovenského rodu.

Turčiansky Svätý Martin – miesto posvätné: 1. posvätené plamom národných túžob a jednoty, preto pristúp a posväť ho i ty nimi; 2. znesvätené zlobou a krivdami, preto odstúp a neznesväcuj ho nimi.

Prečítaný text hovorí o posvätnom mieste na hore Oréb. Svätosť „Božej prítomnosti“ v horiacom kre vyzdvihla toto miesto nad všetky ostatné, lebo v jeho plameni dal sa poznať Boh, a tam zaznel signál na vyslobodenie izraelského národa z otroctva. Ker ho-rel, ale nezhořel. Jeho plameň predstavoval plápolajúcu túžbu národa po slobode. Izrael bol v egyptskom otroctve, myšlienka slobody sa zrodila na hore Oréb. To všetko urobilo svätým toto miesto.

A čo posvätilo Martin? I tu bol Boh prítomný, i tu bol posvätný ker, i tu bol národ v otroctve, i tu bol plameň slovenských túžob po slobode, plameň, z ktorého zaznieval hlas k slovenskému Mojžišovi, aby šiel a vyslobodil ľud z otroctva. Ker slovenských škôl, gymnázia, ker Matice slovenskej, vo všetkom tom je plameň nadšenia, ktoré ho-relo, ale nezhořelo. Tu bola hora Oréb slovenského národa, z nej znela výzva k slobode národa. Ktokoľvek sa priblížil duchom k tomuto miestu, počul z neho hlas: Choď a pracuj nezištnou láskou, obetavosťou za

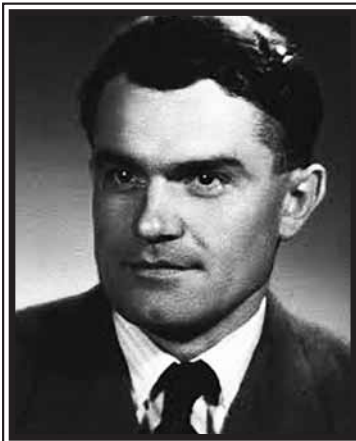
vlastný rod a Boh ti pomôže. A ker horel. Zapadlo gymnázium, zanikla Matica slovenská pod bičom otrokára, verných synov uväznili a plameň nadšenia plápolal, národné povedomie šľahalo do výšin a zapalovalo celý národ. Keď prišla výzva na slávnosti do Martina, všetko verné sa hrnulo,

aby pred osemdesiatimi rokmi čo najmohutnejšie vzplanul ker. A na hlas z neho vybral sa Francisci, Daxner, Kuzmány, Moyses a iní, aby ako Bohom poslaní šli s Memorandom slovenského národa k faraónovi krívd a žiadali ľudské i Božie práva pre svoj ľud. Tu sa zapalovali srdcia, nadchýnali mysle, tu nachádzali riešenie životné otázky. Toto posvätilo Martin, toto miesto pod lipami, kde najmohutnejšie plápolala túžba po slobode. Tu horel ker, ale nezhorel ani vtedy, keď sa okovy priťahovali. Pokolenia vymierali, ale nadšenie žilo, lebo žil Hospodin – Spomocník, žil slovenský duch.

A plápolal tu aj iný plameň, plameň jednoty a lásky. Tu sa stisli pravice, ktoré sa len tak zriedka verne objali, pravice evanjelikov a katolíkov. Tu sa stretol Kuzmány s Moysesom. Naše dejiny nezaznamenali ani predtým ani potom takú jednotu, s akou oni vchádzali a klopli na dvere krívdy, aby vymáhali život svojmu národu. Evanjelický biskup šiel v ústrety katolíckemu a katolícky pobozkal evanjelického. Verím, že to bolo aspoň v jeho osobe úprimné. I toto posvätilo martinskú pôdu.

A my, ich neskorí potomkovia, sa schádzame po osemdesiatich rokoch na to isté miesto, aby sme ho posvätili tými istými túžbami po slobode a tou istou jednotou. Ker ďalej horí. Slovenské školy, Matica slo-

venská, plameň nadšenia, povedomia plápolá. Vtedy prichádzalo sem iba niekoľko sto ľudí, a to boli tí, ktorí i trpieť vedeli; teraz prichádzajú k plameňu povedomia, k horiacemu kru, a bár by tu našli ten istý ker, ktorý horel hurbanovským, mudroňovským, moysesovským plameňom, a bár by toto

miesto posvätili tou istou láskou, akou horel Francisci, tým nadšením, akým dýchal Daxner, tou obetavosťou, akou žiaril Mudroň, Halaša. Poďte a posväťte aspoň ich hroby úctou k ich dielu. A ja verím, že mnohí zo zhromaždených posväcujú tieto miesta láskou, úprimnosťou, čistotou. No len mnohí, nie všetci. Posvätné miesto možno i znesvätiť.

Prečítaný text zaznamenáva, že sa Mojžiš priblížil k horiacemu kru a počul slová Boha – Hospodina: Nepristupuj sem, szuj obuv svou... Mojžiš prichádzal nepripravený, jeho špinavá obuv sväté miesto znesväcovala; musel sa očistiť, preporodiť a tak pristúpiť k svätému miestu. A Mojžiš odložil svoj obuv i vnútornú nepripravenosť.

Keď pred osemdesiatimi rokmi prichádzali na tieto miesta mnohí neprajníci slovenského národa a potlačovali plameň slovenského nadšenia, života, koľkým by sa bolo zišlo do duše zvoliť: Nepristupuj sem..., keď cudzou rečou tupili toto miesto, svojou polovičatosťou ho poškvŕňovali, nepripravení duchovne na úprimnosť, ktorá tu plápolala. Na týchto ľudí myslel Kollár, keď volal: Stůj, noho, posvátná místa jsou... Tým patrili Božie slová: Szuj obuv svou... A prichádzal ne jeden, ktorý mal všeličo odkladať – jeden strach z rozhodného daxnerovského slova, iný pokrytectvo pred hur-

banovskou priamosťou, iný zlomyseľnosť pred slovenskou úprimnosťou a iný rozbiľajnosť či už pod cirkevnou a či národnou firmou alebo myšlienkovými prúdmi pred kuzmányovskou úprimnosťou jednoty. Aj pri Memorande jedni zo strachu odopreli ísť k panovníkovi, iní špehovali, iní z polovicatosti sa klátili, iní prospechárske ciele sledovali a títo všetci posvätné miesto znesväcovali.

A my sa znova schádzame do Martina. Memorandová lipa šepoce o nadšení a jednote, memorandová tabuľa znázorňuje národné túžby. Prišli mnohí. Otázka znie: Posvätiť, či znesvätiť? Treba opakovať slová Hospodínove: Neprišľuj sem!/? Iste aj toto. Kto nehoriš mudroňovskou obetavosťou za národ, neprišľuj sem, lebo tento národ len obetavosť až samožertva zachovala v Božej pomoci; kto nehoriš hurbanovskou odvahou, odstúpiť, lebo len odvaha, nalievaná Bohom, vedela odrážať útoky; kto nemá ani v ústach čistú slovenčinu, neprišľuj sa, lebo sotva budeš mať v duši čistú lásku k slovenskému rodu. Kto máš prospechárstvom alebo bludnou orientáciou skrivenú chrbtovú kosť, odstúpiť, lebo zradíš národ,

keď bude najhoršie; kto sa nevieš zaň obetovať, vzdial sa, lebo ho zapredáš, len čo ti nebude môcť poskytnúť výhodné postavenie; kto nemá v srdci kuzmányovsko-mosesovskú jednotu, neprišľuj, lebo Martin vtedy i teraz dokazuje, že evanjelici i katolíci môžu v zhode nažívať, veď im tak Kristus i blaho národa prikazujú. Neradno deliť národ na konfessie a neradno zaznávať minulosť a nezaslúžene zdôrazňovať prítomnosť. A ak už chceš vyzdvihnúť prítomnosť a s ňou jednu cirkev na ujmu druhej, odpovedám ti, že teraz iba oslavujeme, a oslavovať veľké skutky je ľahšie, než ich konať. A evanjelici veľké skutky konali. Minulosť konala a prítomnosť iba oslavuje, preto česť tej minulosti.

Kto neposväčuje, znesväčuje a patria mu slová: Szuj svoju polovicatosť, hmotárstvo, rozbiľajnosť, alebo odstúpiť.

I dnes nám treba zápal, aby ker nadšenia, lásky, viery nevyhasol. I dnes treba posvätné miesto, na ktoré by sa národ schádzal, Bohu ďakoval, oduševňoval sa, tvoril, obetoval. Ak to nemáš, neprišľuj; alebo sa prepriť a potom príď – nebo miesto, na ktorémž ty stojíš, země svatá jest. Amen.

V dňoch 31. mája a 1. júna 1941 sa mali v T. Sv. Martine konať veľkolepé celonárodné slávnosti na pamiatku 80. výročia Memorandového národného zhromaždenia za účasti prezidenta Jozefa Tisa a vlády. Keď ich zrazu údaje z technických príčin odložili na neskoršie, uctili si evanjelici pamiatku memoranda sami, a to kázňou Jozefa Bučka a položením venca k memorandovskému reliéfu na evanjelickej fare. V príhovore generálny dozorca cirkvi Dr. Ján Vanovič poznamenal, že ten neskorší čas, na ktorý oslavy po viacmesačných prípravách odložili, bude asi na sv. Vida.

Vtedy sa v tlačí rozpútala kampaň proti ev. a. v. cirkvi (vyhrážalo sa rozpustením zboru) a Jozef Bučko bol v novinách (Gardista) obvinený ako hlavný strojca „incidentu“ za údajnú urážku prezidenta. V dôsledku súdneho procesu, ktorý nasledoval a ťahal sa celé mesiace, bol farár Bučko v decembri 1943 – po dvojmesačnom väzení v Ilave a v Prešove odsúdený na peňažný trest pre poburovanie proti republike.

ZORA FRKÁNOVÁ

SPOMÍNANIE PO DESIATICH ROKOCH Rozlúčka so vzácnym duchovným bratom MUDr. Branislavom Gerykom

(2. marca 1921 Bratislava – 14. septembra 2007 Martin)

Vážená rodina Gerykova, smútočné kresfanské zhromaždenie!

Pricestoval som z Brezovej pod Bradlom, aby som sa v mene vedenia a členov Spoločnosti Milana Rastislava Štefánika rozlúčil so zosnulým humanistom – lekárom Branislavom Gerykom, čestným členom nášho občianskeho združenia. Som tu, aby som za tých, ktorí si ho vážili a mali radi, vzdal hold jeho pozhnanému životu, tiež manželke, deťom a ostatným príbuzným, ako aj členom osirelého Klubu priateľov TGM a MRŠ vyjadril najúprimnejšiu sústrasť.

V deň smrti nášho zvečnelého boli sme z Brezovej v Hodoníne na spomienkovej slávnosti, konanej pri príležitosti 70. výročia smrti Tomáša G. Masaryka. K početným prítomným som sa prihovril i ja a vzápätí som si po zvláštnom duchovnom prepojení položil otázku: Čo by asi na moje prednesené slová povedal Branko Geryk?

Po návrate domov som zavolať na jeho telefón do Martina (nik ho nebral), potom k Hriňovcom – a dozvedel som sa onú Jóbovu zvesť. Smutnú sice, ale tak neveriteľne symbolickú. Docent MUDr. Branislav Geryk, zakladateľ a dlhoročný spiritus rector Klubu priateľov TGM a MRŠ, zomrel presne v deň, keď i jeho miláčik Masaryk!

To však nie je všetko, on i na svet prišiel v marci ako náš prvý prezident a chýbalo mu len pol roka, aby prežil rovnako dlhý pozemský čas. A ponúka sa ešte jedna paralela: Masaryk bol do najvyššej štátnej funkcie zvolený ako 68-ročný, Geryk sa v rovnakom veku postavil na čelo demokratického občianskeho združenia medzi tých, ktorí sa usilujú očistiť pamiatku Masaryka i Štefánika (v ich nedeliteľnosti) v očiach dezorientovanej slovenskej postkomunistickej spoločnosti. So zánietením viedol Klub Tomáša G. Masaryka a Milana Rastislava Štefánika v Martine.

Náš zosnulý vyrástol na demokratických tradíciách prvej republiky, k čomu ho konzekventne viedol jeho nezabudnuteľný otec Ján Geryk, učiteľ v Zarietci a správca Slovenského národného múzea v Martine. Syn Branislav bol neochvejným obrancom česko-slovenskej vzájomnosti; po rozdelení ČSFR sa usiloval o zachovávanie kontinuity masarykovských demokratických tradícií v živote Slovenskej republiky. Samozrejme, to nemám na mysli len jeho činnosť v Klube priateľov TGM a MRŠ, ale v širokom spoločenskom zábere, do ktorého patrila i plodná spolupráca so Spoločnosťou Milana Rastislava Štefánika a s inými analogickými združeniami. Ako rozhladený intelektuál bol apologetom všetkého pokrokového, čo nám v odkaze dejin Uhorska, Československa a Slovenska zanechali naši predkovia. Doktor Branislav Geryk mal múdre srdce zoceleného bojovníka až do absolútneho konca. Toto zostáva aj ako jeho najvýstižnejšia charakteristika, lebo on nezhasol, on dohorel! (Požičané z Jana Masaryka o otcovi Tomášovi.) Šťastní, ktorí sme boli s ním a pri ňom. Vďaka Bohu za jeho život.

Drahý Branko!

Bol som včera na Bradle. Z vrchu bolo vidieť široko-ďaleko, až na Tribeč. Vybavil sa mi Tvoj obraz, ako sme na mohyle neraz spolu stáli. Ty si to miesto vnímal ako „kótu dobrej nádeje“, ktorá Tvoje duchovné zreničky (transcendentálne i sub specie aeternitatis) namierila vysoko nad horizont tohto nášho slovenského hryzoviska. A to Ťa aj robilo tým, kým si bol: masarykovcom so všetkým a všade!

Pohladil som zelenú tuju a hlavu sklonil k jej koreňu. Do pripraveného vrečka som nabral bradliansku hlinu. Teraz ju kladiem, Branko, na Tvoj katafalk, aby potom bola ňou posypaná Tvoja urna. Aby si tak – symbolicky – odpočíval na Národnom cintoríne aj pod hrudou, z vďaky prinesenou zo Štefánikovo hrobu.

Česť Tvojej pamiatke!

PETER PAVEL UHLÍK, PREDSEDA SPOLOČNOSTI MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNIKA
BRADLO 16. SEPTEMBRA/MARTIN 18. SEPTEMBRA 2007

PÁNU BOHU NA SLÁVU A SEBE NA PAMÄŤ Rekonštrukcia zvonice v Duliciach na Rajčuli

Zvonica v Duliciach na Rajčuli bola podľa dochovaných záznamov postavená v roku 1861 zo zbierok a milodarov evanjelických veriacich.

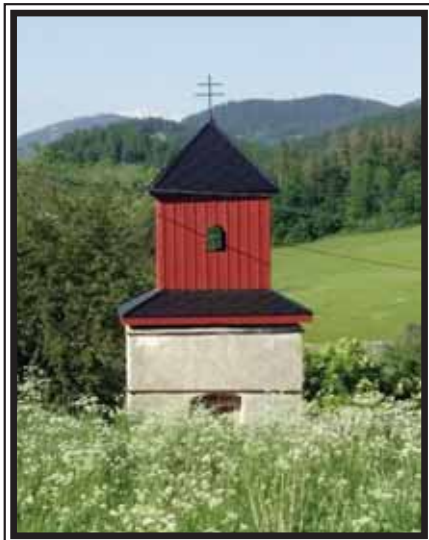
Pôvodný zvon vo zvonici v Duliciach na Rajčuli pochádza z roku 1769. Pôvodne slúžil vo zvonici, ktorá bola pristavená k drevenému evanjelickému artikulárne- mu kostolu v Necpaloch. Odtiaľ bol premiestnený do zvonice na prvom necpalskom evanjelickom cintoríne. Zakrátko bol premiestnený do zvonice v Duliciach na Rajčuli. Zvonica spoločne so zemianskymi kúriami rodu Búľovských tvorila stred niekdajších Dulíc.

Na prednej strane tohto artikulárneho zvona sa nachádza Lutherova ruža a latinskými číslicami je zachytený rok postavenia zvonice. Na zadnej strane zvona je reliéf dulických gájd, ktoré reprezentujú muzikálnosť dávnych Duličanov, známych dulických gajdošov, bez ktorých sa v tej dobe takrečeno žiadna muzika v Turci nezaobišla.

Latinskými číslicami na zvone zobrazený rok 1736 je rokom 2. vydania známych Notícií veľkého učenca Mateja Bela, v ktorých bola predstavená aj slávna Turčianska stolica. Po obvode v dolnej časti zvon zdobí aj pekný slovenský nápis: PÁNU BOHU NA SLÁVU A SEBE NA PAMÄŤ. DULIČANIA.

Artikulárny zvon bol z chátrajúcej dulickej zvonice v závere 20. storočia premiestnený do novej, postavenej v roku 1991 na dulickom cintoríne na Vrzguli.

S myšlienkou rekonštrukcie a oživenia zvonice prišiel neúnavný milovník regionálnej histórie, kultúry a folklóru, slávny dulický gajdoš, spevák martinského evanjelického spevokolu, Jaroslav Chalupka. Zozbieral množstvo dobových historických podkladov potrebných na rekonštrukciu. Venoval celý svoj voľný čas, fi-

nančné prostriedky, manuálnu i manažérsku prácu i s ďalšími dobrovoľníkmi z Dulíc i Belej, ako aj s mužmi – evanjelikmi z Martina. V rokoch 2016 – 2017, v čase 500. výročia reformácie, sa dielo obnovy zvonice podarilo dokončiť.

Chýbajúce „srdce zvonice“ – nový zvon bol podľa svojho pôvodného originálneho vzoru z iniciatívy Jaroslava Chalupku a s podporou potomkov pôvodných dulických zemianskych rodov, rodiny Kontskovej, Gočárovej, i dobrovoľnej zbierky občanov odliaty v roku 2017 v dielni zvonára Michala Trvalca a syna Michala v Žarnovickej Hute. Nový zvon posvätil 30. 7. 2017 farár evanjelického zboru v Necpaloch Belo Huska.

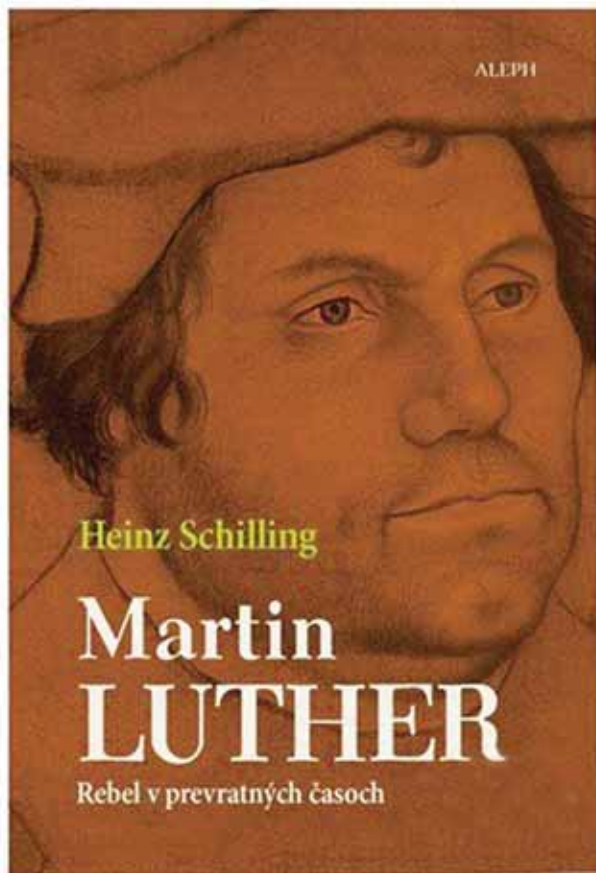
Zvonica bude slúžiť pri výnimočných a sviatočných príležitostiach domácim obyvateľom. Hlaholom nového zvona bude pripomínať zašlé časy dávnych Dulíc.

UDALOSTI V NAŠOM CIRKEVNOM ZBORE V APRÍLI AŽ OKTÓBRI 2017

- ❑ 3. – 8. apríla sme mali modlitebný týždeň, počas ktorého sme sa modlili a zamýšľali na tému „Kto sme v Kristovi“.
- ❑ 1. apríla bol v našom kostole koncert Cantica Collegium musicum Martin.
- ❑ 26. – 30. apríla sme sledovali prenos pro-Christ, ktorý bol z kinosály Liptovského Hrádku do cirkevného zboru v Záturčí. Téma večerov bola „Pre Teba“.
- ❑ Brat farár Milan Kubík s našimi piatimi cirkevníkmi navštívili 27. apríla až 1. mája 2017 náš partnerský cirkevný zbor v Hoogeveene. Brat farár Nees Cluistr odchádza po desaťročnom pôsobení do nového cirkevného zboru. 15. októbra, kedy odchádza, sme ho i jeho rodinu pozdravili a popriali im na novom mieste veľa Božieho požehnania.
- ❑ Slávnosť konfirmácie sa uskutočnila 28. mája. Mali sme 33 konfirmandov. Skúška bola 27. mája v aule Biblickej školy.
- ❑ 21. mája sa konalo v cirkevnom zbere v Žiline podujatie k 500. výročiu reformácie.
- ❑ Evanjelický víkend sme mali 3. a 4. júna. 3. júna bol Deň detí EŠS s bohatým programom pre všetky vekové kategórie. Účastníci si pochutili na guláši a výbornej fazulovej polievke. V nedeľu 4. júna sa na Memorandovom námestí konali rodinné služby Božie s bábkovým divadlom, vystúpením zborového spevokolu a Večerou Pánovou. Po službách Božích sme zotrvali na rozhovoroch pri domácom občerstvení.
- ❑ 24. júna usporiadala Evanjelická spojená škola cyklojazdu z Martina do Kremnice a späť. Účastníci z nášho cirkevného zboru išli na bicykloch „Langsfeldovou poslednou cestou“.
- ❑ 2. júla EŠS zorganizovala spolu s naším cirkevným zborom bicyklový výlet za deňmi do detského domova v Necpaloch pod názvom „Keď bicykluješ srdcom“.
- ❑ 6. – 9 júla sa v cirkevnom zbere v Necpaloch konal SEMFEST pod názvom „Nepremárnený život“. Zúčastnilo sa na ňom aj niekoľko našich mládežníkov.
- ❑ Biblický detský denný tábor prebiehal od 17. do 21. júla 2017. Zúčastnilo sa na ňom 50 detí. Viedla ho sestra kaplanka Slávka Danielová so spolupracovníkmi.
- ❑ Misijné dni VD ECAV sa konali 20. – 23. júla v Lubovnianskych kúpeľoch s témou „Obnovme svoj dom“.
- ❑ Biblický mládežnícky tábor na tému Podobenstvá sa uskutočnil od 1. – 3. augusta v penzióne pod Sítinom na Počúvadle. Pre ochorenie niektorých mládežníkov sa však predčasne skončil. Viedli ho Milan Bruncko mladší a Martin Uhrin spolu s 11 pomocníkmi.
- ❑ 27. 8. – 3. 9. sme robili spolu s EŠS zbierku školských pomôcok pre deti zo sociálne slabších rodín. Dakujeme všetkým, ktorí pomôcky pre deti priniesli.
- ❑ 3. septembra sme venovali nedeľu Veni Sancte Spiritus začiatku školského roka. Bolo tiež požehnanie detí, študentov a učiteľov. Kázal brat farár Milan Kubík.
- ❑ 10. septembra bol v našom cirkevnom zbere Seniorátny deň Turčianskeho seniorátu. Na službách Božích, ktoré sa konali na Memorandovom námestí, kázal brat senior Marian Kaňuch. Dopoludnia prebehli aj rôzne semináre pre dospelých a programy pre deti, dorast a mládež. Po spoločnom obede nasledoval tiež bohatý program a záverečné stretnutie v kostole. Večer sa bratia a sestry zúčastnili na opere Hrad prepevný v evanjelickom kostole v Necpaloch. Sme vďační Pánu Bohu za požehnaný seniorátny deň.
- ❑ 14. októbra sa na Memorandovom námestí uskutočnili už tradičné „Dožinky“.
- ❑ 15. októbra sme mali vo vyzdobenom kostole plodmi z našich záhrad „Podakovanie za úrody zeme“.
- ❑ Od septembra sme začali vyučovanie náboženstva na základných a stredných školách, začala fungovať detská besiedka, biblické hodiny, stretávanie mládeže a rodinné služby Božie.
- ❑ Vymenili sme vchodové dvere na faru, do pivnice a do kostolníckeho bytu. Tiež sme vymenili niektoré okná na fare. Dokončili sme rekonštrukciu sakristie, ako aj pohonov zvonov a generálnu opravu vežových hodín.

PRIPRAVILA
KATARÍNA PLŽOVA

MARTINSKÝ EVANJELIK

Časopis Evanjelického a. v. cirkevného zboru v Martine.

Redakčná rada:

Milan Kubík, Peter Ďurík, Miloš Kovačka,
Katarína Pížová, Alžbeta Stančevová-Kátlovská
Vychádza šesťkrát do roka.

Redakcia a administrácia: Ev. a. v. farský úrad v Martine, Memorandové námestie

www.ecavmt.sk, www.bsmt.sk, www.ezsmt.sk

Registračné číslo: FKOMT 94/01176